

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVROSEPTİSİZM VE BREXİT: BİRLEŞİK KRALLIK BAĞIMSIZLIK
PARTİSİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

GONCA DEMİRKAYA

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVROSEPTİSİZM VE BREXİT: BİRLEŞİK KRALLIK BAĞIMSIZLIK
PARTİSİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

GONCA DEMİRKAYA

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖMER AYKUT ÇELEBİ

Ankara-2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**AVROSEPTİSİZM VE BREXİT: BİRLEŞİK KRALLIK BAĞIMSIZLIK
PARTİSİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI-PROF. DR. ÖMER AYKUT ÇELEBİ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Savunma Tarihi.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Ömer Aykut Çelebi danışmanlığında hazırladığım “Avroseptisizm ve Brexit: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi Örneği (Ankara 2020)” adlı yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

16.01.2020

Gonca DEMİRKAYA

Canım Anneme;

Sonsuz güven ve koşulsuz sevgisiyle hayatımdaki en büyük destekçim olduğu

için...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimin ilk adımından itibaren ve tez yazma sürecim boyunca kıymetli tenkit, tavsiye ve desteği ile beni yönlendirerek tezimin hazırlanmasında çok önemli katkı sahibi olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ömer Aykut Çelebi'ye,

Sevgisi, inancı ve desteği ile beni her türlü zorluğu başarabileceğime inandıran, varlığı ile varlığımı daha güçlü kılan “Canım Anneme”,

Tezimi başarı ile tamamlayacağıma benden daha çok inanan, motivasyonumu kaybettiğim her anda moral desteği ile hep yanımda olan dostlarım Elif ve Candan'a,

Uzun ve sıkıcı çalışma saatleri sonunda, gülmeye ihtiyacım olduğu anlarda bana attırdıkları kahkahalarla hayatı daha eğlenceli kılan kardeşlerim Melih ve Ayça'ya en içten teşekkürlerimle...

ÖNSÖZ

Uluslararası ilişkiler literatürü açısından yeni bir kavram olan Avroseptisizm geçtiğimiz otuz yılda şiddetlenerek popüler bir kavram haline gelmiş, gittikçe daha fazla akademik çalışmaya konu olmaya başlamıştır. Avroseptisizm 1980’li yılların sonunda Britanya’da doğmuş, hararetli Brexit tartışmalarının yaşandığı günümüzde yine Britanya’da doruk noktasına ulaşmıştır. Bu çalışmada, Avroseptisizm kavramının anlaşılması amacıyla literatürde yer alan tanımlar ışığında Britanya’da yükselen Avroseptik direncin açıklanması, Brexit’e giden süreçte UKIP’in yükselişi ve referandum kararı üzerindeki etkisi tartışılacaktır.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFL	Anti Federalist Lig
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AP	Avrupa Parlamentosu
AT	Avrupa Topluluğu
ATS	Avrupa Tek Senedi
BNP	Bitish National Party
CIB	Campaign for Independence Bitain
EURATOM	European Atomic Energy Community
FTA	Free Trade Area
LSE	London Schools of Economic
OED	Oxford English Dictionary
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
UKIP	United Kingdom Independence Party

TABLÖLAR

Tablo 1 : Kopecky ve Mudde'nin Alternatif Kavramları

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ.....	1
I. BİRİNCİ BÖLÜM: AVROSEPTİSİZM (AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ);	
KAVRAMIN TANIMLANMASI VE TİPOLOJİLER	
1.1. Avroseptisizm Nedir?.....	4
1.2. Avroseptisizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	7
1.3. Avroseptisizmin Tanımlanmasındaki Zorluklar.....	10
1.4. Avroseptisizmin Nedenleri.....	12
1.4.1. Bireysel Faydacılık ve Ekonomik Nedenler.....	13
1.4.2. Avroseptisizm-Milliyetçilik İlişkisi.....	14
1.4.3. Avroseptisizm-Göç İlişkisi.....	15
1.4.4. Avroseptisizm-Popülizm İlişkisi.....	16
1.4.5. AB Kurumlarına İlişkin Bilgi Eksikliği.....	19
1.4.6. Vatandaşların Avrupa Birliği’ni Ulusal Hükümetler ile İlişkilendirmesi.....	19
1.4.7. AB Kurumlarına Duyulan Güvensizlik.....	20
1.4.8. Avroseptisizm-Medya İlişkisi.....	21
1.5. Avroseptisizmin Kavramsallaştırılması ve Tipolojiler.....	23
1.5.1. Taggart ve Szczerbiak’ın Sert/Yumuşak Avroseptisizmi.....	23
1.5.2. Kopecky ve Mudde’nin Alternatif Kavramları.....	24
1.5.3. Flood ve Usherwood’un Alternatif Kavramları.....	26
1.5.4. Sorensen’in Dört Tip Avroseptisizmi.....	26

1.5.5. Vasilopolou'nun Aşırı-sağ Parti Avroseptisizmi	27
1.5.6. Le Conte'nin Dört Kategorili Tipolojisi	28
1.5.7. Rovny'nin Stratejik/İdeolojik Avroseptisizm Ayrımı	29
1.5.8. Costa ve Brack'ın Tipolojisi: Avroseptisizmin AB Kurumları Bazında Ele Alınması	29
1.6. Avroseptisizm-Sağ Popülizm İlişkisi	31

II. İKİNCİ BÖLÜM: BRİTANYA'DA AVROSEPTİSİZM; TÜRLERİ VE GELİŞİMİ

2.1. Britanya'da Avroseptisizmin Karakteristiği	39
2.2. Britanya-AB İlişkileri	42
2.2.1 Üyelik Öncesi Dönem	42
2.2.2.1960-1975 Üyelik Başvurusundan Referanduma	46
2.2.3.1975-1988 Gizli Avroseptisizm Dönemi	48
2.2.4.1988 Bruges Konuşması ve Sonrası	50
2.2.5.1990-2000 Maastricht Antlaşması ve Ekonomik ve Parasal Birlik Tartışmaları	52
2.2.6.2000'lerden Günümüze	53
2.3. Britanya'da Avroseptisizminin Nedenleri	58
2.3.1. Tarihi Nedenler	58
2.3.2. Coğrafi Konumu	61
2.3.3. Britanya'nın Farklılığı ve Avrupa'nın Ötekileştirilmesi	63
2.3.4. ABD ve İngiliz Milletler Topluluğu ile Yakın İlişkiler	65
2.3.5. Ekonomik Nedenler	67
2.3.6. Fransa-Almanya Karşıtlığı	70
2.3.7. Federalizm Karşıtlığı ve Egemenliğin Aşınacağı Endişesi	72

2.4.	Britanya’da Avroseptisizminin Türleri.....	74
2.4.1.	Siyasi Parti Avroseptisizmi.....	74
2.4.1.1.	Muhafazakâr Parti Avroseptisizmi.....	77
2.4.1.2.	İşçi Partisi Avroseptisizmi.....	81
2.4.2.	Britanya Medyasında Avroseptisizmi.....	87
2.4.3.	Kamuoyu Avroseptisizmi.....	88

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BREXİT’E GİDEN YOLDA BİRLEŞİK KRALLIK BAĞIMSIZLIK PARTİSİ (UKIP)’İN YÜKSELİŞİ

3.1.	UKIP Doğuyor: Anti-Federalist Lig’den UKIP’e.....	92
3.1.1.	Bir Küçük Baskı Grubu: Anti-Federalist Lig.....	92
3.1.2.	Bir Siyasi Parti: UKIP.....	94
3.1.3.	Parti içi Görüş Ayrılıkları: Sked’in İstifası.....	95
3.1.4.	Britanya Ulusal Seçim Sistemi ve UKIP’in Mecburi İstikameti: Avrupa Parlamentosu Seçimleri.....	96
3.2.	UKIP’e Genel Bakış.....	99
3.3.	UKIP’in Yükselişi.....	101
3.4.	UKIP’in Yükselişinin Nedenleri.....	106
3.4.1.	Britanya Seçmen Profiline Değişimi.....	106
3.4.2.	AB’nin Genişlemesi ve Göç Tartışmaları.....	107
3.4.3.	2008 Küresel Ekonomik Krizi ve Tasarruf Politikaları.....	107
3.4.4.	Mülteci Meselesi ve Kitleli Akınlar.....	108
3.4.5.	Muhafazakâr Partinin Avroseptik Politik Bir Dil Benimsemesi.....	109
3.4.6.	UKIP’in İnsan ve Finansman Kaynağını Artırması.....	109
3.4.7.	Nigel Farage’ın Karizmatik Liderliği.....	110

3.5.	Cameron: İktidara Giden Yolda Verilen Vaatler.....	111
3.5.1.	Cameron’ın Muhafazakâr Parti Liderliğinin İlk Dönemi..	111
3.5.2.	Cameron’ın Zaferi: Muhafazakâr Parti İktidara Geliyor..	111
3.5.3.	Avroseptiklere Vaatler: Parti içi Muhalefet Artıyor.....	114
3.6.	Referandum Çağrısı: Cameron’ın 23 Ocak 2013 Tarihli Bloomberg Konuşması.....	116
3.7.	Cameron’ın Referandum Kararının Değerlendirilmesi.....	122
3.8	Brexit: Avrupa’nın Geleceği.....	126
3.8.1	Brexit: Mevcut Durumun Değerlendirilmesi.....	126
3.8.2	Brexit: Avroseptik Hareketin Sonu Mu?.....	130
3.8.3.	Avrupa’nın Geleceği.....	131
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....		134
KAYNAKÇA.....		140
ÖZET.....		157
ABSTRACT.....		158

GİRİŞ

Avrupa Birliği'nin ekonomik krizin etkilerinin devam ettiği, mülteci sorununun sınırları zorladığı, aşırı sağ-popülist partilerin Avrupa çapında yükselişe geçtiği, sınırların kontrolü ve göç meselesinin her geçen gün Birliği biraz daha zorladığı, bir zamanda AB'nin krizlerle boğuştuğu uluslararası bir ortamda Britanya AB üyeliğini sonlandırma kararı aldı. AB Britanya ile ilk defa Birlikten bir üyenin ayrılması sürecini tecrübe edecek. Bu sebeple son otuz yıldır yükselen, Britanya'nın ayrılma kararı ile zirve noktasına ulaşan Avroseptisizmin akademik çalışmalar açısından önemi artmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı tek bir tanımlı olmayan ve literatür açısından oldukça yeni bir kavram olan Avroseptisizmin akademik çalışmalar ve tipolojiler çerçevesinde tanımlanmaya çalışılması, bu kavramsallaştırmanın ışığında Britanya'da Avroseptisizmin tarihsel gelişimi ve Britanya'yi ayrılma kararı almaya yönelten sürecin incelenmesidir. Bu süreçte zaten Avroseptik eğilimi yüksek olan Britanya'da ortaya çıkan sağ-popülist, AB karşıtı Birleşik Krallık bağımsızlık Partisi (UKIP)'in Brexit'e giden sürece etkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

Tez konusu olarak Avroseptisizmin seçilmesi, Brexit tartışmaları ile de bir kez daha anlaşıldığı üzere kavramın akademik araştırmalar açısından önemli ve her geçen gün daha popüler hale gelen bir konu olmasıdır. Brexit süreci belirsizliğini korurken, konuya ilişkin kesin olan tek şey Brexit kararı ile sonuçlanan sürecin Avroseptik hareketin bir sonucu olduğudur. Dolayısı ile gerek Britanya gerekse AB açısından muğlak bir sonuç ancak sürecin iyi okunması ile anlaşılabilir. Bu sebeple “çıkış” kadar Britanya'yı “çıkış”a götüren yolun incelenmesi önem arz ettiğinden, bu çalışmada Britanya'nın Brexit kararının arka planı, Britanya'nın AB ile tarihsel ilişkileri ve

UKIP’in sürece etkisi bağlamında ele alınacaktır.

Bu çalışmanın temel argümanı Avroseptisizm kavramının doğum yeri olan Britanya’da, siyasi parti, kamuoyu ve medya düzeyinde bütünleşme hareketlerinin başından beri var olan Avroseptisizmin, UKIP’in popülist politikalarının ana malzemesi olması ile birlikte oluşan siyasi baskının dönemin Britanya Başbakanı David Cameron’ın referandum kararı üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Sürecin geldiği son durum 12 Aralık 2019 tarihinde gerçekleşen erken seçim sonuçları ışığında yeniden değerlendirilecek, Boris Johnson’ın sandıkta aldığı sonucun Avroseptik hareket ile ilişkisi yorumlanmaya çalışılacaktır. Son gelişmelerle birlikte geri dönülemez bir biçimde girilen “Brexit yolunun” sonuçları henüz kestirilemese de süreç incelenerek sonuca ışık tutabilmek amaçlanmaktadır.

Avrupa Bütünleşmesinin ekonomik bir oluşum olmanın ötesine geçerek, siyasi bir varlığa dönüşmesi ile birlikte Avrupa çapında bütünleşme girişimlerine ilişkin tereddüt, şüphe ve itirazlar artış göstermiştir. Bu süreç içerisinde Avroseptisizm ortaya çıktığı zamanda ifade ettiği anlamın çok ötesine geçmiş, çok çeşitli ve karmaşık bir anlamlar bütünü halini almıştır. Bu sebeple Avroseptisizmin; yeni aktörleri, güncel sebepleriyle yeniden yorumlanması, Avrupa bütünleşmesinin yeni kurumları, yeni politika alanları ve yeni düzenlemelerine karşı alınan tavırların en olumludan en olumsuza yeniden değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Britanya’da Avroseptisizm başından beri var olmakla birlikte ana akım siyasi partilerin parti içi kamplaşmalarından oldukça etkilenmiştir. Bu sebeple Britanya’da AB’ye ilişkin ilk referandum değildir. Ana akım siyasi partilerin Avroseptisizmi parti içi siyaset malzemesi yapmaları ülkede UKIP’in sağ-popülist, AB karşıtı politikaları için uygun zemin hazırlamıştır. UKIP ülke içi değişen dengeleri iyi okumuş ve ana akım partiler aleyhine yönlendirmiştir. Bu da UKIP’in güçlü bir baskı unsuru olarak siyasi yarış içerisinde yer edinebilmesine olanak

sağlamıştır. UKIP yarattığı bu baskı ile Britanya'yı sonu bilinmez bir yolda yürümeye iten sebepler arasında önemli bir yere sahiptir.

Bu çerçevede birinci bölümde tipolojiler çerçevesinde kavram tanımlanmaya çalışılacak, Avroseptisizm kavramının ortaya çıkışı, türleri ve nedenlerine değinilecek çalışmanın konusu olan UKIP'in sağ-popülist politikalarının anlaşılabilmesi amacıyla Avroseptisizmin sağ-popülizm ile ilişkisi üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde Britanya'nın AB ile olan sorunlu ilişkisi tarihsel seyri ile ele alınacak, günümüz gelişmelerine ışık tutması açısından Britanya'da Avroseptisizmin nedenleri incelenecektir. Son olarak Avroseptik aktörler siyasi parti, medya ve kamuoyu düzeyinde Avroseptisizm açıklanmaya çalışılacaktır.

Son bölümde Britanya'da Avroseptik dönüşüm sürecinde ortaya çıkan UKIP'in yükselişi ve UKIP'in artan desteğinin nedenleri ele alınacak, Cameron'ın referandum kararı değerlendirilecektir. Son olarak Brexit sürecinde mevcut durum, Avrupa'nın geleceği tartışmaları ekseninde değerlendirilecek, 12 Aralık 2019 tarihli erken seçim sonuçları analiz edilecektir. Boris Johnson liderliğindeki Muhafazakâr Parti'nin son 40 yılın en yüksek oy oranı ile iktidara gelmesi Avroseptik oylar ile ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVROSEPTİSİZM (AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ);

KAVRAMIN TANIMLANMASI VE TİPOLOJİLER

1.1. Avroseptisizm¹ Nedir?

“Avroseptisizm”, terim olarak kullanılmaya başlandığı tarih olan 1980’ler göz önüne alındığında, uluslararası ilişkiler literatürü açısından genç bir kavramdır. Tanımlanmasına ilişkin çalışmalar artmakta olup, ifade ettiği anlam da her geçen gün çeşitlenmektedir. Kavram kamuoyu davranışlarından, politik fikirlere ve ideolojilere, siyasi parti görüş ve stratejilerinden hükümetin pazarlık tutumuna kadar birçok unsuru kapsayacak biçimde çeşitli biçimleri olan bir kavram halini almıştır (Flood, 2002: 3). Buradan hareketle kavramı tanımlamadan önce terimi oluşturan her bir bileşenin ayrı ayrı neyi ifade ettiğinin incelenmesi yerinde olacaktır.

Terimin ilk bileşeni olan “Avro” ile ifade edilenin ne olduğunun incelenmesi açısından çeşitli görüşler bulunmaktadır. Burada Avro ile ifade edilen coğrafi anlamda Avrupa kıtası mı, yoksa Avrupa ölçeğindeki siyasi bütünleşme girişimleri midir? Bu ayrımı vurgulamak üzere Daddow’un açıklamasından yararlanılabilir. Daddow Avrupa’yı coğrafi ve fikri Avrupa olmak üzere iki boyutlu olarak tanımlamış, coğrafi Avrupa’nın sürekli değişen sınırlarla şekillenen yapısına karşın, fikri Avrupa’nın yönetici elitler ve halk tarafından, ülkelerinin Avrupa bütünleşme girişimlerine katılma konusundaki görüşlerinin bir ifadesi olduğunu belirtmiştir. Tiersky’e göre Avroseptikler

¹ Avroseptisizm eleştiriden, çekinceye, şüpheden karıştılgıya varan çok çeşitli ve karmaşık anlamlar bütünü olması sebebiyle Avrupa şüpheciliği yerine çalışmanın bundan sonrasında anlamı tam karşılayabilmesi amacıyla, kavramın literatürde kabul görmüş hali olan Avroseptisizm ifadesi kullanılacaktır.

için Avrupa, ulus devletleri aşındıran çok fazla Avrupa'dır (Daddow, 2006a: 65).

Bu noktada şüphe duyulanın Avrupa'nın kendisi mi yoksa Avrupa Birliği'nin yapısı mı tartışmaları gündeme gelmektedir. Beichelt; Avroseptik ve AB-septik kavramlarının farklı olduğunu iddia ederek, AB-septiklerin bütünleşme fikrine karşı olmadığını bu bütünleşmenin AB eliyle yapılmasına itiraz ettiklerini savunur. Avroseptikler ise ulusüstü yapı lehine çok fazla bütünleşme fikrine sıcak bakmayıp, bütünleşmenin uygulamalarına karşı çıkarlar (Akbaba, 2013:135).

Kavramın anlaşılabilmesi açısından, kavramı oluşturan diğer bir bileşen olan "septisizm" in tanımının yapılması yerinde olacaktır. Oxford İngilizce Sözlüğü "septik" i gerçek hakkında şüphe eden, gerçeği sorgulayan kişi olarak ifade eder. (Forster, 2002, s.1) Septisizm "şüphe duyma durumu" veya "inanmama eğilimi" anlamına gelmektedir. (Hooghe ve Marks, 2007: 119) Buradan hareketle Avroseptisizm, Avrupa bütünleşmesinin siyasi biçimlerine duyulan şüphe ve karşıtlığı ifade etmektedir (Harmsen ve Spiering, 2004: 18).

Sonuna aldığı "-izm" ekinin kavrama ideolojik bir değer katıp katmadığı akademik araştırmaların cevaplandırmaya çalıştığı bir diğer soru olmuştur. Flood'a göre Avro-septisizm anti militarizm, antikapitalizm gibi negatif bir kavramdır. Ancak kapsamlı evrensel ve açık bir yapısı olmadığından bir ideoloji olarak değerlendirilemez. Sol ve sağ perspektife, farklı ulusal gelenekler ve değerlere göre şekillenen bir kavram olarak diğer ideolojilerin bir parçası olarak değerlendirilebilir (Flood, 2002:8).

Kavramın kendi içerisinde Avrupa Bütünleşmesine karşı hangi tutumu ifade ettiğine ilişkin bir netlik de bulunmamaktadır. Kavram, eleştiriden, çekinceye, şüpheden karşıtlığa uzanan çok çeşitli ve karmaşık bir anlamlar bütünü olarak yorumlanabilir.

Forster'a göre Avroseptisizm; Avrupa Birliği'ne yönelik "olumsuz" bakış açısını ifade etmek üzere kullanılan genel bir kavramdır (Forster, 2002: 1). Avroseptisizmin

genel kabul gören tanımına göre “karşıtlık siyaseti” anlamına gelmediğine ilişkin görüşü savunanlara göre Avroseptikleri “retçi” olarak tanımlamak kavramın anlaşılması açısından yanlıştır. Fligstein’a göre Avroseptikler AB’yi ilke olarak destekleyen, fakat sert bir biçimde eleştirenler olarak ifade edilmiştir (Akbaba, 2013: 129). Harmsen ve Spiering’e göre Avroseptisizm Avrupa bütünleşmesine olumlu bir bakış olmakla birlikte AB’nin gelişimine yönelik eleştiri barındırır (Harmsen ve Spiering, 2004, s.19). Katz’a göre Avroseptikler tam karşıtlıktan ziyade daha yavaş ilerleme isteklerini ya da ilerlemenin mantığına ilişkin şüphelerini ve çekincelerini ifade ederler (Akbaba, 2013: 134). Ne var ki Aras, şüpheciliğin entegrasyona topyekûn bir karşıtlık olmadığı ifade edilen bu ayrımın doğru olmadığını eleştirmiş; AB şüpheciliğinin AB karşıtlığını da içeren bir üst kavram olduğunu ifade etmiştir (Aras, 2014: 11). Bu tanımlardan hareketle denilebilir ki Avroseptisizm, en olumludan en olumsuz Avrupa bütünleşmesine, AB politikalarına, kurumlarına ve ilkelerine karşı olan tavrı ifade etmek için kullanılır (Hooghe ve Marks, 2007: 120).

Flood’a göre “Avroseptisizm” geniş çerçevede AB veya Avrupa entegrasyonunun mevcut veya gelecekte oluşması beklenen kurum, süreç ve politikalarının cazibesi, faydası ve/veya uzun dönemde var olma kabiliyeti konusunda şüphe ifade eden söylem, davranış, tutum ve düşünceler olarak tanımlanabilir (Flood, Usherwood, 2005: 2).

Yukarıda da tartışıldığı üzere kavram ilk kullanıldığı anlamın çok ötesine geçmiş daha karmaşık ve kapsamlı bir hal almıştır. Bu sebeple Avroseptisizmi kapsam olarak yeterli bulmayan yazarlar, “Avrupa-farklıları”, “Avrupa-fobisi”, “Avro-realizm”, “eleştirel Avrupalılar”, “Avro-sinizm” gibi alternatif kavramlar önermişlerdir (Hartleb, 2011: 10).

1.2. Avroseptisizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

İlk kullanımı ve ifade ettiği anlama ilişkin farklı görüşler olmakla birlikte literatürde kavramın, Britanya'nın² AB karşısındaki geleneksel muhalif tavrını ifade etmek üzere ortaya çıktığına ilişkin genel bir kabul vardır. Kavram entegrasyon karşıtlığı, anti-entegrasyonist kavramları ile iç içe bir biçimde, savaş sonrası Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisinin Avrupa Bütünleşmesi karşısında, çeşitli derecelerde aldığı karşı tutumu ifade etmek için kullanılmıştır (Harmsen ve Spiering, 2004a: 1).

Britanya menşeli bir kavram olan Avroseptisizm, Britanya'nın; Fransa ve Almanya hâkimiyetinde bir Avrupa'nın ötekisi olmamak yönündeki refleksinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Harmsen ve Spiering, 2004a: 16).

Avroseptisizm Britanya'da ilk defa 1970 seçimlerindeki yenilgi sonrası İşçi Partisi'nde görülmüş, seçim sonrası üyelik üzerine uzlaşma sağlanamayınca durum Ortak Pazara karşı kuvvetli bir isyana dönüşmüştür. Benzer şekilde “Muhafazakâr Avroseptisizm” de 1980ler sonrası Thatcher yorgunluğu sebebiyle ve seçim yenilgisi kaygısıyla ortaya çıkmıştır (Gifford, 2015: 1).

Bir medya terimi olarak ortaya çıkan kavram ilk defa, 11 Kasım 1985 tarihli The Times gazetesinde Ortak Pazar karşıtı anlamına gelen anti-markeeter ifadesi yerine

²Resmi adı Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı olan ülke, Avrupa'nın kuzeybatısında yer almaktadır. Birleşik Krallık, İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler olmak üzere dört ülkeden oluşmaktadır. Büyük Britanya (Great Britain) terimi sadece İngiltere, İskoçya ve Galler'i kapsamaktadır. İngiltere her ne kadar Birleşik Krallığı oluşturan dört ülkeden biri olsa da, ülke, İngiltere Krallığı olarak varlığını sürdürürken diğer üç ülke sonradan İngiltere Krallığına dâhil olarak Birleşik Krallığı oluşturmuştur. Bu alışlagelmişliğin bir sonucu olarak İngiltere ve Britanya çoğu zaman Birleşik Krallığı ifade etmek üzere kullanılır. (Sefer, 2014: 48-49) Bu sebeple bu çalışmada anlatım kolaylığı olması ve Brexit tartışmalarının gündeme getirdiği sorunlar arasında Birleşik Krallığı oluşturan diğer ülkelerin konumu ve geleceği tartışmalarının (Brexit sonrası Kuzey İrlanda'nın geleceği vb.) anlaşılabilmesi için Birleşik Krallık yerine Britanya ifadesi kullanılacaktır.

kullanılmıştır (Harmsen ve Spiering, 2004: 16).

Kavram 1991 yılında İngiliz Ulusal Kitaplığında yer almıştır. Özellikle Muhafazakârlar arasında parti içi bölünmeyi ifade etmek ve Britanya siyasi olgusunu tanımlamak üzere oluşturulmuş olan kavram, Britanya'nın siyasi söyleminde, medya ve akademik çevrelerde herhangi bir üye devletin veya aday ülkenin AB bütünleşmesine çeşitli şiddet ve türlerdeki direncini ifade etmek üzere genişletilmiştir.” (Flood ve Usherwood, 2005: 2).

Kavram, Oxford English Dictionary'e 1980'lerin ortalarında girmiş, OED'ye göre “Avroseptik” AB yetkilerinin artmasına karşı olan kişi şeklinde tanımlanmıştır (Harmsen ve Spiering 2004: 15).

Avroseptisizm, ilk yıllarında Ortak Pazar Entegrasyonu karşıtlığı üzerine temellenmişken, Maastricht Antlaşmasından sonra yeni bir boyut kazanmıştır: “milli değerlerin korunması.” 1990lara kadar Avroseptisizm, enflasyon ve işsizliğin artması ile büyümenin gerilemesi sebebiyle makroekonomik kaygılar temelinde şekillenmişken bu durum AB'nin Pazar yapıcı rolünün politika yapıcı rolüne evirilmemesiyle değişmiştir (Hooghe ve Marks, 2007: 121).

Maastricht Antlaşmasına kadar Avrupa Birliği, vatandaşların hayatına doğrudan dokunmuyordu. Halkın yönetici elitlere AB konusunda rıza gösterdiğine dair “müsaadeci fikir birliği”³ görüşü hâkimdi. Maastricht Antlaşmasının insanların hayatlarına doğrudan temas eden düzenlemeleri bu müsaadeci fikir birliği ortamına son vermiş ve böylelikle ayrışmalar başlamıştır. Maastricht Antlaşması; Avrupa gönüllüler ile Avroseptikler arasındaki egemenlik, AB'nin ulusüstü karakteri ve AB'nin geleceği konulu tartışmaları tetiklemiştir. Susan Milner'a göre Maastricht ile Avrupa

³“permissive consensus” olarak ifade edilen kavram, Maastricht Antlaşması'na kadar geçen süreçte Avrupa Bütünleşmesi bağlamında bir meşruiyet sorunu olmadığını, yönetici elitlerin inisiyatifinde ilerleyen Avrupa Bütünleşmesi hareketlerine Avrupa halkının pasif olarak onayladığı ya da en azından açıkça karşı çıkmadığına ilişkin önkabulü ifade eder. (Hooghe ve Marks, 2008: 1-23)

bütünleşmesi süreci elit odaklı bir yapıdan kamu önceliklerini dikkate alan bir yapıya evrilmiştir (Milner'den aktaran Harmsen ve Spiering, 2004: 25).

Maastricht sonrası Avroseptisizme ilginin artmasının nedenleri literatürde çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Usherwood ve Startin'e göre "Maastricht Avroseptisizminin" dört nedeni şu şekilde sıralanabilir:

- a) Avrupa'nın Topluluktan Birliğe geçmek suretiyle siyasallaşması,
- b) Avrupa politika alanı ile iç politika arasındaki ayrılıkların politik, ekonomik, sosyal, yasal, çevresel ve dış ilişkiler alanlarında giderek daha da muğlak bir hale gelmesi,
- c) Avrupa antlaşmalarında değişiklik yapılmasını öngören kimi düzenlemelerin bazı üye ülkelerde referanduma tabi tutulması ve Danimarka'nın Maastricht Antlaşmasını reddi,
- d) Ortak sorun ve tehditleri paylaşan sessiz muhalif grupların bir araya gelerek AB karşıtı hareketler oluşturmaya başlamasıdır. (Usherwood ve Startin, 2011: 4-5).

Taggart ve Szczerbiak çalışmasında Avroseptisizme olan ilginin artmasının nedeni olarak 3 unsurdan bahsetmiştir:

- a) Maastricht Antlaşması sonrası müsaadeci fikir birliğinin sona ermesi,
- b) Antlaşmaların onaylanması sürecindeki ret referandumlarının Avroseptisizme dikkat çekmesi,
- c) AB'nin genişlemesinin getirdiği yeni sorunlar (Taggart ve Szczerbiak, 2008,1: 2).

Günümüzde Avrupa karşıtı virüs dalga dalga yayılmakta, Yunanistan ve İspanya'da sokak protestoları artmakla kalmayıp Almanya'da dahi Avrupa Birliği bir çözüm olmaktan çok bir sorun olarak algılanmaya başlamıştır. Son dönem Avroseptisizm olarak adlandırabileceğimiz bu tepkiler, ekonomik baskılar ve krizler,

sınır kontrolleri, siyasi ve kültürel krizler gibi yeni gelişmelerle birlikte gerek yönetici elitler arasında gerek vatandaşların gündeminde önemli bir endişe haline gelmekte genel bir hastalık halini almaktadır (Hartleb, 2011: 8).

1.3. Avroseptisizmin Tanımlanmasındaki Zorluklar

Kavramın tüm yönleriyle genel bir tanımının yapılmasında birtakım zorluklar vardır. Daddow'a göre bu zorlukların başında kavramın farklı ülke halkları tarafından olumsuz bir anlamda kullanılması ve herhangi bir nedenle bütünleşmenin herhangi bir parçasına karşı çıkışı ifade etmek için kullanılması gelmektedir. Bir diğer sebebi ise kavramın bütünleşme karşıtlığını gösteren birçok kavramla ilişkisi olması sebebiyle karmaşık olmasıdır (Daddow 2006b: 313).

Kavram siyasi partilerle içi içe bir kavram olması sebebiyle partilerin değişkenliği, kavramı değişken kılmıştır. Politik tartışmalara dayanan kökleri sebebiyle Avroseptisizm en başından beri belirsizlik tarafından zehirlenmiştir (Aras, 2014, s. 29).

Harmsen ve Spiering'e göre terim Avrupa bütünleşmesi karşısında farklı ulusal siyasi gelenek ve tecrübelerle göre anlam kazanmaktadır (Harmsen ve Spiering 2004: 17). Kavramın farklı siyasi çevrelerce farklı algılanması ortak bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Daddow'a göre Avroseptisizm zamana, döneme, ülkeye, iktidardaki partiye göre hızlı bir şekilde değişen bir kavramdır (Daddow, 2006a: 64). Kavramın dinamik yapısı, hızlı değişimi ve dönüşümü kavramın yeniden ve sıklıkla tanımlanması ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Sorensen'e göre Avroseptisizm yalnızca çok yönlü değil aynı zamanda karşıtını üreten bir kavramdır. Yani bir ülkenin beklentisi bir diğer ülkenin korkusu olabilmektedir (Sorensen, 2008: 15).

Avroseptisizm yalnızca yere, zamana, siyasi görüşe göre değişen bir kavram

değildir. Türetilmiş/yaratılmış bir kavram olması sebebiyle başından beri muğlak doğmuş bir kavram olduğu söylenebilir. Dahası ortaya çıktığı anda toplumda belirsizlik algısı yaratmaktadır. Bu da kavramın anlaşılabilirliğini zorlaştırmakta, kavramın ortak bir algısının oluşmasına engel teşkil etmektedir. Ermağan bu durumu şu biçimde ifade etmiştir: “Avrupa şüpheciliği, toplumu hedef alarak kendi kendini yaratan bir kavramdır. Siyasi, ekonomik, etnik, kültürel temalar üzerinden belirsizlik, kuşatılmışlık ve dışlanmışlık algısı yaratılmaktadır. AB şüpheciliğine her ülkenin kendi sağ-sol ekseninde farklı anlamlar yüklenebilmektedir. Entegrasyon taraftarları AB şüpheciliğini ölü bir tutum, geçmişte kalmış bir yaklaşım olarak değerlendirirler de AB şüpheciliği canlı ve üreyen bir yapıdır.” (Ermağan, 2012:152-153).

Kavramın her ülkeden ülkeye, siyasi partiden partiye farklılık göstermesinin yanı sıra; karşı olunan ya da itiraz edilen durum bütünleşmenin tamamı, bir kısım politikaları, hızı, şekli vb. de olabilir. Jones’a göre bütünleşme konusunda şüphe duyulan veya karşı olunan durum, başlı başına bütünleşme sürecinin kendisinden ziyade bütünleşme sürecinin hızı veya şekli olabilir (Jones, 2008: 70).

Kavramın tanımlanmasının önündeki zorluklar bununla sınırlı değildir. Katz’a göre kavramın tanımlanmasında yaşanan zorluklar:

- a) Avroseptisizm, kimi zaman tüm Avrupa projesinin reddi anlamında kullanılmasına rağmen, yavaş ilerleme taraftarları ya da muhtemel gelişmelere ilişkin kuşkuları ifade etmektedir. Bu noktada bir yanlış kullanım söz konusudur. Kavram tamamen karşıtlıktan ziyade kuşku ve çekinceleri ifade eder.
- b) Sert Avroseptisizm tamamen karşıtlığı ifade ediyorsa yumuşak Avroseptisizmin kapsamı nedir sorusu gündeme gelmektedir.
- c) Herhangi bir AB politikasına karşı alınan tavır Avroseptik olarak sınıflandırılabilir mi? Öyleyse hangi derecede Avroseptiktir?

d) AB'nin dinamik yapısı düşünöldüğünde Avroseptisizmin değeriendirilmesi sürecinde Avrupa hareketli bir hedef midir? soruları ekseninde ifade edilebilir (Taggart ve Szczerbiak 2008: 154-156).

Sorensen kelime olarak üç bileşenden (Avro-skept-izm) meydana gelen Avroseptisizmin her bir bileşeninin tanımlanmasına ilişkin birtakım problemler bulunduğunu belirtmiş, açık bir tanımın yapılabilmesi için şu sorulara yanıt aranması gerektiğine dikkat çekmiştir: Septisizm Avrupa Birliğine mi yoksa Avrupa'ya mı yöneliktir? Septisizm ikna edilmeye açık anlamında yorumlanabilir mi, yoksa tam anlamıyla karşıtlık mı ifade etmektedir? Kavramın sonunda yer alan –izm kavrama tek başına ideolojik bir anlam yüklemeye yeter mi? Sorensen dikkat çektiği bu sorular ekseninde kavramın tanımlanmasının ne kadar karmaşık bir süreç olduğunu ifade etmektedir (Sorensen, 2008: 5).

Tartışmalardan anlaşılacağı üzere Avroseptisizm, dinamik, karmaşık, farklı çevrelerce farklı algılanabilen/yorumlanabilen, farklı gerekçelerle farklı şiddet ve türlerde ortaya çıkabilen bir kavramdır. Bu sebeple Avroseptisizmi daha geniş bir perspektiften inceleyebilmek amacıyla Avroseptisizmin nedenleri üzerinde durmak faydalı olacaktır.

1.4. Avroseptisizmin Nedenleri

Avroseptisizm araştırmalarında eksen alınan en önemli soruların başında Avroseptik davranışlara neden olan unsurların neler olduğu sorusu gelmektedir. Akademisyenler, toplumsal aktörleri (siyasi partiler, kamuoyu, medya vb.) Avroseptik davranışlara iten nedenleri araştırarak Avroseptisizmin yükselen trendini anlamlandırmaya çalışmışlardır. Çalışmanın bu kısmında, akademik çalışmalarda Avroseptik davranışların nedenleri arasında gösterilmiş olan faktörler ele alınacak, bu

nedenlerin birbirleriyle olan ilişkisi üzerinde durulacaktır.

1.4.1. Bireysel Faydacılık ve Ekonomik Nedenler

Vatandaşların Avrupa Birliğine yönelik Avroseptik davranışlarının temelinde yatan en önemli sebeplerden biri bireysel faydacılıktır. Gabel'in bireysel ve siyasi parti temelli olmak üzere iki temelde incelediği faydacı yaklaşıma göre bireyler AB'yi iş kaygısı, sosyal güvenlik, sosyal devlet gibi birtakım beklentilerine yönelik fayda-maliyet temelinde değerlendirirken, siyasi partiler stratejik/taktik seçimler veya köklü ideolojik ilkesel tavırlarla harekete geçmektedir (Aktaran, Di Mauro ve Memoli, 2016, s.24). Lubberbs ve Sheepers'in araçsal Avroseptisizm olarak değerlendirdiği durum, AB'den beklentiler ve elde edilecek faydalarla ilgilidir (Lubberbs ve Sheepers, 2005: 227).

Vatandaş davranışlarının temelini teşkil eden bir diğer unsur ise sosyalist/sosyal devlet anlayışı yaklaşımıdır. Beckfield'a göre bölgesel bütünleşme gelir adaletsizliğini körüklemektedir. Bunun nedeni olarak da bütünleşmenin yeni sosyal güvenlik harcamalarını mecbur bırakması, liberal ekonomik uyumlaştırmanın getirdiği zorluklar, ulusal otoritenin kısıtlanması gösterilmektedir. Bu yaklaşıma göre AB sosyal devlete tehdit olarak görülürse AB'ye karşıtlık artmaktadır. (Di Mauro ve Memoli, 2013: 25).

Sorensen'in Sosyal Avroseptisizm olarak isimlendirdiği yaklaşıma göre AB'nin fazla liberal olduğu gerekçesiyle "Sosyal Avrupa"nın aşınacağı endişesine ek olarak, kendini sosyalist olarak tanımlayan bir Avrupalının liberal bir Komisyon Başkanı tarafından başlatılan bir girişime şüphe ile yaklaşması durumu olarak ifade edilmiş ve kavram genişletilmiştir (Sorensen, 2008: 8).

Bireysel faydacılığın ötesinde üye devletlerin birbirinden farklı ekonomik politikaları da ekonomik anlamda AB ile üye ülke arasında çıkar uyumsuzluklarını beraberinde getirmektedir. Başlangıçta tüm üye devletler için ekonomik bir bütünlük ve

refah vadeden AB'nin, üye devletlerin her birinin birbirinden farklı ekonomik uygulamalarını tek elden yönetmesi ve koordine edebilmesinin mümkün olmadığı kanıtlanmıştır. AB'ye üye olmak için şart olan serbest pazar ekonomisine hızlı geçiş sırasında birçok yeni üye ülke enflasyon vb. ekonomik problemle karşı karşıya kalmış, buna ek olarak üye devletlerin AB dayatması bu tek kalıp elbisenin içine girmeye zorlanması, bazı Doğu Avrupa ülkelerinde yerel politikacıların kimi ekonomik sıkıntıların sorumlusu olarak AB'yi işaret etmesi Avroseptisizmin tohumlarının ekilmesine olanak sağlamıştır. 2009 Avrupa borç krizi sırasında Avrupa Komisyonunun görev alanını genişletmesi ve ulusal bütçe politikalarını belirlemeye başlaması, iki boyutlu bir itiraz süreci yaratmıştır. Almanya gibi krizden az etkilenen ülkeler, sorumsuz hükümetleri kurtarmak adına, kaynaklarının AB kurumlarına aktarıldığı eleştiresinde bulunurken; Yunanistan gibi sorunlu ülkeler ise AB'nin ulusal harcamalara yönelik kısıtlamalarını mali egemenliklerine yönelik bir tehdit olarak algılamaktadır. Bu durum güvensizliği artırmakta ve Avroseptisizmin yükselişi beraberinde getirmektedir (Baronia, 2017: 3).

Anlaşıldığı üzere Avroseptisizm, ortaya çıktığı andan itibaren hem kavram olarak derinleşip genişlemiş hem de çok çeşitli nedenlerle ilişkilendirilir hale gelmiştir. Bugün Avroseptisizm denilince akla gelen ile kavramın ilk kullanıldığı anlam ifade ettiği kapsam bakımından aynı değildir. Bu sebeple Avroseptisizmin kavramsallaştırılmasına yönelik çalışmalar da çeşitlilik göstermekte, kavramın dinamik yapısı gereği zaman içerisinde kavramın ele alış biçimi ve kapsamı da değişiklik göstermektedir.

1.4.2. Avroseptisizm-Milliyetçilik İlişkisi

Avroseptisizmin nedenleri arasında önemle incelenmesi gereken bir diğer husus

da milliyetçiliktir. Avroseptik kamuoyu ulusal, kültürel ve dinsel kimliklere zarar vereceği endişesiyle AB'ye karşı olma eğilimindedir. (Aras, 2014: 42). Mudde'ye göre Avroseptikler, Avrupa bütünleşmesini çok kültürlülük içerisinde milli kimlikleri eritme potası olarak algılamaktadır (Akbaba, 2013: 126). Üye ülkelerde üyelik gereklilikleri, aday ülkelerde üyelik kriterlerinin dayatılması ile milli kimlik ve egemenliklerin içinin boşaltılacağı endişesini beraberinde getirmektedir (Ermağan, 2012: 158). Morgan'a göre çok çeşitli milliyetçilik türleri içerisinde muhafazakâr milliyetçilik ile sosyal demokrat milliyetçiliği Avroseptizmle daha ilgilidir. Muhafazakâr milliyetçiler ulusal kimliklerini koruma amacıyla sosyal ve siyasal değişimin bütün şekillerine ve Avrupa siyasi bütünleşmesine karşı çıkarlar. Bunlar arasında Britanya Avroseptisizmi üyelikten ayrılma noktasına vardığı pozisyonu ile en önde yer almaktadır (Aras, 2014: 33). AB'nin milli kimlik ve ulusal kültürlerin altını oyacak doğrudan girişimleri olmamasına rağmen bazılarına göre ürünlerin standartlaşması ve ortak para birimi benimsenmesi gibi uygulamalar ulusal yaşam biçimlerini değiştirme yönündeki ilk adımlar olarak algılanmaktadır (McLaren, 2017: 6).

Milliyetçi kaygılar göstermektedir ki Avroseptik davranışların kaynağında aynı zamanda Avrupalı kimliğinin eksikliği vardır. Avroseptikler ortak bir tarih, kültür, dil, din ve paylaşılan bir coğrafyanın olmaması sebebiyle bir Avrupalı kimliğinin olamayacağı fikrini savunur (Akbaba, 2013: 141). Avrupa destekçilerine göre ise insanlar aidiyet duygusu ile hareket eder. AB'yi koruyup devam ettirecek şey aidiyet hissi, kimlik duygusudur (Akbaba, 2013: 142). Wessel, Avroseptisizmin sınırları üzerinde durmuş, Avroseptisizmin en çok Avrupalı kimliğinin eksik olduğu yerlerde yıkıcı olabileceği tespitinde bulunmuştur. Avroseptisizmin temelinde AB performansını eleştiren, milli aidiyetlerine bağlı bireyler vardır (Hooghe ve Marks, 2007: 124).

1.4.3. Avroseptisizm-Göç İlişkisi

Avroseptisizmin nedenleri arasında sayabileceğimiz, milli hassasiyetler ile de ilişkilendirilebilecek bir diğer konu ise göçmen karşıtlığıdır. Avrupa bütünleşmesi farklı ülkeler, bölgeler, kültürler ile farklı din ve etnisiteden insanları bir araya getiren bir yapı olması dolayısıyla göçmen karşıtı grupların olumsuz eleştirilerinin odağı haline gelmekte; buradan hareketle göçmenlere yönelik olumsuz tutumlara sahip olanların Avrupa bütünleşmesi fikrini reddetme olasılıkları da artış göstermektedir (Vreese ve Boomgaarden, 2015: 64). AB'nin 2000'lerde Orta ve Doğu Avrupa'ya genişlemesinin ardından, AB'ye yönelik zaten mevcut olan göç akınları artarak krizin kamuoyu algısında yer etmesine ve konunun siyasi partilerce politize edilmesine neden olmuştur (Vasiloupolou ve Talving 2017: 2). Ne var ki göçmen karşıtlığını ulus devlete bir tehdit oluşturduğu gerekçesiyle sadece milli kimlik ve aidiyetle açıklamak yetersiz kalmaktadır. Çünkü göçmen karşıtlığı argümanı ile AB karşıtlığı; (göçmenlerin kabul eden devletin refah devletine bağımlı olmaları gerekçesiyle) ekonomik kaygılar, bireysel değerler, grup rekabeti ve genel güvensizlik algıları vb. sebeplerle ortaya çıkabilir (Vreese ve Boomgaarden, 2015: 65).

Bu bağlamda göç ve göçmen karşıtlığı popülist partilerin sıklıkla gündeme getirdiği ve AB meselelerinde en çok kullandıkları argümanlardan biridir. Sağ popülist partiler göçün önlenmesi gerekçesiyle serbest dolaşıma karşı çıkmakta; göçmen akınlarının önlenmesinde AB göç politikalarının yeterli olmadığı eleştirisi ile sınır kontrollerinde ulusal devletlerinin tam yetkili olması gerektiğini savunmaktadırlar.

1.4.4. Avroseptisizm-Popülizm⁴ ilişkisi

⁴Avroseptisizm-popülizm ilişkisi, sağ-popülist partiler özelinde bölüm sonunda ayrı bir başlık altında detaylı bir biçimde ele alınacağı için bu kısımda söz konusu ilişki genel olarak ele alınacaktır.

Avroseptisizmin nedenlerinin başında Avroseptisizm-popülizm ilişkisi gelmektedir. Bu ilişkilendirmeyi yapmadan önce popülizm kavramının tanımlanması, AB'nin popülist siyasetin konusu haline gelmesini açıklamak açısından önem arz etmektedir. Kolb, popülizmi insanların duygularından beslenen sorunlara basit çözümler sunan bir kavram olarak tanımlar. Üstelik çözümün en iyi çözüm olması da gerekli değildir. İnsanları tatmin etmesi kâfidir (Kolb'dan aktaran; Gezer, 2013: 24).

Popülizm karmaşık meseleleri basitleştirir; meselelerin çok boyutluluğunu göz ardı eder, farklı düşünmeyi reddeder ve demokratik tartışma ve uzlaşma sürecinin gereksiz olduğunu iddia eder. Popülist siyaset toplumdaki bölünmeleri ve farklılıkları değersizleştirir, yok sayar. Popülistlere göre, bir seçkinler grubu ve onların karşısında yer alan yekpare bir halk vardır (Esen ve Şekeroğlu, 2017: 70).

Krouwel ve Abts'a göre popülist ideolojiler homojen bir halkın yönetimini hedefleyen doğrudan tek bir lider veya hareket tarafından idare edilmesi ve halk ve yönetici elitler arasındaki mesafenin giderek açılmasına neden olan siyasi araçlara duyulan memnuniyetsizlik ile ifade edilebilir (Krouwel ve Abts, 2016: 264).

Popülistlerin gözünde yönetici elitler halkın temsili demokrasisini gasp etmiş bir gruptur. Halkın gasp edilen bu hakkını halka geri verme görevi de yine popülistlere göre kendilerine aittir. Popülistler kendi adlarına egemen olan yöneticilere karşı tek, bütün ve örgütlü insanların "tek elden" muhalif bir sözcüsüdür (Krouwel ve Abts, 2007: 264).

Cas Mudde'ye göre popülizm toplumu sade vatandaş ve yozlaşmış yöneticiler olmak üzere ayrıştıran bir ideolojidir. Bu nedenle popülist lider bu bölünmede halkın yanında yer alırken, tüm siyasi gruplar, hükümet ya da muhalefet homojen bir siyasi sınıf olarak yeniden kodlanır. Bu şekilde popülistler siyasi rakiplerinin meşruiyetlerini baltalayarak, rekabet edilecek meşru rakipler değil, siyaset sahnesinden silinmesi gereken bir düşman imajı yaratmaktadırlar. Bununla birlikte düzenin tamamen

reddedilmesi anlamına gelen bir anti-sistem ideolojisi değildir (Mudde, 2004: 543).

Popülistler çeşitli siyasal memnuniyetsizlikleri sinizme dönüştürür ve kendilerini yönetici elitleri devirebilecek, kurumları yolsuzluktan arındırabilecek ve halka onların istediğini sunabilecek bir siyasi grup olarak ilan ederler (Krouwel ve Abts, 2007: 265).

Avroseptisizm siyasi partilerin, kültürel güvensizlikler ve ekonomik kayıpları AB ile ilişkilendirme çabalarının bir sonucudur (Hooghe ve Marks, 2007: 121). Bu sebeple AB popülist siyasetin doğrudan hedefi haline gelmektedir. Krouwel ve Abts vatandaşların AB hakkında genellikle bilgi sahibi olmadığı için popülistlerin toplumdaki sorunların kaynağı/sebebi olarak yönetici elitleri ve AB'yi işaret ettiklerini, genel birtakım sorunları kullanarak hoşnutsuzluğu tırmadıkları savını ileri sürmüşlerdir (Krouwel ve Abts, 2007: 264). Ayrıca Avroseptik söylemler iktidara gelemeyen partiler tarafından seçim malzemesi, seçmen kazanma aracı olarak kullanılan bedelsiz bir argümandır. Ermağan'a göre uzun süre iktidara gelemeyeceğini anlayan siyasi partiler muhalif duruş gereği Avroseptik bir tavır geliştirmektedir (Ermağan, 2012: 158). Taktik olarak siyasi partiler AB'yi eleştirmeyi faydalı bulmaktadır. Bu kapsamda, bu siyasi partilerin örneğin göç karşıtı politikalarını sadece milliyetçi kaygıları ile değerlendirmek yerinde bir davranış değildir. (Akbaba, 2013: 147) Rovny, partilerin Avroseptik motivasyonlarını stratejik ve ideolojik olarak değerlendirdiği çalışmasında, stratejik temelli partilerin, Avroseptisizmi faydacı bir yaklaşımla seçmenlerini etkilemek ve oy toplamak amacıyla kullanmakta olduklarını belirtmiştir. Stratejik motivasyonlu politikalar partilerin mevcut programlarında faydacı eklemeler şeklinde kendini göstermektedir. Amaç yeni seçmen kitlesini etkilemektir. Siyasi partiler bu motivasyonla parti programlarını genişletip, geliştirmektedirler (Rovny, 2004: 37).

Baronia ise Rovny'nin bu konudaki tespitine benzer şekilde; Avrupalı devletler

arasındaki ekonomik, politik ve kültürel farklılıkların bir Pan-Avrupa yapısının inşa edilmesi önündeki engel olduğunu, bu farklılıkların uzun dönemde aşırı sağ partiler tarafından oy avcılığı malzemesi yapılarak, Avroseptisizmi körüklediğini belirtmektedir (Baronia, 2017: 3). Bu noktada siyasi partiler yönlendirmeleri ile halkın Avroseptik hassasiyetlerini kaşımakta ve böylece iktidarda yer alma amacı gütmektedir. Aslında bu bir döngü meydana getirmektedir. Söz konusu siyasi partiler bu yolla iktidarda söz sahibi olduklarında, parti programlarını da propaganda aracı yaptıkları bu Avroseptik tutum ile şekillendirmektedirler. Yani, siyasi partiler seçmenlerin Avroseptik reflekslerini tırmandırmakta, seçmenlerin Avroseptik hassasiyetlerle oy verdikleri bu partiler de seçmen kitlesini etkilemek adına Avroseptik tutumlarını sürdürmektedirler.

1.4.5. Avrupa Birliğine İlişkin Bilgi Eksikliği

Krowel ve Abtz'ın yukarıda yer verdiğimiz tespitinden de anlaşılacağı üzere Avroseptisizmin nedenlerinden bir diğeri de bilgi eksikliğidir (Krouwel ve Abts, 2007: 264). Vatandaşlar ve AB arasındaki bilgi eksikliği nedeniyle yaşanan yanlış anlaşılmalarda veya siyasi partiler tarafından yürütülen manipülasyonlar nedeniyle AB'ye yönelik sorgulama ve eleştiriler devam etmektedir. Anderson'a göre vatandaşların AB hakkındaki bilgi eksikliği, AB'yi değerlendirirken temsilcilere ihtiyaç duymalarına, AB'nin kendi performansı yerine ulusal hükümetten beklentilerini göz önünde bulundurmalarına neden olmaktadır. Vatandaşlar Avrupa Bütünleşmesini ele alırken kendi siyasi temsilcilerine güvenme eğilimindedir (Anderson, 1998: 576). Avrupa Birliği sahip olduğu karmaşık mevzuatı, her geçen gün insanların hayatlarını daha fazla etkileyen kuralları ve ağır bürokrasisiyle vatandaşların doğrudan maruz kaldığı bir unsur olmakla birlikte, vatandaşlar tarafından kolay anlaşılabilir bir yapı olmaktan çok uzaktır. Bu da vatandaşları, siyasi partilerin manipülasyonuna açık hale getirmektedir.

1.4.6. Vatandaşların Avrupa Birliği’ni Ulusal Hükümetler ile İlişkilendirmesi

Anderson’ın bir üst maddede yer alan tespitinden hareketle Avroseptisizmin bir diğer nedeninin, vatandaşların Avrupa Birliğini ulusal hükümetler ile ilişkilendirmesi olduğu söylenebilir. Vatandaşların ulusal hükümet politikalarından memnuniyeti, AB düzeyinde memnuniyetlerini de etkilemektedir (Di Mauro ve Memoli, 2016: 31-32). Vries ve Kersbergen’e göre Avroseptisizm vatandaşların, ulusal hükümetlerin hatalarına karşı geliştirdiği bir tür reaksiyondur. Vatandaşlar ulusal hükümetlerini milli kültürün korunması ve ekonomik refah karşılığında desteklemektedirler. AB üyeliği sonrası ulusal hükümetler ile AB, vatandaşların gözünde birbirlerinin yerini tutar hale gelmektedir. AB ile ulusal hükümetler birbirleri ile uyumlu olduğu sürece vatandaşlar ulusal hükümetlerine bağlı olduğu kadar AB’ye de bağlı olmaktadır. Ancak ulusal hükümetler vatandaşlarını savunmasız bırakırsa vatandaşlar bu çifte tabiiyeti reddetmektedir. Yani Avroseptisizm, ulusal hükümetlerin sorumluluklarını yerine getirmemelerinin faturasını AB’nin ödemesidir. (Hooghe ve Marks, 2007: 124) McLaren’a göre “Kendi ulusal hükümetlerinin demokratik işleyişinden memnun olmayanlar, bu memnuniyetsizliklerini AB’ye yöneltir. Bu durum siyasi bilgisi az olanlar arasında oldukça yaygındır” (McLaren, 2007: 3). Vatandaşlar AB kurumları ve politikaları hakkında eksik bilgi sahibi olmaları sebebiyle ulusal hükümetlerinden temsilcilere ihtiyaç duyarlar, dolayısıyla AB meselesi iç dinamiklerden fazlasıyla etkilenmektedir (Di Mauro ve Memoli, 2016: 29). Vatandaşların eksik bilgisi ve Avrupa Birliğinin karmaşık yapısı nedeniyle vatandaşlar, AB karşısında tavır alırlarken vekillere ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple kamu davranışları siyasi partilerce belirlenir (vekil etkisi). Vekil etkisi yalnızca kamu davranışlarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda da oy verme davranışlarını da etkiler (Di Mauro ve Memoli, 2016: 25).

1.4.7. AB Kurumlarına Duyulan Güvensizlik

Avroseptisizmin önem arz eden bir diğer nedeni de AB kurumlarına duyulan güvensizliktir. "...AB'nin kurumsal yetki alanları genişledikçe ve AB organlarında alınan kararlar üye devletlerdeki yurttaşların gündelik hayatlarına değip, düzen vermede derinleştikçe bu halklar boyutunda sadece "şans penceresi" olarak değil aynı zamanda risk hatta tehdit olarak algılanmıştır." (Ermağan, 2012: 150). Ulusüstü yapı ulusal politika alanlarına etki ettiğinden ulusal düzeyde ele alınan herhangi bir sorun Avrupa düzeyinde bir meseleye dönüşür (Akbaba, 2013: 119). Weiler bu duruma "ulusötesi etkileşim" demiştir. Bunun iki boyutundan birinin egemenlik, diğerinin self determinasyon olduğunu iddia etmiştir. Milliyetçi partiler göçmen karşıtlığı, İslamofobi, asayiş, savunma ve geleneksel değerler gibi sorunları AB'nin kamu iradesini görmezden geldiği iddiasıyla septisizmi harekete geçirmektedir. Meseleler hem ulusal ölçekte hem AB ölçeğinde siyasete konu edilmektedir (Weiler'den aktaran Akbaba, 2013: 120). Bununla birlikte ulusüstü kurumlar demokrasi açığı sorunu tartışmalarına konu olmaktadır. Demokrasi açığı karar alıcılar ile karara maruz kalanlar arasında mesafeyi genişletmekte bu durum AB'nin antidemokratik olduğu gerekçesiyle Avroseptikler tarafından eleştirmektedir (Akbaba, 2013: 116).

1.4.8. Avroseptisizm-Medya İlişkisi

Avroseptisizmin yukarıda sayılan nedenleri birbirini etkileyen bir nedenler sarmalı oluşturmaktadır. Vatandaşların Avrupa Birliğinin karmaşık politikaları, kurumları, mevzuatı vb. konularındaki bilgisizliği, eksik bilgisi ya da AB kurumlarına duyduğu güvensizlik, vatandaşların Avrupa Birliği konusundaki görüşlerini yönlendirmelere açık hale getirmektedir. Bu manipölasyon döngüsü üzerinde medyanın

rolü yadsınamaz. Vresee'y'e göre medya her zaman politik sinizmi körükler, önemli meseleleri önemsizleştirirken, siyaseti bir çeşit kazanma veya kaybetme oyunu gibi gösterir (Vresee, 2007: 271). Medyanın olumsuz odaklanması, kötü haberlerin iyi haberlere oranla daha değerli olması neredeyse evrensel bir olgudur. Medya olumsuz haberlerle AB hakkında dezenformasyona neden olarak, Avroseptik partilere olan desteğin artmasına, AB siyasi sürecinin baltalanmasına neden olabilmektedir. Milli kimlik ve aidiyetler üzerinden korku ve endişe yaratan medya, AB karşıtlığının artmasına neden olurken, siyasi sinizmi körükleyerek popülist partilerin yükselişine neden olmaktadır (Galphin ve Trenz, 2016: 19). Le Conte kamuoyunu şekillendiren araçlar arasında yönetici elitler, muhalefet partileri ve ulusal kurumlar ile birlikte medyanın da önemli bir aktör olarak yer aldığını ifade etmektedir. Medyadaki Avroseptik söylemin düzeyi bir üye devletten diğerine büyük ölçüde değişir. Bu farklılık medya sisteminin yapısı, magazin basınının etkisi, medyanın kamusal tartışmalardaki rolüne ilişkin geleneksel beklentiler veya medyanın siyasallaşması ve yandaşlık derecesi gibi çeşitli faktörlere bağlı olabilir. Örneğin güçlü bir biçimde siyasallaşmış Britanya basını kutuplaşmayı körüklerken⁵, Almanya'da halkın medyadan beklentisi mevcut durumun olduğu gibi yansıtılmasıdır. Ayrıca, ulusal medyadaki Avroseptisizm düzeyi, bir ülkede Avrupa bütünleşmesine yönelik genel algıyı yansıtabilmektedir. Örneğin, Alman basınına, Alman siyasi elitlerinin büyük ölçüde Avrupa yanlısı yönelimini yansıtan, siyasi kutuplaşmadan uzak, Avrupa yanlısı güçlü bir uzlaşma durumu hâkimdir. (Leconte, 2010:4 191). Kitle iletişim araçları, ulusal kamusal alanların ortaya çıkmasına katkıda bulunarak, 19. yüzyıl Avrupası'nda ulus oluşturma süreçlerinde önemli bir rol oynadığı gibi Avrupa kamusal alanının inşasına katkı sağlayabileceğine ilişkin tartışmalar da akademik çalışmaların konusu olmaktadır.

⁵ Britanya medyasının Avroseptik karakteri ikinci bölümde detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

Vreese medyanın Avroseptisizmi körükleme ve azaltabilme açısından çifte role sahip olduğuna dikkat çekmiştir (Vreese, 2007: 280).

1.5. Avroseptisizmin Kavramsallaştırılması ve Tipolojiler

Kavramın artan önemi, tanımlanması ve araştırılması ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu konudaki en temel araştırma Paul Taggart'ın 1998'de yayınladığı ve AB'nin on beş üye ülkesinin ve Norveç'in ulusal parti sistemlerinde Avroseptisizm'in karşılaştırmalı bir analizini yaptığı çalışması olarak kabul edilir (Harmsen, Spiering, 2004: 18).⁶ Çalışmamızın bu bölümünde, Avroseptisizm araştırmalarında eksen alınan Taggart ve Szczerbiak'ın sert/yumuşak Avroseptisizm ayrımı yaptığı bu tipolojinin yanı sıra literatürde Avroseptisizmin kavramsallaştırılmasına katkı sağlamış diğer tipolojiler de ele alınacaktır.

1.5.1. Taggart ve Szczerbiak'ın Sert/Yumuşak Avroseptisizmi

Taggart, Aleks Szczerbiak ile birlikte Orta ve Doğu Avrupa'nın yeni demokrasilerini ve Batı Avrupa'nın kurulmuş demokrasilerini ele aldığı sonraki çalışmalarında tanımı revize ederek Avroseptisizmin 'sert' ve 'yumuşak' biçimleri arasında daha net bir ayrım olduğunu öne sürmüştür.

Sert Avroseptizm, AB'ye ve Avrupa bütünleşmesine ilke olarak bir muhalefetin olduğu durumu ifade etmek için kullanılır. Bu, üye ülkeler için AB'den çekilmek veya aday ülkeler açısından üyelik karşılığı biçiminde gözlemlenebilir. Tüm Avrupa projesine bütünüyle karşı çıkmak anlamına gelir (Taggart ve Szczerbiak, 2008: 10).

⁶Söz konusu çalışma; Paul Taggart, A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems, European Journal of Political Research 33:3, 363–38

Yumuşak Avroseptizm, tam tersi, üyeliğe ilkesel bir itirazın olmadığı, ancak "nitelikli bir muhalefet" anlamına gelen; AB politikaları ile ilgili kaygılar veya eleştirilerin dile getirildiği bir durumu ifade eder. Bu durum ulusal çıkarların AB ile çatıştığı herhangi bir alanda ortaya çıkabilir (Taggart ve Szczerbiak, 2008: 10).

1.5.2. Kopecky ve Mudde'nin Alternatif Kavramları

Kopecky ve Mudde, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini temel alarak yaptığı incelemelerinde, Taggart ve Szczerbiak'ın yumuşak/sert Avroseptisizm ayrımı ele almış, dört zayıf nokta tespit etmiştir:

- a) Yumuşak Avroseptisizm kavramının çok geniş tutularak, herhangi bir AB politikası karşısındaki her muhalefet yumuşak Avroseptisizmle açıklanmaya çalışılmıştır.
- b) Sert ve yumuşak Avroseptisizm arasındaki ayrım yazarların sert Avroseptisizmi AB bütünleşmesinin mevcut haline karşı ilke olarak karşıtlık tanımı ile muğlak bir hal almaktadır.
- c) Sert/ yumuşak Avroseptisizm kavramlarını birbirinden ayırmak için kullanılan kriterler muğlaktır.
- d) Kavramlar Avrupa bütünleşmesi fikri ile AB'nin mevcut hali kavramlarını ifade etmekte yetersiz kalmaktadır (Kopecky, Mudde, 2002: 300).

Bu eleştirilerden hareketle Kopecky ve Mudde, Avrupa Birliği karşısındaki davranışları destek temelinde ele alarak incelemiş, söz konusu çalışmalarında, Avrupa bütünleşmesi fikrine destek noktasında Avrupa-yanlıları (destekçi)/Avrupa-fobik (septik) ayrımı ele alınmıştır. Avrupa-yanlıları AB'nin temeli olan Avrupa bütünleşmesi fikirlerini, ekonomik ve siyasi birlik fikirlerini savunur ve destekler. Avrupa'yı ekonomik bir iş birliği olarak görenleri de ulusüstü siyasi bir birlik olarak görenleri de kapsar. Jean Monnet, Schuman (siyasi ve ekonomik iş birliği savunucusu, federalist),

Thatcher (ekonomik iş birliği savunucusu), De Gaulle (anti-federalist asgari düzeyde iş birliği) Avrupa-hayranları (destekçileri) olarak ifade edilmiştir (Kopecky, Mudde, 2002: 301).

Avrupa-fobikler AB'nin altında Avrupa entegrasyonunun genel fikirlerini desteklemez (ve hatta karşı koymazlar). Sosyalist, milliyetçi veya izolasyonist olabilirler. Avrupa bütünleşmesi fikrinin Avrupa devletleri arasındaki çeşitlilik düşünüldüğünde mantıksız olduğu düşüncesindeler (Kopecky, Mudde, 2002: 301).

Tipolojinin işaret ettiği bir diğer ayrım Avrupa-iyimserleri/Avrupa-kötümserleridir. Avrupa-iyimserleri AB'nin mevcut halinden memnun olmakla birlikte iyiye gittiğini düşünenlerdir. Avrupa-iyimserleri AB'yi gerekli gördükleri konularda eleştirebilir. Bu durum onların mevcut durumdan duydukları memnuniyeti etkilemez (Kopecky, Mudde, 2002: 302).

AB-kötümserleri AB'nin mevcut durumundan memnun olmadıkları gibi gidişatından da umutlu değildir. Ancak bu durum tüm AB-kötümserliklerinin AB üyeliği karşıtı oldukları anlamına gelmez (Kopecky, Mudde, 2002: 302).

AB karşısındaki desteğin ele alındığı bu iki boyut, Avrupa bütünleşmesi karşısındaki desteği ifade eden, Avrupa-gönüllüleri, Avrupa-faydacıları, Avroseptikler ve Avrupa-retçileri olmak üzere Tablo 1.1.'de yer verildiği gibi 4 ideal kategori ortaya koymaktadır (Kopecky ve Mudde, 2002: 302).

Tablo 1: Kopecky ve Mudde'nin alternatif kavramları

	Avrupa-yanlılar	Avrupa-fobikler
	Avrupa-gönüllüleri	Avrupa-faydacıları
Avrupa-iyimserler	Avrupa bütünleşmesi fikirlerine destek verenler, Bu fikirlerin kısa zamanda kurumsallaştırılacağına yönelik inanca sahip olanlar.	Avrupa entegrasyonunun genel fikirlerine ne karşı çıkıyor ne de destekliyorlar, Faydacı bir bakış açısı ile üyeliğin faydalı görüldüğü alanlarda AB'yi destekliyorlar.

	Avroseptikler	Avrupa-retçiler
Avrupa-kötümserler	Avrupa entegrasyonunun genel fikirlerini destekliyorlar, AB'nin bu fikirlerinin mevcut ve / veya gelecekteki yansımaları konusunda kötümserler.	Avrupa bütünleşmesi fikrine karşılar, AB'nin mevcut durumuna karşılar.

1.5.3. Flood ve Usherwood'un Alternatif Kavramları

Flood ve Usherwood'a göre Taggart ve Szczerbiak'ın sert/yumuşak Avroseptisizm tipolojisi birçok alanda uygulanabilir ve kullanışlı olmasına rağmen, partilerin zaman içinde pozisyonlarını sıklıkla değiştirdikleri düşünüldüğünde, tipoloji kavramın ele alınmasında sorunlara neden olmaktadır (Flood ve Usherwood, 2005, s.4).

Flood ve Usherwood partilerin AB karşısındaki konumlarını ifade etmek üzere 6 kategori önermektedir:

- a) Karşıtlar:** AB üyeliğine ve kurum ve politikalarına katılım karşıtlığı mevcuttur.
- b) Revisyonistler:** AB'nin değişim ve dönüşümü için antlaşmalar bazında kapsamlı değişiklikler yapılması gerektiğini öngörmektedirler.
- c) Minimalistler:** Mevcut statükoyu kabul etmekle birlikte daha fazla entegrasyona karşı çıkmaktadırlar.
- d) Aşamacılar:** Daha fazla entegrasyona karşı olmayıp bunun dikkatli ve yavaş bir süreç gerektirdiğini savunurlar.
- e) Reformistler:** Entegrasyon için mevcut kurum ve uygulamaların geliştirilip iyileştirmesini savunurlar.
- f) Maksimalistler:** Daha fazla entegrasyonun daha hızlı ve kısa zamanda olması gerektiğini düşünürler. (Flood ve Usherwood, 2005: 5).

1.5.4. Sorensen'in Dört Tip Avroseptisizmi

Sorensen 1974 yılından itibaren yayımlanan kamuoyu anketlerini analiz ettiği çalışmasında, vatandaşların AB'den beklentileri ekseninde 4 tip Avroseptik gösterge tespit edilmiştir (Sorensen, 2008: 8).

- a) Ekonomik Avroseptisizm:** Birlik çıkar temelli değerlendirilmektedir. AB üyeliğinden sağlanan faydalara göre tavır belirlenmektedir.
- b) Egemenlik Temelli Avroseptisizm:** AB'nin ulusal egemenlikleri aşındıracağı endişesi ile duyulan şüphedir.**Demokratik Avroseptisizm:** AB'nin vatandaşları yeterince dikkate almadığı, AP'nin ağırlığının yetersiz oluşu ve AB vatandaşlarının yeterince temsil edilmediği gerekçesiyle duyulan endişedir.**Sosyal Avroseptisizm:** AB'nin fazla liberal olduğu gerekçesiyle “Sosyal Avrupa”nın aşınacağı endişesi olarak dile getirilen kaygıya ek olarak kendini sosyalist olarak tanımlayan bir Avrupalı'nın liberal bir Komisyon Başkanı tarafından başlatılan bir girişime şüphe ile yaklaşması durumu olarak ifade edilmiştir (Sorensen, 2008: 8).

1.5.5. Vasilopolou'nun Aşırı-sağ Parti Avroseptisizmi

Vasilopolou, aşırı sağ parti davranışlarını eksen aldığı çalışmasında, Taggart ve Szczerbiak'ın tipolojisine “bütünleşme karşısında muhalefet edilen konuların niceliksel olarak mı niteliksel olarak mı değerlendirileceği; üç veya daha fazla AB politikasına muhalefet edilmesi halinde hala yumuşak Avrosptisizmden bahsedilip bahsedilemeyeceği sorularını yöneltmiş, tipolojinin AB'nin mevcut durumunu yansıttığı, genişleme ve derinleşme durumlarını ele almadığı eleştirisinde bulunmuştur (Vasilopolou, 2009: 5).

Vasilopolou aşırı sağ partileri türlerine ve davranışlarına göre sistem karşıtı parti, kitle partisi, kartel parti olmak üzere gruplandırmış, aşırı sağ partilerin, ait oldukları partinin türüne göre belirli bir siyasi sistemde nasıl davrandıkları konusunda

Çıkarım yapılmasının mümkün olduğunu öne sürmüştür. Vasiloupolou siyasi partileri amaçlarına göre gruplandırđı bu ayrımdan hareketle, parti davranışlarını retçi, koşullu ve uzlaşmacı Avroseptisizm olarak kategorize etmiştir.⁷

Vasilopolou; Kopecky ve Mudde'nin bahsi geçen tipolojisini de kavramsal problemler barındırđı gerekçesiyle eleştirmektedir. Bu tipolojiye göre Avroseptikler Avrupa düzeyinde bir konfederasyona sıcak bakabilir görünmektedir. Ancak uygulamada hangi tip partilerin destek vereceği, hangilerinin karşı çıkacağı analize katılmamıştır (Vasilopolou, 2009: 5).

1.5.6. Le Conte'nin Dört Kategorili Tipolojisi

Le Conte'ye göre Avroseptisizm yalnızca muhalefet partileri, AB aleyhtarı bilgisiz seçmenler ile ilgili bir kavram değildir. Yönetici elitler, ulusal kurumlar ve medya kamuoyunu şekillendiren önemli faktörlerdir (Leconte, 2010:4 6-65).

Le Conte Avroseptisizmi dört kategoride incelemiştir.

- a) Faydacı Avroseptisizm:** Avrupa Birliği, AB yeliğinden, bireysel veya ülkesel bazda elde edilecek kazançlar /kayıplar temelinde değerlendirilir.
- b) Siyasi Avroseptisizm:** AB'nin ulusüstü yapısına ve egemenlikler toplayıcısı pozisyonuna karşı duruş olarak ifade edilebilir.
- c) Değer Temelli Avroseptisizm:** Kürtaj, boşanma, azınlıklar vb. haklar üzerinde AB'nin aşırı müdahaleci olmasına getirilen eleştiri olarak tanımlanabilir.
- d) Kültürel Avroseptisizm:** Anti-Avrupalılaşma olarak da ifade edilen, Avrupa'yı tek bir medeniyet, ortak bir tarih ve kültür olarak ifade eden görüşe duyulan

⁷ Vasliopolou'nun söz konusu tipolojisi bölüm sonunda aşırı sağ popülizmi ile birlikte ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

karşıtlık olarak ifade edilebilir (Leconte, 2010: 46-65).

1.5.7. Rovny'nin Stratejik/İdeolojik Avroseptisizm Ayrımı

Rovny siyasi partilerin Avroseptik davranışlarını stratejik ve ideolojik olmak üzere iki grupta incelemiştir. Rovny'e göre, iç politikada var olan bazı bazı değer ve amaçlar AB entegrasyonu ile ortaya çıkan bazı değer ve amaçlarla farklılaştıkça Avrupa projesine karşı mesafeli bir tavır alınmaktadır. İdeolojik temelli partilerin kendi ideolojik değerlerini terk etmeleri ya da seçmenlerinin çıkarlarını tehlikeye atma noktasında AB'ye olumlu bir tavırla yaklaşımları mümkün olmamaktadır (Rovny, 2004: 36). Rovny'e göre stratejik temelli partiler, Avroseptisizmi faydacı bir yaklaşımla seçmenlerini etkilemek ve oy toplamak amacıyla kullanmaktadırlar. Stratejik motivasyonlu politikalar partilerin mevcut programlarına faydacı eklemeler şeklinde kendini göstermektedir. Amaç yeni seçmen kitlesini etkilemektir. Bu motivasyonla parti programlarını genişletip, geliştirmektedirler (Rovny, 2004: 37).

1.5.8. Costa ve Brack'ın Tipolojisi: Avroseptisizmin AB Kurumları Bazında Ele Alınması

Yukarıda ele alınan akademik yaklaşımlar da göstermektedir ki, Avroseptisizm üzerine araştırmalar ulusal düzeyde ele alınmış, AB kurumları bazında derinleşme ve genişleme ile birlikte eleştirilerin çeşitlenmesi ve çok boyutlu bir hal alması yeterince ele alınmamıştır. Yapılan çalışmalar AB yanlılığı/karşıtlığı ayrımı ile sınırlı kalmış, AB karşısında dile getirilen görüşlerin bu ayrımın çok ötesinde çeşitlendiği gerçeği göz ardı edilmiştir.

Costa ve Brack'a göre Avroseptisizmin, Avrupa siyasi sisteminin bir parçası haline gelmesi sebebiyle yalnızca ulusal düzeyde değil, ulusüstü seviyede AB kurumları bazında da ele alınması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu noktada Avrupa Parlamentosu, Komisyon ve Avrupa Birliği Adalet Divanı gibi Avrupa-severliğin ve bütünleşme taraftarlığının kalesi sayılabilecek AB kurumlarının, halen ilk zamanlardaki kadar salt

bütünleşme taraftarı olup olmadığı incelemenin konusu olmaktadır. AB içerisindeki muhalif seslerin AB kurumları içindeki eylem alanı ve etkisinin analiz edilerek, kurumların bu aktörlerin etkisini sınırlandırmak için çözüm ve mekanizmalar geliştirip geliştirmediğinin araştırılması gerekliliğini vurgulamışlardır. Avroseptik aktörler eleştirdikleri sistem ve kurumun bir parçası olduklarında AB karşıtı eylemlerine devam ediyorlar mı? Örneğin sert bir Avroseptik olan Nigel Farage, Ashton ve Rompuy’u AB’nin çıkarlarını doğru bir şekilde savunamamakla eleştirirken hala sert bir Avroseptik olarak değerlendirilebilir mi, yoksa AB’nin çıkarlarını düşünen bir avukata mı dönüşmüştür? AB kurumları içerisindeki farklı görüşlerin analiz edilip, kurumların düzgün işleyişini ne ölçüde engelledikleri üzerinde durulmalıdır. Böylelikle kurumların bu farklı görüş ve eleştiriler karşısındaki dayanma gücü ve manevra kabiliyeti de test edilmiş olacaktır (Costa ve Brack, 2012: 1-14).

Bu farklı görüş ve ayrışmaların AB kurumlarına ve AB’nin meşruiyetine yansımalarının ne olacağı soruları akıllara gelmekte, sistem içerisinde eleştirel ve karşıt aktörlerin varlığı eleştiriye konu olan durumu etkisiz hale getirebilecek mi soruları cevaba ihtiyaç duymaktadır. Siyaset biliminin temeli olan “muhalefet demokrasinin merkezidir.” yaklaşımı çerçevesinde AB kurumları içerisindeki çatışma ve muhalefetin sistemi meşrulaştırıp yumuşamaya mı, sistemin zarar görmesine mi neden olacağı anlaşılmaya çalışılmalıdır. AB sistemi uzlaşmaya başvurarak çatışmayı reddetme eğilimindedir ancak; AB içerisinde bir hükümet olmadığı gibi klasik muhalefet için kurumsallaşmış bir yapı söz konusu değildir. Bu sebeple AB kurumları içerisindeki muhalif sesler klasik bir muhalif sistem örgütleyemedikleri için AB politikaları özelindeki itirazlarını tamamen sisteme karşı muhalafete dönüştürmektedir (Costa ve Brack, 2012: 1-14).

Bu noktada AP içerisindeki Avroseptiklerin sistemi tıkayan kör bir döngüye

neden olduğu görüşünü savunanlar bulunmaktadır. Her üye devletin Avroseptik motivasyonu farklı olduğundan AP içinde Avroseptiklerin koalisyon ihtimali mümkün görünmemektedir. AP’de Avroseptikler mekanizmayı dondurmakta, koalisyona yanaşmadıkları gibi AB’yi baltalamak, yok etmek amacını gütmektedirler. Bu kör bir döngüye neden olmaktadır. Kamu Avroseptisizmi artarken, aşırı sağ partiler bunu kendi lehlerine bir oy toplama aracı olarak kullanmakta ve AP üyesi olduklarında AP’yi etkisizleştirmektedirler. AP’de koalisyon kurmaktaki zafiyetleri sebebiyle karar alma konusunda etkin olamasalar da Avroseptik söylemlerini, aşırı sağ politikalarını kullanarak politik çevrelerini ve etki alanlarını genişletmektedirler. Bu sebeple AP’de Avroseptiklerin etkisi şu an için küçük görünse de Avrupa projesi için küçümsenmeyecek bir tehdit oluşturmaktadır (Baronia, 2017: 11).

1.6. Avroseptisizm-Sağ Popülizm İlişkisi

1980’lerden bu yana Avrupa’nın siyasi ortamı aşırı-sağ partilerin pek çok ülkede yükselişe geçmesi ile değişmiştir. Aşırı sağ partiler yeniden ortaya çıkmakla kalmamış, aynı zamanda kamuoyu araştırmalarında güçlü bir şekilde yükselmeye, parlamentolarda sandalye kazanmaya, hükümet kararları üzerinde fazlaca etki etmeye başlamıştır. (Gezer, 2013: 21) Söz konusu siyasi partiler, umutsuzluk, kargaşa, işsizlik, aşırı milliyetçilik, demir yumruk özlemi, genel siyasi partilere yönelik hayal kırıklığı, politik sisteme duyulan güven eksikliği gibi faşist unsurlarla beslenen söylemleriyle sosyo-ekonomik sorunları gündeme getirerek aşırı sağın siyaset sahnesindeki yerini kalıcı bir güç olarak sağlamlaştırmıştır (Gezer, 2013: 21).

Aşırı-sağ siyasi partilerin siyasi söylemlerinde sorunların kaynağı olarak gösterdikleri Avrupa Birliği’nin çok önemli bir yere sahip olması, söz konusu siyasi partilerle Avroseptisizmin birlikte incelenmesi ihtiyacını beraberinde getirmiştir.

Çöpoğlu, Avrupa’da aşırı-sağın yükselişinin nedenlerini ekonomik, kültürel ve siyasi nedenler olmak üzere üç grupta incelemiştir. Avrupa Birliği’nin benimsediği serbest dolaşım ilkesi ve Doğu Avrupa’yı da içine alacak şekilde büyümesi sonucu Batı Avrupa’ya artan göç akını ve ucuz iş gücü hareketinin yarattığı işsizlik endişesinin aşırı sağ partilerin oylarını artırması durumunu ekonomik nedenler arasında ifade etmiştir. AB’nin çok kültürlü yapısına, Soğuk Savaş sonrası ve son olarak Arap Baharı ile birlikte farklı kültür, etnik köken ve dinden birçok insanın göç akınının eklenmesi Avrupalı halk tarafından, ulusunun kültürüne, homojenliğine ve yaşam tarzına bir tehdit olarak görülmesi, aşırı sağın yükselmesinin kültürel nedeni olarak ifade edilmiştir. Küreselleşme karşıtlığı, halkın siyasi kurumlara ve rejime karşı güveninin azalması ve AB’nin ulus devletlerin egemenliklerini ellerinden alan, sınırları kaldıran bir proje olarak algılanmasının aşırı sağ partilerin oylarını artıran siyasi nedenler arasında sayılmaktadır (Çöpoğlu, 2017: 3-7).

Guibernau’ya göre aşırı-sağın yükselişinin nedenleri, küreselleşme ve siyasetin uluslaşırıştırılması, ekonomik güvensizlik ve belirsizlik, göçün neden olduğu kültürel çatışmalar ve endişeler, politikacılara ve siyasi sisteme duyulan güven eksikliği ile AB entegrasyonundan kaynaklanan güvensizliktir (Aktaran Gezer, 2013: 21).

Özbey ve Şenyuva’ya göre Avrupa kıtası, küreselleşmenin yarattığı olumsuz etkilerden ulus devletlerle birlikte sorumlu tutulacak bir aktörün daha olduğu tek yerdir. Avrupa’daki sosyal politikalar ve müdahaleler AB tarafından kısıtlanmaktadır. Bunun yanı sıra Avrupa kamuoyunun gözünde AB çatısı altında malların, sermayenin, hizmetlerin ve kişilerin serbest dolaşımı doğrudan Birlik’e üyeliğin bir sonucudur. Dolayısıyla, bu serbestinin yarattığı zenginliğin eşitsiz dağılımından da aynı şekilde AB sorumludur. Bu eleştirel bakış açısına göre, küreselleşmenin yarattığı zenginliğin en

azından bir kısmının toplumun alt katmanlarına bir şekilde dağıtılması mümkün görülürken, AB'nin kendi iç işleyişi ve kuralları nedeniyle bu dağılımın engellendiği sonucu çıkmaktadır. AB'nin 10 yılı aşkın süredir devam eden krizler karşısında yetersiz kalması da kamuoyunun gözünde devletler ve ana akım partiler kadar AB'nin de sorumlu tutulmasına neden olmuş, bu da aşırı-sağ popülist partilerin oy oranlarının katlanarak artmasını beraberinde getirmiştir (Esen ve Şekeroğlu, 2017: 206).

Bütün bu nedenler aşırı-sağ partilerin popülist söylemlerle, halk arasında memnuniyetsizlik yaratan söz konusu meselelerin siyasi bir araç olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Bu noktada popülizm kavramının Avrupa bütünleşmesi ile ilişkilendirilerek yeniden tanımlanması ihtiyacı doğmaktadır.

Akademisyenler, medya ve politikacılar, terime açıklayıcı bir tanım getirmeksizin tüm aşırı-sağ partileri popülist olarak kategorize eder. Aşırı sağ partilerin temel argümanları incelendiğinde, AB'nin sağ popülist söylemde kendine gittikçe daha fazla yer bulması daha kolay anlaşılacaktır. Akademik araştırmalar milliyetçiliğin, bugünün radikal sağ partilerinde kilit rol oynadığı konusunda hemfikirdir. Minkenberg ve Perrineau bu partileri “popülist, ultra-milliyetçi bir ortak paydada buluşan milliyetçi, otoriter, yabancı düşmanı ve aşırılık yanlısı partiler topluluğu” olarak tanımlamıştır (Minkenberg, Perrineau, 2004: 30). Prowe, uzlaşmaz milliyetçilik ve ırkçılığın modern aşırı sağ partilerin ortak unsurları olduğunu öne sürmektedir. (Prowe, 1994: 295). Mudde'ın iddia ettiği gibi, aşırı sağ, ulus ve ulus çıkarlarına büyük bir vurgu yapmaktadır. Milliyetçilik, aşırı sağın temel argümanıdır, çünkü ulusal kültürü tehdit eden grup ve kurumlardan korumayı amaçlar (Csergo, Goldgeier, 2004: 29).

Radikal sağ partiler, milli kimlik, kültürel argümanlar temelinde ulusüstü bütünleşmeyi reddetmektedirler. Yerli olmayan halkların, kişilerin veya politik fikirlerin siyasi katılımı, ulusal bütünlüğe yönelik bir tehdit olarak görülmektedir. Avrupa

bütünleşmesi projesi; halk egemenliğinin ulus devletle sınırlı olmadığı, bunun ötesinde çok uluslu bir egemenliğin mümkün olduğu iddiası ve bu dar kapsamlı popüler egemenlik anlayışıyla çelişmektedir (Meijers, 2017: s.4). Aşırı sağ partiler, AB'ye devleti zayıflattığı, geleneksel doğal toplulukları, eşitliği ve aşırı özgürlüğü bozduğu gerekçesiyle karşı çıkmaktadırlar. AB'nin devletlere doğrudan meydan okuduğu bu düşünce, milliyetçilik ve Avroseptisizm unsurlarını, aşırı sağ partilerin ideolojik çerçevesinin ayrılmaz unsurları haline getirmektedir (Ignazi, 1995: 5).

Aşırı sağın “temel meselesi” göç meselesidir. Özellikle son yirmi yılda ideolojik olarak sağcı olan ve daha kısıtlayıcı göç politikaları çağrısı yapan siyasi partilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Birçok etnik ve kültürün bir arada bulunması sosyo-ekonomik sorunları beraberinde getirerek gerilim ve hoşnutsuzluk yaratmaktadır (Bale ve diğerleri, 2010: 411). Serbest dolaşım, sınır politikaları ve son olarak artan göç akınlarını yönetmekte yetersiz kalması sebebiyle Avrupa Birliği, aşırı sağ partiler tarafından sorunun sorumlusu olarak gösterilmektedir. İç politik hedeflerine ulaşmak amacıyla söz konusu sorunların sorumlusu olarak Avrupa Birliğini günah keçici ilan etmektedirler.

Bugün, Avroseptisizm, Avrupa'da radikal sağ politikaların temel özelliklerinden biridir. AB'nin pek çok açıdan derinleşmesi ve ekonomik krizler aşırı sağ partilerin milli kimlik argümanlarını kullanarak AB'nin egemenlikleri elinde bulundurması durumuna karşı itiraz politikaları geliştirmesine fırsat vermiştir. Bununla birlikte, Avrupa'daki radikal sağ partiler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Kimisi AB'den çıkma taraftarı tutumunu AB'nin dağılması talebine vardıracak kadar sert Avroseptik iken, kimisi AB'nin bazı politikalarını eleştirmek suretiyle yumuşak Avroseptik bir tutum benimser. Buna ek olarak, bazı durumlarda radikal sağ partiler, iktidar beklentisiyle veya hükümetle karşı karşıya kaldıklarında Avroseptik tavırlarını

revize etmektedirler. (Meijers, 2017: 5-6).

Bu noktada Vasiloupolou'nun AB karşısında aşırı-sağ parti davranışlarını ele aldığı çalışmasına yer vermek yukarıda bahsedilen davranış farklılıklarını anlamak açısından yerinde olacaktır.

Vasilopolou aşırı sağ partileri türlerine ve davranışlarına göre gruplandırmış, aşırı sağ partilerin, ait oldukları partinin türüne göre belirli bir siyasi sistemde nasıl davrandıkları konusunda çıkarım yapılmasının mümkün olduğunu öne sürmüştür. Çalışmanın sonucu olarak aynı parti ailesine ait olan partilerin farklı parti türlerinin özelliklerini gösterebileceğini ve kendi parti sistemleri içinde farklı hedeflere sahip olabileceğini iddia etmiştir. Buna göre:

a) Sistem karşıtı parti: İçinde faaliyet gösterdiği sistemi kırmaya yönelik içsel amacı göz önüne alındığında, parti rekabeti için bir politika ya da konuya dayalı bir yaklaşım benimseme olasılığı daha yüksektir. Bir anti-sistem sağ parti yarattığı algı ile toplumun sorunların tek çözümü olarak kendisini işaret eder. Partinin gündemine aldığı sorunlara karşı yaklaşımı diğer partilerin tutumlarıyla taban tabana zıttır. Buradaki nihai amaç, kendisini diğer taraflardan ayırmak ve sistemin meşruiyetini bozmaktır. Bu tip siyasi partiler sorun ihraç ederek seçmenlerin davranışlarını etkilemeye çalışırlar. Avroseptisizm göç ve yolsuzluklar gibi kendi profiline yakın seçmen kitlesine hitap edecek söylem ve politik konulara odaklanırlar.

b) Kitle partisi: Aşırı sağ kitle partileri, küçük esnaflar, zanaatkârlar ve düşük seviyeli çalışanlar gibi yalnızca temel seçim bölgelerine hitap etmekten vazgeçip toplumun tüm kesimlerinden daha geniş çaplı seçim desteğini çekme çabası içinde kendisini politik girişimci olarak sunması ihtimali yüksektir. Partinin

siyasi sistemdeki oyların kazanılması amacıyla, partinin söyleminde radikalizmin görece daha az vurgulanmaktadır.

- c) **Kartel parti:** Bir kartel partisi siyaseti kendi başına bir iş olarak görür ve parti rekabetinin sonuçlarını hafifletmeye çalışır. Hükümette yer alma amacı güden radikal sağ kartel parti hükümet ittifaklarına yakın olan politikaları benimseme eğilimindedir. Radikal bir sağ partinin hükümet katılımını aktif olarak izlediği ölçüde, ana motivasyonu medyan seçmenleri doğrudan hedefleyemeyen fakat büyük potansiyel hükümet ittifaklarına yakın olan politikaları benimsemektir (Vasilopoulou, 2010: 46-50).

Vasilopoulou siyasi partileri amaçlarına göre gruplandığı bu ayırmadan hareketle, parti davranışlarını retçi, koşullu ve uzlaşmacı Avroseptisizm olarak kategorize etmiştir.

- a) **Retçi Avroseptisizm**, ortak kültürel, tarihi ve dini temelde buluşan bir Avrupa kavramını kabul etmekle birlikte, AB çatısı altında bir iş birliği ilkesinin, AB kurumsal ve siyasi statükosu ile gelecekte AB bünyesinde inşa edilecek her türlü yapının reddi şeklinde kendini gösterir. Retçi Avroseptikler tüm siyasi kararların ulusal düzeyde alındığı bir duruma geri dönmek istemekte, ülkelerinin AB üyeliklerinin maliyeti her ne olursa olsun sonlanmasını talep etmektedirler. Genel amaç, iktidarı ulus devlete geri döndürmek ve bir bütün olarak AB yönetimini ortadan kaldırarak, ulus devlet kurumlarının egemenliğini yeniden tesis etmektir. Bu tip Avroseptisizm büyük ölçüde Szczerbiak ve Taggart'ın sert Avroseptisizmi ve Kopecky ve Mudde'nin "Avrupa-retçileri (Eurorejects)" ı ile örtüşmektedir.

- b) **Koşullu Avroseptisizm**, Avrupalı halkların ortak mirasının kabul edilmesini, Avrupa çapında bir iş birliğinin gerekliliğini onaylayan bir tavır olmakla birlikte,

AB'nin mevcut politikalarına ve Avrupa politikasının gelecekteki inşasına karşıtlığı içerir. Ulus devlet iş birliğinin Avrupa seviyesinde önemi kabul edilmekle birlikte, AB'nin mevcut dengesi ve politikaları ulus devlet egemenliğini tehlikeye attığı gerekçesiyle kabul edilemez. Buna göre Avrupa seviyesinde daha yakın bir iş birliği cazip değildir. 'Koşullu' Avroseptikler", sistemi kabul eder ancak AB'nin politika ve kurumlarına itirazları vardır. Bu kapsamda genellikle, devlet egemenliği ulusüstü kurumlar tarafından tehlikeye atılmadığı ölçüde, Avrupa iş birliğine sıcak bakılmaktadır. Koşullu Avroseptikler, ulusüstü kurumlar tarafından alınan kararları reddetmekle birlikte, ulus devlet çıkarlarının güvenceye alınacağı bir reformu talep etmektedir. Hem entegrasyon politikaları hem de kurumsal güç dengesi reddedilirken, ulus devlete faydalı sayılan alanlarda "hükümetler arası iş birliği" büyük ölçüde desteklenmektedir.

- c) ***Uzlaşmacı Avroseptisizm***, ortak bir Avrupa kültürünü kabul eder ve AB iş birliği ilkesini ve entegrasyon politika ve uygulamalarını destekler, ancak Avrupa politikasının geleceğine muhalefet etmektedir. "Uzlaşmacı Avroseptikler, Avrupa bütünleşmesinin bazı yönlerinin devlet için yararlı olduğunu kabul etmektedir. Onlara göre karar alma gücünü Avrupa kurumlarına aktarmak cazip değildir. Bununla birlikte, devletin genel refahı ve özellikle ekonomik alanda bir entegrasyon gereklidir. AB yapıları ve kurumlarına katılım, ulusal çıkarlarını korumak, AB kurumsal yapıları içinde değişim ve reform müzakereleri yapmak açısından faydalıdır. Oyunu kurallarına göre oynamak gerektiğini savunurlar. Bununla birlikte, federalizmin güçlenmesi olarak algıladıkları için daha yakın bir birliğe karşı çıkmaktadırlar (Vasilopoulou,

2010: 70-86).

Aşırı-sağ partilerin popülist ve Avroseptik söylemlerle yükselişinin önemi göz ardı edilemeyecek bir boyuta gelmektedir. Öyle ki; aşırı sağ ya da faşist olarak kabul edilen bu gruplar, ulusal ve bölgesel politikaları etkilemektedir. Brexit örneğinde olduğu gibi aşırı-sağ popülist partilerin Avroseptik söylemleri hem ülke içi siyasete hem AB ölçeğinde çok önemli etkileri olabilmektedir. Söz konusu partiler ve politikaları iç siyasette parti rekabetini etkilemektedir. Ana akım siyasi partiler; Avroseptik söylemli partiler iç siyasette başarı elde ettikçe siyasi söylemlerini ve parti politikalarını revize ederek daha az Avrupa yanlısı politikalar benimsemek, Avrupa meselesini iç siyasi gündemlerine almak zorunda kaldılar. Yalnızca iç siyasette değil aynı zamanda Avroseptik partilerin AP seçimlerinde elde ettikleri başarı sonrası, ana akım siyasi partiler parti pozisyonlarını revize etmek zorunda kaldı. Buna ek olarak, araştırmalar, Avroseptik partilerin, ana partileri Avrupa meselesini giderek daha fazla vurgulamaya zorlayabildiğini göstermiştir. Bu nedenle, Avroseptik partiler iktidar olmasalar bile, Avrupa Birliği siyasetinin üye devlet düzeyinde hangi yollarla yürütüldüğünü kademeli olarak etkiler. Bazı siyaset bilimcilere göre AB politikalarının artan önemi ve Avroseptisizmin halklar ve siyasi partiler arasında giderek güçlenmesi AB politikalarını nihayet kitle siyasetinin bir parçası haline getirmiştir (Meijers, 2017: 12).

İKİNCİ BÖLÜM

BRİTANYA'DA AVROSEPTİSİZM

2.1. Britanya'da Avroseptisizmin Karakteristiği

Avroseptisizm AB'ye yönelik çeşitli şiddet ve derecede eleştiri ve itirazları ifade ederken, Britanya'da Avroseptisizm daha radikal bir anlam ifade eder. Britanya'da Avroseptisizm Britanya'nın AB'den çekilmesini amaçlar ya da en azından çekilme fikrini destekler (Harmsen ve Spiering, 2004: 130). Bu durum kendini çıkma taraftarı olarak addeden “Campain For Independent Britain” (CIB) adıyla 1969 yılında kurulan ilk Avroseptik kampanyada açıkça görülür. Söz konusu grup, İşçi Partili Lord Stoddart başkanlığı altında, Britanya'nın Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmaması için kampanyalar yürüttü (History of the CIB).⁸ Bugün Brexit tartışmaları çerçevesinde Britanya adım adım AB'den ayrılma yolunda ilerlemektedir. Bu noktada Britanya'daki Avroseptisizmi Taggart ve Szczerbiak'ın sert/yumuşak Avroseptisizm sınıflandırması içerisinde konumlandırmak gerekirse sert Avroseptik kategoride değerlendirmek yerinde olacaktır.

Ne var ki Britanya'daki her Avroseptik grup çıkma yönünde tavır almayabilir. Örneğin, “The New Europe” grubu AB'yi eleştirmekle birlikte, çıkma taraftarı değildir. İngiltere'nin birlik içerisinde özel statülü üye olarak kalması gerektiğini düşünmektedirler. “We are Good Europeans” grubu Britanya'nın AB'nin bütün yükümlülüklerini üstlenen tam üyeliğine itiraz etmektedir. “Europe yes, euro no” grubu kendilerinin Avroseptik olarak algılanmamasını, AB konusunda endişeli olduklarını dile getirmiştir. Söz konusu gruplar kendilerini Avroseptik terimine alternatif olarak eurorealist, europragmatist gibi isimlerle ifade etmektedirler. (Harmsen ve Spiering,

⁸Campain For Independent Britain hakkında daha fazla bilgi için: <https://campaignforanindependentbritain.org.uk/history-of-the-cib/>

2004: 130) Dolayısı ile bu gruplar, Britanya'daki Avroseptisizmin genel karakteristiği içerisinde değerlendirilmeyecek, genel yaklaşım içerisindeki birer istisna olarak dikkate alınacaklardır.

Avroseptisizm Avrupa içerisinde git gide yayılan bir kavram olmasına rağmen, Britanya'da Avroseptisizm kendine özgü birtakım özellikleri ile Avrupa'daki muadillerinden ve Avroseptisizmin genel tanımından ayrılmaktadır.

Britanya'da Avroseptisizmin ayırıcı özelliklerinden ilki, uzun tarihi geçmişidir. Spiering'e göre Avroseptisizm görece yeni bir kavram olmasına rağmen, Britanya'da uzun ve köklü bir geçmişe sahiptir ve diğer üye devletlerden çok daha güçlü bir biçimde varlığını sürdürmektedir. (Harmsen ve Spiering, 2004: 127)

Britanya'da Eurseoptisizmin uzun tarihi geçmişi, başından beri Britanya ve Avrupa arasında var olduğu iddia edilen “farklılık” vurgusu üzerine inşa edilmiştir. Hawkins'e göre Britanya'da Avroseptisizm; Britanya ile Avrupa arasında var olduğu iddia edilen keskin bir ayrıma dayanır ve bu “farklılık” fikri köklü bir tarihi geçmişe sahiptir (Hawkins, 2015: 141). Britanya kültürü, tarihi, özgürlükçü geleneği, kurumları, coğrafi konumu, kurduğu dış politik ilişkiler, kısacası her bakımdan kendisini Avrupa'dan farklı görmekte, Avrupa'ya ait, “Avrupa”lı hissetmemektedir. İngiliz dilinde Avrupa ve Avrupalılık “dışarıda olan”, “öteki” ve “yabancı bir varlık” anlamlarının karşılığı olarak kullanılır (Sol ve Gifford, 2015: 194).

Britanya'nın Avroseptik geleneğini farklı kılan bir diğer unsur ise Britanya'da Avroseptisizmin, diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak, ana akım siyasi partiler tarafından kabul görmüş ve savunulagelmiş olmasıdır. Hawkins'e göre diğer AB üyesi ülkelerde Avroseptisizm radikal siyasi partilerle karakterize edilebilecek bir kavramken, aksine Britanya'da ana akım siyasi partilerin sahiplendiği bir kavram olmuştur. Hatta öyle ki, Muhafazakâr Parti ile özdeşleşmiştir. Bu sebeptendir ki kavram kendisine

Britanya’da diğ er Avrupa  lkelerinde bulunduğundan çok daha geniş bir yer bulmuş ve sürekli gelişmiştir. (Hawkins, 2015, 141). Gerorge’a göre Britanya’nın AB  yeliğ  boyunca iktidara gelen hükümetler tarafından savunulmuş olması Avroseptisizmi Britanya’da kalıcı, güçlü ve sürekli hale getirmiştir. (George, 2000: 15) Ayrıca Avroseptik söylemin Britanya’daki siyasi partiler tarafından bir propaganda aracı olarak kullanıldığı da bir gerçektir. Szczerbiak ve Taggart, Avrupa meselesinin Avroseptik Partilerin hükümete katılımlarında etkisi olduğına dikkat çekerken, Britanya’de Muhafazakâr Partinin iktidarda olan ana akım bir parti olarak asıl Avroseptik duruşu temsil etmesiyle istisnai bir durum olmaya devam ettiğ ni belirtmiştir (Taggart ve Szczerbiak, 2013, 30).

Britanya’nın geleneksel Avroseptisizmi millet/devlet vurgusu üzerine inşa edilmiştir. Avrupa süper devleti içerisinde Britanya milli kimliğ nin yok olacağı endişesi, Britanya’da geleneksel Avroseptik fikirlerin temelini teşkil etmektedir. Britanya milli kimliğ nin temellerinden biri olan Britanya Parlamentosu'nun egemenliğ ni tehdit edecek bir Avrupa  st devletinin gelişmesi korkusu bir gelenek haline gelmiştir (Sol ve Gifford 2015: 195).

Avrupa çapında bir iş birliğı, Britanya siyasi söyleminde stratejik ve hayati bir ortak olarak kabul edilmez, ekonomik bir kazanç kaynağı olarak kabul edilir. Britanyalı siyasileri tarafından realist bir dış politik değ erlendirme sonrası Avrupa meselesi ekonomik yönü ile Britanya halkına servis edilebilecek bir araç olarak kullanılmıştır. (Daddow, 2013: 214) AB Britanya tarafından pragmatist bir bakış açısıyla değ erlendirilir. Bu sebeple ekonomik göstergeler Britanya’nın AB ile olan ilişkilerinde şüphesiz en önemli etkenlerden biri olmuştur. Ne var ki ekonomik gerekçeler Britanya’yı kimi zaman AB’ye yaklaştırırken, kimi zaman Britanya’nın AB’ye mesafeli yaklaşmasına neden olmuştur. 1950’lerde Britanya, Avrupa ekonomik politikalarının

esnekliği azaltıp, Britanya'nın ticari rekabetini tehdit edeceği endişesi ile bütünleşme fikrinin uzağında kalırken, 1960-1990 yılları arasında, Ortak Pazar ve Tek Pazar, Britanya ekonomisinin Fransa ve Almanya ekonomilerinin gerisinde kalmasına karşı potansiyel bir panzehir olarak sunulmuştur. Britanya'da iktidardaki partiler, pazar yanlısı eğilimleri çerçevesinde Avrupa Bütünleşmesini teşvik edip Avrupa Tek Senedi gibi serbest piyasa politikalarını desteklerken, siyasal bütünleşmeye şüpheyle yaklaşmıştır. Örneğin, Avroseptik eğilimlerine rağmen Margaret Thatcher, Avrupa Tek Senedi'nin Tek Pazarı geliştiren hükümlerini memnuniyetle karşılamış, nitelikli oy çokluğu ile karar alınmasının kapsamını genişleten hükümlerine itiraz etmiştir (Sol ve Gifford, 2015: 195).

Avrupa çapında bir bütünleşme ve iş birliği fikrinin hiçbir zaman Britanya'nın öncelikleri arasında olmaması Britanya'nın Avroseptik geleneğini farklılaştıran bir diğer unsurdur. Britanya için İngiliz Milletler Topluluğu ve ABD ile olan yakın ilişkileri her zaman daha öncelikli olmuştur. Britanyalı siyasiler, II. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda Kıta gleri arasındaki iş birliğini 'korkunç bir zorunluluk' olarak görürken, Britanya'yı, İngiliz Milletler Topluluğu ile olan ilişkisini sürdürmek ve Amerika ile olan özel ilişkilerini geliştirmek gibi diğer seçenekleri amaçlayan farklı bir ülke olarak görüyorlardı. (Sol ve Gifford, 2015, 195)

2.2. Britanya-AB İlişkileri

2.2.1 yelik ncesi Dönem

Yukarıda kısaca ele aldığımız üzere Britanya'da Avroseptisizmin, Avrupa Bütünleşmesinin siyasi derinleşme ve gelişmelerine karşı geliştirilen bir refleks olduğunu söyledikten sonra aslında Britanya'nın Avrupa çapında iş birliği, birlik ve

hatta federasyona varıncaya kadar bir dizi bütünleşme fikrini desteklediğini söylemek, bu çalışmada bundan önce söylenenlerin tümü ile çelişiyormuş gibi görünecektir. Evet, Britanya, Avrupa çapındaki bütünleşme girişimlerine yönelik fikirleri desteklemiştir. Ne var ki Britanya'nın bu girişim ve oluşumlar içerisinde olma ihtimalini asla mümkün görmemiştir. Bu noktada Winston Churchill'in 19 Eylül 1946 tarihli Zürih Üniversitesi'nde yaptığı konuşma bu savı ispatlar niteliktedir.

Churchill “Avrupa yeniden doğsun” sloganı ile bilinen konuşmasında, II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın içinde bulunduğu trajediden kurtulmasının tek çaresinin barış, güvenlik ve özgürlük içerisinde bir tür “Avrupa Birleşik Devletleri” inşa etmekle mümkün olabileceğini belirtmiştir (Churchill, 1946)⁹. Churchill, Avrupa'nın yeniden yaratılması önündeki ilk adımın Fransa-Almanya iş birliği ile atılabileceğine dikkat çekerken, bu adım ile Fransa'nın “Avrupa'nın manevi ve kültürel liderliğini” kazanabileceğini dile getirmiştir. Geçmişte ve bugün yükselişinden daima kaygı duyulan ve gücü daima dengelenmeye çalışılan Fransa'nın önderliğinde bir Avrupa Birleşik Devletlerinin desteklenmesi dikkat çekici niteliktedir. İnşa edilecek “Avrupa Birleşik Devletlerinin”, yine Britanya'nın bugün en fazla itiraz ettiği federal bir yapıda oluşturulması gerektiğini ve böylece Avrupa'da tek bir devletin gücünün hakim olması durumun önüne geçilebileceğini ifade etmiştir. Churchill'in söz konusu konuşmasında dikkat çeken bir diğer husus, Avrupalı devletlerin birliğe üye olmak konusunda yeterli ve istekli olmamaları durumunda, katılmaya gönüllü ve yeterli olanlarla yola devam etmek gerektiği konusundaki fikirleridir ki bu noktada konuşmanın genelinde Britanya'nın bu oluşum içerisinde yeri olmadığı çok açıktır. Churchill Britanya'nın İngiliz Milletler Topluluğu ile olan ilişkilerine gönderme yaparak, Britanya'nın yolu ve

⁹Churchill'in Zürih konuşmasının tamamı için: Winston Churchill, speech delivered at the University of Zurich, 19 September 1946, <https://rm.coe.int/16806981f3>

kaderini Avrupa'ninkinden ayırır. Konuşmanın son kısmında “Avrupa'nın dostları” olarak ifade ettiği ABD, İngiliz Milletler Topluluğu ve hatta Sovyet Rusya gibi Britanya'nın da “Avrupa”nın yaratılmasına “dışardan bir el” olarak destek vereceğini ifade eden cümleleri, Britanya'nın Avrupa'ya ait olarak görülmediğinin açık kanıtıdır. (Churchill, 1946)

Churchill'in konuşmasında olduğu gibi II.Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden inşasının muhakkak bir bütünleşme ile mümkün olabileceği fikri, birçok Avrupalı devlet adamı ve bürokrat tarafından da ileri sürülmüş, bu çerçevede Avrupa Bütünleşmesi yönünde atılan adımlar Churchill'in konuşmasında işaret ettiği gibi ilerlemiştir. Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından 9 Mayıs 1950'de başlatılan Shuman Planı ile Almanya ve Fransa'daki kömür ve çelik üretiminin tek bir otorite tarafından kontrol edilmesi amacıyla bir topluluk kurma girişimi birleşik bir Avrupa'nın yaratılması yönündeki ilk adım oldu (Schuman, 1950)¹⁰. Britanya Başbakanı Clement Attlee planı memnuniyetle karşılarken, Shuman Planı'nın gelecekte Fransa-Almanya ilişkilerinin kurulmasına önemli bir katkı yapacağını ifade etti. Bununla birlikte, Schuman Planı'na Britanya'nın ilk tepkisi dikkat çekici şekilde olumlu olmasına rağmen, Britanya'nın ortak ve ulusüstü bir otoriteye katılması halen bir ihtimal olmaktan çok uzaktı. Öte yandan Harold Macmillan Shuman Planını devrim niteliğinde bir girişim olarak değerlendiriyor, Britanya'nın bunun bir parçası olması gerektiğini ifade ediyordu. Çok hevesli bir Avrupa taraftarı olan Macmillan'ın çabaları sonuçsuz kaldı, bir süre sonra Churchill, Britanya'nın Schuman Planı'na katılmayacağını açıkladı (Aldous ve Lee, 1999: 76).

1950 yılında İşçi Partisi Avrupa Bütünleşmesini konu alan bir bildiri yayınladı.

¹⁰Shuman Deklarasyonunun tam metni için: Declaration of 9th May 1950 delivered by Robert Schuman, <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-204-en.pdf>

İşçi Partisinin Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki tutumunun iç ve dış politika meseleleleri, demokratik sosyalizm ilkeleri ve Britanya halkı ile İngiliz Milletler Topluluğunun çıkarları ekseninde belirlendiği ifade edilen bildiride, İngiliz Milletler Topluluğu ile ilişkilerin yakınlığı ve vazgeçilmezliği vurgulanmıştır. Britanya'nın dilde ve kökende, sosyal alışkanlıklarda ve kurumlarda, siyasi bakış açısından ekonomik çıkarlara varıncaya kadar İngiliz Milletler Topluluğu ile daha yakın olduğu ifade edilmiş, Britanya'nın her bakımdan, "Avustralya ve Yeni Zelanda'daki akrabalarına Avrupa'dan daha yakın" olduğu ifadesine yer verilmiştir. Bu sebeple İşçi Partisinin Avrupa Bütünleşmesi'ni bir amaç olarak görmediği de net bir dille ifade edilmiştir. Özellikle Avrupa Birliği'nin şekli tartışmalarının başlangıcı kabul edilebilecek bildiride, hükümet alanlarının tamamını ulus-üstü bir otoriteye teslim ederek hem siyasi hem de ekonomik alanlarda birlik kurulması, İşçi Partisi tarafından gerekli görülmemiş bunun yerine ulusal politikaların kademeli olarak uyumlaştırılması veya hükümetler arası iş birliği modeli önerilmiştir. Ekonomik birlik fikri de Avrupa ülkelerinin bu değişim için hazır olmadığı gerekçesiyle uluslararası ticaret önündeki engellerin bir anda kaldırılmasının ciddi işsizlik ve üretim kaybına neden olacağı iddiası ile uygun bulunmamıştır (Labour, 1950)¹¹.

Yukarıda sayılan tüm nedenlere dayanarak, 1950'lerde Britanya hükümetleri halkın çoğunun da desteği ile Avrupa Bütünleşmesine uzak kalma kararı almıştır. Bu karara neredeyse kendiliğinden varılmıştır. Çünkü Britanya'yı Avrupa Bütünleşmesi ile düşünmek dönem itibarı ile neredeyse imkânsızdır. Çünkü Britanya'nın İngiliz Milletler Topluluğu ülkeleri ile olan ticari ilişkileri halen en iyi alternatif olarak görülmekteydi. Savaş Avrupa'nın Britanya gözündeki, imajını iyice sarsmıştı. Britanya Avrupa

¹¹İşçi Partisinin 1950 tarihli bildirisine ulaşmak için: Manifesto by the National Executive Committee of the British Labour Party on European unity (May 1950), CVCE, 2013, <https://www.cvce.eu/obj/manifesto-by-the-national-executive-committee-of-the-british-labour-party-on-european-unity-may-1950-en-626bf849-0be2-499c-a924-d768c9f05feb.html>

Bütünleşmesini oluşturan ülkeleri her bakımdan yetersiz görüyordu. Ayrıca Britanya'nın serbest ticaret anlayışı Avrupa Bütünleşmesinin korumacı politikaları ile çatışmaktaydı (Davis, 2017: 6).

Britanya'nın gelişmeleri uzaktan izlemeyi tercih etmesi ile müzakereler Britanya olmadan devam etti ve Avrupa Altılısı 18 Nisan 1951'de Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) Antlaşmasını resmen imzaladı (The European Coal And Steel Community Treaty, 1951).¹² Britanya bütünleşme girişimlerine katılmamaktaki kararlılığını sürdürdü ve süreç içerisinde Avrupalı devletlerden gelen davetleri ısrarla reddetti (Brown, 2016: 3).

Britanya başından beri Avrupa Bütünleşmesi gibi bölgesel bir gümrük birliğine alternatif olarak daha küresel ve çok taraflı bir örgüt tercih etmekteydi. Britanya tarafından Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) en iyi alternatif olarak görülüyordu. 1950'li yılların sonuna gelindiğinde Britanya, Serbest Ticaret Bölgesi'nin (FTA) kurulmasına öncülük ederek, topluluğa alternatifler yaratmaya çalıştı. Ne var ki bu girişimler başarılı olamamış, bu durum Britanya'nın Avrupa Bütünleşmesine dâhil olmak yönündeki kararını değiştirmesindeki en önemli sebeplerden biri olmuştur (Davis, 2017: 6).

2.2.2. 1960-1975 Üyelik Başvurusundan Referanduma

Avrupa Altılısı Avrupa'da bütünleşmeyi bir adım daha ileri götürerek 25 Mart 1957'de Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) ve Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) kuran Roma Antlaşmasını imzaladı. (Treaty of Rome)¹³. 1950'li yılların başında Britanya'nın Avrupa Altılısı ile birlikte AKÇT ve AET içerisinde yer

¹²Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşmasının tam metni için: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması, 1951, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11951K:EN:PDF>

¹³Roma Antlaşmasının tam metni için: Treaty of Rome, 1957, <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>

alması düşünülemezken hızla değişen uluslararası şartlar Britanya'nın Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki tavrını tekrar gözden geçirmesine neden oldu. Harold Macmillan yayınladığı bildiride Britanya'nın karşısına çıkacak tehditleri bertaraf edecek ekonomik, siyasi ve askeri bir yapı olan Avrupa Topluluğu'na üye olunması yönünde başvuru yapılması gerektiği vurguladı (Macmillan, 1975). Bunun sonuncunda 9 Ağustos 1961'de Britanya'nın resmi üyelik başvurusu Brüksel'e gönderildi. 1962 yılı boyunca süren müzakereler De Gaulle'ün vetosu ile olumsuz sonuçlandı (De Gaulle, 1963).¹⁴

Bundan sonra Avrupa meselesi Britanya'da partiler arası politik gündem haline gelmeye başladı. İşçi Partisi üyesi Gaitskell'in 1962'de İngiliz Milletler Topluluğu Hükümet Başkanları zirvesinde yaptığı konuşması İşçi Partisinin AET'ye muhalefетinin en açık örneğini teşkil etmektedir. Gaitskell bütünleşmenin ilerleyişini belirsiz buluyor, Avrupalılara güvenmiyordu. Gaitskell'in Avrupa'nın iki yüzlü olduğuna dair meşhur konuşması da bu endişesini kanıtlar niteliktedir:

“Avrupa; Goethe, Leonardo Da Vinci, Voltaire, Picasso ile olağanüstü bir medeniyete sahiptir. Ne var ki Avrupa tarihi Hitler, Mussolini gibi şeytani ruhları da barındırıyor. Yani Avrupa'nın iki yüzü vardır ve hangisinin baskın olacağı asla tahmin edilemez” (Gaitskell, 1962)¹⁵.

Gaitskell'in temel argümanı, gümrük birliğinin siyasi birliğe, bütünleşmenin bir federasyona dönüşmesi ile Britanya'nın Avrupa Bütünleşmesi içerisinde egemenliğini kaybedeceği vurgusudur. Gaitskell Britanya'nın AET'ye üyeliğine tamamen karşı olmamakla birlikte İngiliz Milletler Topluluğu üzerindeki avantajının, Serbest Ticaret Alanı üzerindeki çıkarlarının, ekonomisi üzerindeki tam yetkisinin, dış politikadaki

¹⁴De Gaulle'un İngitere'nin AT üyeliğini veto ettiği konuşması için: De Gaulle,1963, https://www.files.ethz.ch/isn/125401/1168_DeGaulleVeto.pdf

¹⁵Gaitskell'in konuşmasının tamamı: Speech by Hugh Gaitskell against UK membership of the Common Market (3 October 1962), 2017, CVCE, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/05f2996b-000b-4576-8b42-8069033a16f9/publishable_en.pdf

bağımsızlığının, çiftçiler üzerindeki devlet desteğinin, ulusüstü yapıya dâhil olmama hakkının, daha yakın iş birliğinden muaf olmasının sağlanması gibi kimi çıkarlarının korunması durumunda üyeliği düşünülebilir olarak değerlendirmektedir. Ancak Avrupalı devletleri güvenilir bulmamaktadır (Davis, 2017: 7).

1964 seçimlerinde Muhafazakâr Parti yerini Harold Wilson liderliğindeki İşçi Partisi hükûmetine bıraktı. Wilson, tatmin edici şartlar elde edilmesi halinde yeniden üyelik başvurusu yapılması gerektiğini savundu ve Britanya 30 Nisan 1967’de ikinci kez üyelik başvurusunda bulundu. Wilson, ikinci kez De Gaulle’ün vetosu ile olumsuz sonuçlanan üyelik başvurusunu geri çekmemek konusunda direndi. 1969 yılında De Gaulle’ün istifası ile göreve gelen George Pompidou, Britanya’nın üyeliğine karşı çıkmayacağını açıkladı. Nihayet Britanya, 1 Ocak 1973’te AET’ye resmen üye oldu. (Brown, 2016: 5)

1974 seçimleri yine Muhafazakâr Parti aleyhine sonuçlandı fakat Wilson hükûmeti giderek artan Avroseptik muhalefet ile mücadele etmek zorunda kaldı. Baskılar sonucu Wilson 7 Nisan 1975’te, Britanya’nın AET üyeliğinin devam etmesi gerektiği yönündeki kanaatini dile getirmekle birlikte, Britanya’nın AET üyeliğinin devamına ilişkin bir referandum çağrısında bulundu. 5 Haziran 1975 tarihinde yapılan referandum sonucunda %67,2 oranında oyla, Britanya’nın AET üyeliğinin devamına karar verildi. (Brown, 2016: 7).

2.2.3. 1975-1988 Gizli Avroseptisizm Dönemi

1979 seçimleri Margeret Thatcher liderliğindeki Muhafazakâr Parti lehine sonuçlandı. Margaret Thatcher, Muhafazakâr Parti içi muhalefet, basın ve İşçi Partisi’nin baskılarını hissederek, Britanya’nın Topluluğa yaptığı katkı payının azaltılması yönünde AET ile pazarlık masasına oturdu ve Britanya’nın AET’ye yaptığı

bütçe katkısı azaltıldı. (Wall ve diğerleri, 2016: 9). Gerek bütçe katkısının azaltılmış olmasının olumlu etkisi, gerek 1975 referandumunda AET üyeliğinin devamına karar verilmesinin etkisi ile 1970'lerin “ateşli tartışmaları” bir süreliğine duruldu. Avroseptisizm, sonraki on yıl boyunca sessiz kalıp, siyasi ana akımın dışında bırakıldı. Yeniden doğması, Thatcher’ın 1988’deki Bruges konuşması ile mümkün oldu. Bruges konuşması ile Avroseptisizm siyasi anlamda ikincil ve muhalefetin konusu olmaktan çıkıp, ana akım siyasetinin merkezinde bir konu olmaya başladı. (Daddow, 2013: 217)

Avroseptisizm açısından bir sembol olan Bruges konuşmasının öncesinde yaşanan AET ile yaşanan üç sorun Thatcher’ın söylem ve politikalarını değiştirmesinde Söz konusu sorunlardan ilki Britanya’nın AET’ye ödediği bütçe katkısının diğer üyelere oranla adaletsiz olmasına ilişkin tartışmalardı. Britanya’nın bütçe katkısının azaltılması yönünde Thatcher tarafından yürütülen kampanya süresince Thatcher’ın AET’ye yönelik söylemi giderek daha sert bir üsluba dönüştü. İkinci olarak Avrupa Tek Senedi düzenlemeleri sonrası nitelikli oy çokluğu ile karar alınabilen konu ve alanlarının kapsamının genişletilmesinin ulusal egemenliğe açık bir tehdit olarak yorumlandı. Aslında Thatcher’ın liberal politikaları ile son derece uyumlu ekonomik gelişmeler barındıran ATS’nin, Topluluğun karar alma yetkisini genişleten söz konusu düzenlemesi Thatcher ve Avroseptikler tarafından kabul edilemez bir durum olarak değerlendirildi. Son olarak da AET’nin, serbest pazar ve serbest ticaret politikaları sonrası iş gücü aleyhine ortaya çıkabilecek sorunlara engel olmak adına getirdiği işçi haklarını koruyan düzenlemelerin fitilini ateşlediği “sosyal Avrupa” tartışmaları ipleri geren bir diğer sebep olarak ortaya çıktı. Thatcher’ın liberal ekonomik politikaları ile taban tabana zıt olan bu girişim, “AET’nin sosyalizmi yaymak için Fransa-Almanya blogunca bir araç olarak kullanılması” olarak yorumlandı (Dorey, 2017: 28). Bu sorunlar Thatcher’ın AET’ye güvenini daha da sarsmış, parti içinden ve dışından gelen

Avroseptik baskıların da etkisiyle Thatcher'ın AET'ye ilişkin söylemlerinin her geçen gün daha da sertleşmesine neden olmuştur.

2.2.4. 1988 Bruges Konuşması ve Sonrası

Margaret Thatcher'ın Bruges'deki konuşması dikkatlice hazırlanmış ve güçlü bir şekilde ifade edilmiştir. Bir bütün olarak incelendiğinde Avrupa Bütünleşmesi için güçlü bir destek ve keskin bir eleştirinin dengeli bir kombinasyonu olduğu açıkça görülebilir. Ancak Thatcher'ın meşhur konuşmasının eleştirel yönleri medyada yankı bulmuş, konuşmanın Avrupa Bütünleşmesini destekleyen yanları, keskin eleştirel söylemin gölgesinde kalmıştır.

Thatcher konuşmasına, Avrupa konusundaki fikirlerinin ılımlı olmadığı iması ile başlamıştır. Kendisini Avrupa hakkında konuşma yapmak üzere davet etmenin, Cengiz Han'ı barış üzerine konuşma yapmak üzere davet etmek kadar cesurca bir hareket olduğunu söyleyerek, Avrupa konusundaki fikirlerinin olumlu olmadığını herkesçe malum olduğunu ifade etmiştir. Thatcher konuşmasında, “Britanya ve Avrupa”, “biz Britanyalılar”, “Avrupa’nın geri kalanı” gibi ifadelerle çokça yer vermiş ve çalışmamızda sıklıkla ifade ettiğimiz gibi Britanya’nın Avrupa’nın geri kalanından farklı ve üstün olduğu vurgusunu sonuna kadar hissettirmiştir. Konuşmasının belki de en dikkat çekici cümleleri olan, “Avrupa Roma Antlaşması ile var olmadı. Avrupa fikri de herhangi bir grup veya kurumun mülkü değildir.” ifadesi, topluluğun Avrupa üzerindeki tekeli açıkça reddetmek olarak yorumlanabilir. Başarılı bir topluluk kurmanın yolunun bağımsız ve egemen devletlerarasında rızaya dayalı ve aktif bir iş birliği ile mümkün olabileceği ifadesi federal bir Avrupa yerine, Britanya’nın hükümetlerarası iş birliğini tercih ettiğinin açıkça göstergesidir. Thatcher “Britanya’nın kaderi Avrupa Topluluğunun bir parçası olmaktır.” ifadesi Britanya’nın Topluluk

üyeliğine ilişkin yadsınamayacak kadar açık bir destektir. Topluluğu, birçok güçlü devletin bulunduğu bir dünyada, Avrupa'nın, gelecekteki refahını ve güvenliğini sağlayabilecek pratik bir araç olarak gördüğünü ifade eden cümleleri de Topluluk hakkındaki olumlu fikirlerinin açık ifadesidir (Thatcher, 1988).¹⁶

Konuşmanın geneline bakılacak olursa Avrupa Bütünleşmesine yönelik eleştirilere yer vermekle birlikte, bütünleşme karşıtı hiçbir söylem barındırmamaktadır. Aslında bütünleşmenin yönünü tarif etmekte, daha yakın iş birliği ve federasyon fikri reddedilirken Avrupa çapında hükümetler arası iş birliği kuvvetli bir biçimde desteklenmektedir. Buna rağmen konuşma bir Avrupa eleştirisi olarak ün kazandı. Bunda gazete manşetlerinin yönlendirici etkisi olmakla birlikte, konuşmanın yankı uyandırmasının etkisiyle Thatcher'ın söylemlerini daha da sertleştirmesinin de etkisi büyüktür. Thatcher adeta Bruges konuşmasında keşfettiği sihirli bir söylemi iç siyasette ve parti içi dengeleri yönetmede kullandı. Thatcher'ın gittikçe keskinleşen ve sertleşen söylemi Avroseptikler ve Avrupa taraftarları arasındaki uçurumu derinleştirdi. (Aitken, 2013: 566)

Forster, Thatcher'ın Avrupa siyasetini Bruges öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem olarak incelemektedir. 1979'dan 1988'e kadar olan ilk dönemde başbakanın kapalı kapılar ardında kilit politika hedeflerini güvence altına almak için bir dizi uzlaşmaya razı olup tavizler verdiği, Avrupa tartışmasının kasten ve etkili bir şekilde parlamento arenasında sınırlı bırakıldığını iddia etmektedir. Avroseptik Muhafazakâr Partili Milletvekillerinin bekle gör siyasetinin, Avrupa Tek Senedi gibi önemli bir gelişmenin cılız itirazlarla karşılık bulması sonucu, kabul edilmiş olduğunu ifade etmektedir. Forster'a göre Thatcher, 20 Eylül 1988 tarihli Bruges konuşmasında

¹⁶Thatcher'ın 1988 Tarihli Bruges konuşmasının tam metni için: Speech to the College of Europe ("The Bruges Speech"), 1988, <https://www.margaretthatcher.org/document/107332>

söylemini sertleştirerek, Avrupa ve Avrupa Topluluğu hakkında Avroseptik bir vizyon ortaya koyduğu, daha şüpheli bir konuma geçmiştir (Forster, 2002: 63-64). Daddow’a göre ise Thatcher, Bruges Konuşması ve sonrasında izlediği politikaları ile Avroseptik geleneğin daha derine işlemesi için söylemsel alan yaratmıştır. Thatcher, Avroseptiklere, Brüksel bürokrasisine karşı durmak için dayandıkları dili vermiştir. Avrupa projesinin “kötü” doğasını vurgulayarak ve kıtada ezici bir süper devlet özelliği sergileme potansiyeli konusunda farkındalık yaratmış, Avroseptik geleneği kamuoyu seviyesinde görünür hale getirmiştir. (Daddow, 2013: 218).

2.2.5. 1990-2000 Maastricht Antlaşması ve Ekonomik ve Parasal Birlik Tartışmaları

1990 yılında Thatcher’ın istifası sonrası iktidara gelen John Major, Ekonomik ve Parasal Birlik tartışmaları ve Maastricht bunalımı sorunları ile mücadele etmek zorunda kaldı. Maastricht Antlaşması, şüphelilere yakın entegrasyona karşı çıkma fırsatı verdi. Partinin giderek ayrışması Avroseptiklerin etkilerini giderek artırmalarına neden oldu. Kırk altı Avroseptik milletvekili, partiyi güvenoyu konusunda tehdit etme noktasında hükümete meydan okumaya başladı. (Forster, 2002: 83)

Her ne kadar açıkça federal bir girişim öngörmese de Maastricht Antlaşması topluluğu siyasi birliğe dönüştüren bir dizi düzenleme getirmiş, Avrupa Bütünleşmesi karşısında güçlü bir Avroseptik muhalefetin gelişmesine neden olmuştur. Ekonomik ve Parasal Birlik, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, Adalet ve İçişleri Alanında iş birliği ve AB vatandaşlığı gibi düzenlemeler Avrupa Topluluğundan Avrupa Birliğine giden sürecin en önemli göstergeleriydi. Maastricht getirdiği bu düzenlemelerle Avrupa Bütünleşmesinin doğasını siyasal bir projeye dönüştürerek değiştirdi ve politik Avroseptisizmin yeniden ortaya çıkmasına neden oldu (Le Conte, 2010: 46).

Maastricht Antlaşması müzakereleri sırasında Major hükümetinin en önemli hedefi para birliği ve sosyal politika alanlarında istisnalar elde etmek ve üye devletlerin daha iddialı hedeflerini dengelemek üzere alternatif bütünleşme adımları ortaya koymaktı. Dönemin müzakere stratejisi büyük ölçüde iç koşullar ve özellikle de Muhafazakâr Partide birliği sağlama kaygısı tarafından belirlenmiştir. Avroseptik muhalefet artan bir endişe kaynağı oldukça, Major parti içi dengeleri gözetten yeni bir yol izlemeye mecbur kaldı. Major uzlaşmacı bir liderlik stratejisi benimseyerek, federalizm, tek para birimi, sosyal şart ve ortak dış güvenlik ve adalet alanlarında topluluk yetkilerinin artırılmasının kesinlikle kabul edilemeyeceğini ifade ettiği bir müzakere programı açıklayarak Avroseptik milletvekillerinin desteğini almayı amaçladı (Gifford, 2008: 113).

Bir dizi tartışmanın ve muhalefetin itirazlarına rağmen Maastricht ancak Temmuz 1993'te, Avam Kamarası milletvekillerinin yalnızca dörtte birinin olumlu oyunu alarak Britanya Parlamentosu'nda onaylanabildi fakat süreç Muhafazakâr Parti ve John Major'ın şahsi konumuna ciddi anlamda zarar verdi. 1997 yılında İşçi Partisi 20 yıllık muhalefetin ardından iktidara geldi. Döneme Blair'ın yapıcı politikaları ve diğer Avrupalı liderlerle olumlu ilişkiler kurma çabası damgasını vurdu. Blair liderliğinde İşçi Partisinin iktidara gelmesiyle başarısızlığa uğrayan Muhafazakâr parti zorlu bir değişim ve modernleşme sürecine girdi. Muhafazakâr Partide parti içi ayrışmalar artarak devam ederken, Muhafazakâr Parti liderleri partiyi bir arada tutmak için Avroseptik söylemlerini artırdı (Brown, 2016: 10).

2.2.6. 2000'lerden Günümüze

2001 yılında Leaken Zirvesinde alınan kararlar doğrultusunda genişleyen Avrupa'nın geleceği kapsamında özgürlük, güvenlik ve adalet alanı oluşturulması,

ulusal parlamentoların Avrupa kurumsal yapısı içerisindeki rolü, ortak dış güvenlik ve savunma politikası, ekonomik karar alma mekanizmaları konusunda çalışmalara başlandı. Leaken kararları içerisinde açıklanan Lizbon stratejisi ve Avrupa vatandaşları için bir Anayasa hazırlanması ibareleri Anayasal Antlaşma'nın ilk işaretleri oldu. (Leaken, 2001)¹⁷

Avrupa Konseyi, Avrupa vatandaşlarını birliğe ve Avrupa kurumlarına yakınlaştırmak amacıyla, antlaşmaların sadeleştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi adına anayasal bir metnin hazırlanması yönünde girişimde bulundu. 16 Aralık 2004 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından Anayasal Antlaşma metni yayımlandı. (European Communities, 2005)¹⁸ Söz konusu metnin adının “Anayasal Antlaşma” olması Britanya'nın itiraz etmesi için yeterli bir sebepti. (Corbett, 2007)¹⁹ Bir marşı, bir bayrağı ve şimdi de bir anayasası olan birlik, federalizm tartışmaları altında Anayasal Antlaşma metnini üye devletlerin onayına sundu. Anayasal Antlaşma 16 üye devlet tarafından onaylanırken, Almanya ve Slovakya tarafından kısmen onaylandı. İspanya ve Lüksemburg'da yapılan referandumlar da olumlu sonuçlandı. Bu gelişmeler Britanya kamuoyunda ciddi tartışmalara ve yanlış anlaşılmalara neden oldu ve İşçi Partisi Britanya halkına AB Anayasası hakkında referandum yapma sözü verdi (Brown, 2016: 12). Britanya hükümeti 2006 baharında AB Antlaşmasını referanduma götürmeye hazırlanırken, Ocak 2005'te Hollandalı, Mayıs 2005'te Fransız seçmenlerin AB Anayasasını reddetmeleri üzerine referandum planı rafa kaldırdı (BBC, 2007).²⁰

Britanya'da 2010 genel seçimlerinde sandıktan tek parti iktidarı çıkmadı.

¹⁷Leaken Kararları için: European Council Meeting In Laeken (11-15 Aralık 2001), 2002, <https://www.consilium.europa.eu/media/20950/68827.pdf>

¹⁸Avrupa Anayasası Metni için: Treaty Establishing A Constitution For Europe, 2005, https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_en.pdf

¹⁹Britain and the Constitutional Treaty, 2007, <https://euobserver.com/opinion/23871>

²⁰Anayasal Antlaşmaya üye devletlerden gelen tepkiler için: EU constitution: Where member states stand, 2007, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3954327.stm>

Muhafazakâr Parti 306 sandalye kazanarak hükümeti kuracak çoğunluğu yakalayamadı. David Cameron Başbakanlığında Muhafazakâr Parti ile Liberal Demokrat Parti koalisyon hükümeti kuruldu (British general election of 2010)²¹ Böylece Muhafazakâr Partinin baskın Avroseptik tavrı, Liberal Demokrat Partinin kuvvetli Avrupa sever tutumu ile dengelenmiş oldu. 2010 seçimlerinin AB açısından çok önemli bir diğer sonucu ise Bileşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)'nin bu seçimlerde Muhafazakâr milletvekillerine gidecek oyları almak sureti ile halk desteğini artırmış olmasıdır. Her ne kadar UKIP 2010 genel seçimlerinde seçim barajını aşıp parlamentoya girememiş olsa da, 2005 seçimlerine kıyasla aldığı oyları %50 artırmış, Muhafazakâr Partinin tek başına iktidar olmasının önüne geçmiş, bilmeden de olsa Liberal Demokrat Partinin iktidar ortağı olmasına neden olmuştur. (Bingham ve Whitehead, 2016).²² UKIP'in oy oranını artırması Muhafazakâr Parti tarafından bir tehdit olarak algılanmış, Cameron UKIP tehdidini bertaraf etmek adına bir hamle yapmak zorunda kalmıştır. (Brown, 2016: 13). Tüm bu sebeplerle Cameron, 23 Ocak 2013 tarihinde Bloomberg'de katıldığı konferansta referandum çağrısı yapmış, söz konusu referandumun 2017 sonuna kadar yapılacağını duyurmuştur. (Hunt, 2013)²³

Cameron, referandum için öngördüğü süreye kadar Avrupa Birliği ile müzakereleri sürdürüp, uzlaşma yolu aradı. Daha doğru bir ifadeyle Britanya'nın şartlarını AB'ye kabul ettirmeye çalıştı. Cameron, 26-27 Haziran 2014 tarihli Avrupa Konseyi toplantısında, farklı ülkeler için farklı entegrasyon modellerine izin veren bir model talep etti. 18-19 Şubat 2016 tarihinde Avrupa Konseyi, Britanya için Yeni Bir Antlaşmaya İlişkin Kararı kabul etti. Söz konusu karar ile Britanya talep ettiği birkaç

²¹Britanya'da 2010 genel seçim sonuçları için: British general election of 2010, <https://www.britannica.com/topic/British-general-election-of-2010>

²²General Election 2010: Ukip challenge 'cost Tories a Commons majority', 2016, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/7693877/General-Election-2010-Ukip-challenge-cost-Tories-a-Commons-majority.html>

²³Cameron'ın Bloomberg Konuşmasının tamamı için: David Cameron speech: UK and the EU, 2013, Alex Hunt, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21013771>

düzenlemeyi Avrupa Birliğine kabul ettirdi. Kararın “egemenlik” başlığı altında “...Antlaşmalarda daha yakın bir iş birliğine yapılan atıflar tüm üye devletleri ortak bir hedef belirlemeye zorlayamaz ve üye devletler için farklı entegrasyon yolları mümkündür” ifadesi ilk revizyonda antlaşmalara dahil edilmek üzere yer aldı (Euopean Council, 2016: 17).²⁴

Egemenlik başlığı kapsamında dile getirilen diğer bir talep, ulusal parlamentoların bir araya toplanıp yasama teklifini engelleyebilecekleri (ulusal parlamentolara verilen oyların %55’ini alabilirse) yeni bir 'kırmızı kart' prosedürünün uygulamaya konması oldu (Euopean Council, 2016: 17).

Karar ile getirilen bir diğer düzenleme ise Avro bölgesi karar alma mekanizması ile ilgilidir. Karara göre, Avro bölgesi içerisinde olmayan devletlerin Avro bölgesinin istikrarını sağlamak için alınan acil önlemlere katkıda bulunmak zorunda olmadığı gibi, Avro bölgesi dışındaki devletin Avro bölgesi kararları üzerinde veto yetkisi olmayacaktı (Euopean Council, 2016: 12).

Karar ile ele alınan konulardan biri de sosyal yardımlar ve serbest dolaşım meselesidir. Britanya AB vatandaşlarının ülkeye girişini sınırlandırabilmek ve sayısını azaltabilmeyi talep etmekteydi. İlgili kararda AB’nin genişleme dalgasının bir sonucu olarak üye devletin “sosyal güvenlik ve emek piyasasını ciddi şekilde etkileyebileceği hallerde” üye devlet tarafından Konsey ve Komisyona’a bildirilmesi halinde Komisyon’un önerisi üzerine Konsey’in sınırlandırma kararı alabileceği ifadesi yer aldı. Karar dört yıl süre ile Britanya’ya yeni gelecek olan işçilere uygulanmak üzere bir “acil durum freni” olarak Britanya’nın iş gücünün serbest dolaşımına kısmi sınırlama getirmesine olanak vermiş oldu. (Euopean Council, 2016: 23)

²⁴Avrupa Konseyi’nin İlgili kararının tam metni için: European Council meeting (18 and 19 February 2016) – Conclusions, 2016, <https://www.consilium.europa.eu/media/21787/0216-euco-conclusions.pdf>

AB ile müzakereler referandumun önüne geçemedi ve 23 Haziran 2016 tarihinde Britanya'nın Avrupa Birliği üyeliğine devam edip etmeyeceğinin oylandığı referandum sonucunda, seçmenlerin %51,9'u AB'den ayrılma yönünde oy kullandı. Avrupa Birliğinde kalma taraftarı olan Başbakan Cameron istifa ederek, AB'den ayrılma sürecinin başka bir başbakan tarafından yürütülmesi gerektiğini belirtti (McKirdy, Neild ve Visser, 2016).²⁵

Nigel Farage, referandumdan hemen sonra yaptığı “zafer konuşmasında” 23 Haziran tarihini “kurtuluş günü” ilan ettiğine dair açıklamalar yaptı ve referandum sonucunun sıradan ve iyi insanların zaferi olduğunu ifade etti. (Whitnall, 2016).²⁶

Cameron'ın istifası ile Başbakanlık koltuğuna oturan Teresa May, referandum öncesinde AB'de kalma taraftarı olsa da referandum sonucunda meşhur “Brexit, Brexittir.” açıklamasını yaparak, çıkma sürecinden geri adım atılmayacağını ifade etti (Cowburn, 2016).²⁷

Brexit referandumu sonrası süreç hala belirsizdir. Lizbon Antlaşması 50. maddenin işletilmesi talebinin iletildiği 29 Mart 2017'den bu yana, Britanya ve AB tarafından üzerinde uzlaşılan çekilme antlaşması Britanya milletvekilleri tarafından 3 kez reddedilmiştir. Teresa May'in AB ile anlaşmaya vardığı çekilme antlaşmasının Britanya Parlamentosu'nun onayı olmadan yürürlüğe girmesi imkânsız olduğundan süreç çıkmaza girmiştir. Söz konusu maddenin işletilmeye başlamasından itibaren çekilme için öngörülen 2 yıllık süre dolduğu için, Teresa May, İşçi partisini ikna etmeye çalışmak üzere, AB'den 31 Ekim 2019 tarihine kadar uzatma talep etmiştir (Hunt ve

²⁵Habere ulaşmak için: EU referendum results: David Cameron to resign, markets tumble, 2016, <https://edition.cnn.com/2016/06/24/europe/uk-eu-referendum-results/index.html>

²⁶Farage'in konuşmasının tamamı: EU referendum: Nigel Farage's 4am victory speech, 2016, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-nigel-farage-4am-victory-speech-the-text-in-full-a7099156.html>

²⁷May'in açıklaması için: Theresa May says 'Brexit means Brexit' and there will be no attempt to remain inside EU, 2016, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-brexit-means-brexit-conservative-leadership-no-attempt-remain-inside-eu-leave-europe-a7130596.html>

Wheeler, 2019).²⁸ Tıkanan Brexit süreci Teresa May'in istifasını da beraberinde getirmiş, başbakanlık koltuğuna oturan Boris Johnson Brexit'i gerçekleştirmek için gereken parlamento çoğunluğunu sağlamak için erken seçim çağrısı yapmıştır. 12 Aralık 2019 tarihinde gerçekleşen erken seçim sonrası Muhafazakâr Parti parlamentoda çoğunluğu elde etti. Böylece Brexit'in gerçekleşmesinin önünde bir engel kalmamış oldu (BBC, 2019a).²⁹

2.3. Britanya Avroseptisizminin Nedenleri

2.3.1. Tarihi Nedenler

M.Ö 55-54 yıllarında, Roma İmparatoru Julius Cesezar'ın bugünkü Britanya ve Galler çevresine gelmesi ile Britanya Kıta ile ilk temasını kurmuş oldu. Bundan 100 yıl sonra Romalıların Britanya'yı işgali sonrası Britanya 400 yıl boyunca Roma imparatorluğu tarafından yönetildi. Romalı tüccarlar sayesinde Hristiyanlık Britanya'da yayıldı ve yüzyıllar boyunca Britanya'yı Avrupa'ya bağlayan önemli bir unsur oldu. Britanya, 600'lerden bu yana kilisenin İrlandalı rahiplerinin vaazları yerine Roma Katolik Kilisesinin kurallarını uygulamaya başlamasından beri neredeyse 1000 yıldır dini otorite arayışındaydı. 1500 yılı başlarında ortaya çıkan Reform Hareketi Britanya'nın Avrupa'dan kopuşunun en önemli nedeni olmuş, Reform, Katolik kalmak isteyenler ile Protestanlığı seçenler arasındaki ayrışmayı körüklemiştir (Nuggent, 2019).³⁰

²⁸Habere ulaşmak için: Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU, 2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

²⁹2019 Seçim sonuçları için: <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-dunya-50765864>

³⁰It's Complicated: From the Roman Empire to Brexit, Britain Has Always Struggled to Define Its Relationship With Europe, 2019, <https://time.com/5563689/britain-europe-relationship-history/>

Buradan hareketle Britanya'nın "Avrupa"ya karşı şüphe ve güvensizliğinin temellerinin 16. Yüzyılda Reform hareketleri ile atıldığı söylenebilir. Kral XVIII. Henry'nin, Roma Katolik Kilisesi ile yollarını ayırarak ulusal bir kilise benimsemesi Britanya ulusal kimliğinin değişmesine neden olmuş, Reform Kıta Avrupası ile Britanya arasındaki düşünsel ve kültürel çözümlenin sembolü haline gelmiştir. Protestanlık, Britanya ulusal kimliğinin oluşumuna katkı sağlarken Britanya'nın Avrupalı devletlere yönelik dış politikasında bir "öteki", bir "düşman" yaratılması için kuvvetli bir dayanak sunmuştur. Britanya milli kimliğinin inşası sürecinde, 1533 Üstünlük Yasası ve birçok hukuki metinde Britanya'nın Avrupa ve diğer ülkelerin her türlü karmaşasından "ayrı" tek bir imparatorluk olduğu ifade edilmiştir. Anglosakson anayasal geleneğinin, Britanya Parlamentosu ve özgür Britanya kurumlarının ortak bir hukuk sistemine dayandığı ifade edilerek bu tarihi farklılık ve üstünlük birçok hukuki metinde açıkça vurgulanmıştır (Kasonta, 2015: 7-9).

1688 tarihinde Britanya'nın Avrupa'nın diğer ülkelerinin aksine meşruti monarşiye geçmesi Britanya'yı Kıta Avrupa'sının diğer ülkelerinden farklı kılmıştır. (Davis, 2017:3). Bu Britanya'ya demokratik ve özgürlükler konusunda Avrupa'dan daha üstün olduğu iddiasını savunması için tarihi bir dayanak teşkil etmiştir.

Yukarıda bahsedilen tarihi özgürlük vurgusu Britanyalı siyasilerin söylemlerinde de kendine sıklıkla yer bulmaktadır. Bugün savunulan görüşe göre Britanya'nın "kişisel özgürlükler" temelinde sınırsız bağlı olduğu bu gelenekler bugün demokratik olmayan AB'nin dayatmaları sebebiyle tehdit altındadır. Britanyalıların "özgürlük meşalesini taşıyan" ülke olma hikâyesi ve Britanya'nın, ABD'nin özgürlükçü-demokratik geleneğine olan yakınlığının altını çizen söylemi, 'Avrupa'nın tarihinin karanlık baskı ve zulüm dönemleriyle elverişli bir biçimde tezat oluşturduğunu işaret etmektedir (Daddow, 2013: 215).

Davis; “farklılaştırma” ve “ötekileştirme” üzerine kurulu olan Britanya milliyetçiliği Britanya’nın Kıta Avrupa’sının tiranlıklarına karşı olan tarihi mücadelesini bugünkü Avroseptik tavrı ile ilişkilendirmiş, Britanya’nın Avrupa karşısındaki tutumunun nedeni olarak Avrupa’ya duyduğu güvensizliğin kaynağı olarak bu tarihi tecrübeleri göstermiştir (Davis, 2017:3).

Britanya’da Avroseptisizimi tetikleyen tarihi nedenler arasında en önemlisinin hiç kuşkusuz II. Dünya Savaşı’nın etkileri olduğu söylenebilir. Britanya’nın II. Dünya Savaşı’ndaki önemli rolü Avroseptik muhalefete zengin bir anlatı yelpazesi ve gurur kaynağı bir dayanak sunar. Britanya kendini çöken Kıta Avrupası’nın kurtarıcısı olarak görmektedir. Britanya’da yaygın olan kanaate göre, Avrupa Faşizm ve Nazizmle savaşa sürüklenirken Britanya bunların dışında kalmıştır. Avrupa’nın savaşa sürüklenmesinde “sorumluluğu bulunmayan tek ülke” olması sebebiyle Britanya’nın tarihi, kesin olarak Avrupa’nın tarihinden ayrı düşünülmelidir. Britanya ne saldırgan ne de müttefiktir. Kıta Avrupası ülkeleri şu ya da bu şekilde yenilmişken, Britanya “savaşın kazanananı”dır. Bu nedenle Avrupa’nın kaybeden ülkeleri ulus devletlerin başarısızlığa uğraması sebebiyle yeni bir sisteme ihtiyaç duyabilirler, fakat Britanya böyle bir başarısızlığa uğramadığı için kendi politik düzenine ve küresel bir güç olduğu fikrine sıkı sıkıya bağlıdır (Davis, 2017: 3).

Savaş Britanya’nın hafızasında kötü bir algıya sahip değildir. Bu Britanya’nın o dönemi anlatan dizi ve filmlerinden de kolayca anlaşılabilir. Britanya’da yayınlanan birçok televizyon dizisi savaş yıllarını neşeli maceralar ve eğlenceli, güzel anılar olarak göstermektedir. Bunun çok açık ve anlaşılabilir bir nedeni vardır. Britanya, Avrupa’yı Nazi istilasından kurtararak, utanç dolu bir dönemi sona erdiren bir kurtarıcı olduğu algısı ile haklı bir gurur içindedir. Britanya’da okullardaki tarih dersleri, İkinci Dünya

Savaşı'na odaklanır. Britanya medyasında savaşa gönderme yapılmaksızın bir gün geçmez. Britanya'nın başarısı ile ilgili II. Dünya Savaşı temalı filmler Britanya sinemasındaki yerini asla kaybetmez. II. Dünya Savaşı Britanya'da bir endüstri haline gelmiştir. II. Dünya Savaşındaki Britanya efsanesi siyasi söylemde de sürekli canlı tutulmaktadır. David Cameron'un "Britanya ve Avrupa" vurgulu 2013 tarihli konuşması hemen İkinci Dünya Savaşı'na atıfta bulunarak, "molozlarla boğulmuş Avrupa şehirleri ve gece boyunca alevlerin yaktığı Londra" arasında bir ayrım yaparak başlamaktadır. Aslında, 1960'lardan beri, her lider "Britanya ve Avrupa" ile ilgili her konuşmasında, savaşa ve Britanya'nın Nazi Almanya'sına direnmekteki özel rolü ve başarısına bir göndermede bulunmaktadır. Bu sebeple İkinci Dünya Savaşı'nın Britanya-Avrupa tartışması üzerinde son derece güçlü bir etkisi olduğu çok açıktır. Britanya'nın Avrupa'dan farklı olduğu fikri uzun bir soyağacına sahiptir. Bu fikir Avrupalıların tarih boyunca devrimler ve savaşlar yaparken, Britanyalıların bunların dışında kaldığı iddiasına dayanır. (Spiering, 2015: 9)

2.3.2. Coğrafi Konumu

Britanya, Avrupa'nın Kuzeybatısında yer alan, İngiliz Kanalı (Manş Denizi) ile Avrupa Kıtası'ndan ayrılan ada konumunda bir ülkedir. (Britannica, 2018) ³¹. Britanya ile Avrupa arasında var olduğu iddia edilen kara bağlantısının yaklaşık 450 bin yıl önce kopması sonucu oluşan bu coğrafi ayrılık, adeta Britanya'nın kaderini, geçmişini ve geleceğini belirleyen, bir "kırılma noktası" olmuştur. (Gupta ve diğerleri, 2017: 9) Britanya'nın Avrupa'dan "ayrı tutulması" anlatısı bu coğrafi ayrılık üzerine inşa edilir.

Britanya'nın Avrupa ile olan mesafeli ilişkisi kimi zaman coğrafi konumunun

³¹Ülke Profili için: United Kingdom, <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom>

kaçınılmaz bir sonucu olarak değerlendirilir. Denizlerle çevrili Britanya karada olduğu kadar denizlerde de üstünlüğünü tesis ederek 20. yüzyıla kadar Avrupa'nın en büyük gücü olmuştur. Bu coğrafi konumunun avantajını kullanan Britanya yönünü Avrupa'nın dışına dönmüştür. Britanya'nın kolonileri, ticareti, yatırımları ve göç hareketleri, Avrupa'ya olduğu kadar Kuzey ve Güney Amerika, Afrika ve Asya'ya odaklanmıştır. Bir dereceye kadar Fransa, Hollanda, İspanya ve Portekiz bu denizcilik tecrübesini Britanya ile paylaşımlarına rağmen bu ülkeler Avrupa içerisinde imparatorluklar kurmaya ya da nüfuzlarını korumaya çalışmıştır. Britanya, sayısız Avrupa savaşına dâhil olmuş olmasına rağmen, Britanya tarihi Britanya'nın Avrupa kıtası dışında olan ülkelerle olan ilişkilerine odaklanır. Britanya, ticaretinin yarısından fazlasını AB ile yapmasına rağmen birçok Britanyalı AB'nin dışındaki dünyanın, Brüksel'in kuralları ve düzenlemeleri olmaksızın ticaret ve yatırım için küresel bir merkez olarak daha iyi bir alternatif olduğunu düşünmektedir (Grant, 2008: 2).

Coğrafi konumu farklılığın bir nedeni olarak göstermek konusunda Britanya yalnız değildir. De Gaulle, Britanya'nın topluluğa üyeliğini veto ettiği konuşmasında Britanya'nın denizci bir ada ülkesi olmasının altını çizerken, doğası, yapısı, koşulları Kıta Avrupa'sının diğer ülkelerinden çok farklı olduğunu, sırf bu farklılık sebebiyle bile Topluluğa üye olmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir (De Gaulle, 1963).³²

Britanya'nın AB konusundaki gelişmelere mesafeli tavrının nedeni olarak bu münferit coğrafyası ve Britanya'nın Kıta Avrupası'na olan fiziksel uzaklığının gösterilmesi, Britanya'nın Avroseptik geleneğinin temelinde yatan politik, ekonomik ve kimi durumlarda yabancı düşmanlığına varan diğer nedenleri perdelemektedir. Britanya'nın Avroseptik tavrının nedeni yalnızca coğrafi uzaklığı olamaz ancak

³²De Gaulle'nin Britanya'nın AT üyeliğini veto etmesine ilişkin konuşmanın tam metni için: French President Charles DeGaulle's Veto on British Membership of the EEC, 1963, https://www.files.ethz.ch/isn/125401/1168_DeGaulleVeto.pdf

Britanya'yı Kıta'nın geri kalanından farklı kılan nedenlerin arasında coğrafi konumu önemini korumaktadır (Daddow, 2013: 213).

2.3.3. *Britanya'nın Farklılığı ve Avrupa'nın Ötekileştirilmesi*

Yukarıda sayılan iki dinamik kullanılarak Britanya Avrupa'dan farklılaştırılmış, “biz Britanyalılar” ile “Avrupalı ötekiler” ayrımı yaratılmıştır. Yukarıda bahsedildiği üzere Britanyalılar'a göre Britanya tarihi Kıta'nın geri kalanından daha özgür ve barışçıl olması sebebiyle ayrılır. Bu süreç 16. ve 17. yüzyıllarda Protestanlığın savunulması ile başlamış, 18. yüzyılda özgürlüklerin korunması, 19. yüzyılda liberalizmin teşvik edilmesi ve 20-21. yüzyıllarda demokrasinin yayılması ile süregelmıştır. Avrupa son 500 yıllık süreçte, mutlakiyetçilikten, Jakobenizme, Napolyon'un totaliter yönetiminden, Hitler ve Sovyet diktatörlüğüne birçok başarısız yönetim tecrübe etmiş olmasına rağmen Britanya, istikrarlı, demokratik yönetimi ve kurumları sebebiyle Avrupa'dan farklı hatta üstün addedilmektedir. (Simms, 2016).³³

1999 İskoçya ve Galler'in kendi parlamentolarına sahip oldukları devrim sonrası Britanya, 19. yüzyılda birçok Avrupalı devletin yaşadığı milliyetçilik sürecini tecrübe etmeye başladı. Birleşik Krallık artık ayrılmış olduğuna göre bir İngiliz kimliği yaratmanın zamanı geldi. İskoçlar milli gurur ve sembollere sahiplerse İngilizler de sahip olmalıydılar. Bir “İngilizleştirme” süreci ortaya çıktı. İngilizlerin kendi milli benlik arayışında bir “öteki”ye ihtiyaç vardı. İskoçlar ve Galler bunun için uygun adaylar olmakla birlikte göçmenler ve azınlıklar da önemli diğer gruplar olarak hedef seçildi. Son olarak, Avrupa ve Avrupalılar, İngilizlerin ulusal benlik inşasında önemli bir “öteki” olarak yerini aldı (Spiering, 2015: 4).

Britanya'nın Avrupa karşısındaki bu muhalif tavrı diğer milli kimlik oluşturma

³³Britain and Europe: a long history of conflict and cooperation, 2016, <http://theconversation.com/britain-and-europe-a-long-history-of-conflict-and-cooperation-61313>

süreçlerinden farklılık arz etmektedir. Birincisi, bir grubu “farklı” olarak görmek, "öteki" olarak düşünmekle tamamen aynı değildir. “Öteki”, “farklı” kavramı gibi tarafsız bir terim değildir. Öteki, kendisi ile eşit olmayan olarak tanımlamaktadır, fakat çoğunlukla öteki, aşağılık olarak kabul edilir ve kendi kimliğine bir tehdit olarak görülür. Britanya’nın kendini Avrupa’dan farklılaştırması işte bu üstünlük iddiası üzerine kuruludur ve Avrupa bir bütün olarak “ötekileştirilir.” (Aktaran Spiering, 2015: 22-23).

Britanya için Avrupa halkları, yalnızca Fransızlar, Almanlar ya da İtalyanlar olarak ayrı ayrı değil, “Avrupalılar” olarak tek bir milletmiş gibi algılanır öyle ifade edilirler (Spiering, 2015: 23).

Britanya’nın farklı olduğu iddiası yalnızca Britanya tarafından ileri sürülmez. Avrupa’dan bakıldığında da Britanya farklı görülmektedir. Bunun en açık örneği De Gaulle’nin Britanya’nın topluluğa üyeliğini veto etme gerekçelerini sıraladığı şu konuşmasında görebiliriz:

“Britanya, ticareti, pazarları, gıda kaynakları, en çeşitli ve çoğu zaman en uzak ülkelere bağlanmış, denizci bir ada ülkesidir. Ekonomisi tarıma değil, sanayi ve ticarete bağlıdır. Bütün çalışmalarında çok özel, çok özgün, alışkanlıkları ve gelenekleri vardır. Kısacası, Britanya’nın doğası, yapısı, koşulları Kıta Avrupa’sının diğer ülkelerinden çok farklıdır. Britanya, yaşam tarzı, üretimi, ticareti ile bu denli farklı iken, Ortak Pazar’a olduğu gibi nasıl dâhil edilebilir? Avrupa’nın, Amerika’ya bağımlı devasa bir Atlantik topluluğu gibi görünmesi asla Fransa’nın isteyeceği bir şey değildir.” (DeGaulle, 1963).

Britanya ve Avrupa arasında ayırım gözetenlerin sadece Britanyalı tarihçiler olmadığını gösteren bir diğer örnek, 1729’da Britanya’yı ziyaret eden Fransız yazar Montesquieu’nun, “Avrupa’nın geri kalanına pek benzemeyen bir ülkede buradayım.”

sözleridir. Bu sözler Britanya'nın Avrupa'dan bakıldığında da farklı görüldüğünü ispatlar niteliktedir. Algılayıcının “kim” olduğu algının kendisinden daha az önemlidir. Önemli olan, söz konusu farklılığa dair fikirlerin derinden kökleşmiş olması ve Avrupa-Britanya tartışmaları üzerinde derin bir etkiye sahip olmasıdır. (Aktaran, Spiering, 2015: 29)

Britanya'dan Avrupa'ya, Avrupa'dan Britanya'ya bakıldığında farklı şeyler görünse de bu “farklılık” yaratılmış bir kavramdır. Coğrafya ve tarih üzerine temellenmiş bir farklılaştırma söz konusudur. Tarihsel anlatılarda her milletin, karakterine mükemmel uyan bir vatani vardır. Çünkü vatanın milletin karakterini destekler olması gerekir. İlk olarak, bir milletin belirli bir karaktere sahip olduğu fikri, sahip olduğu anavatanla bağlantılandırılır. Britanya denizlerle çevrili ve Kıta Avrupa'sından uzak coğrafyasını bir tarihsel anlatıya dönüştürerek, Britanya'nın Avrupa'dan farklı olduğu iddiasını gerekçelendirdi. Britanya'nın bir ada ülkesi olması ve Avrupa'nın geri kalanından “farklılaştırılması” Yüz Yıl Savaşlarının sona ermesi ile birlikte inşa edilmeye başlandı. Britanya'nın adalı karakteri kaçınılmaz bir gerçek olmaktan ziyade yaratılmış bir kavram, icat edilmiş bir hikâye olarak ortaya çıktı. Buradan hareketle denilebilir ki, Britanya'nın Avrupa'nın geri kalanından farklı olduğu fikri, coğrafyanın ulusal kimliğe etkisi üzerinden yaratılmış ve bu köklü bir retorik ile desteklenmiştir. Bu sebeple Britanya-Avrupa ayrımı bu denli kabul görmüş ve popüler hale gelmiştir. Bu farklılaştırma aniden ortaya çıkmış bir fikirden çok fazlasıdır, bu uzun zamandır yaratılmış bir gerçektir (Spiering, 2015: 38).

2.3.4. ABD ve İngiliz Milletler Topluluğu ile Yakın İlişkiler

Britanya çok uzun bir süre İngiliz Milletler Topluluğu ve özellikle ABD ile olan yakın ilişkilerine fazlasıyla güvenerek Avrupa'daki gelişmeleri yok saymıştır. (Harmsen

ve Spiering, 2004: 137) Britanya, ekonomik, ticari, kültürel, stratejik, politik vb. alanlarda, ABD ve İngiliz Milletler Topluluğu ile olan çıkarlarını daha yakın görmüş ve bunlarla iş birliğini Avrupa Bütünleşmesine tercih etmiştir. Britanya eski düşman yeni dost Avrupa Bütünleşmesini samimi bulmamaktadır (Davis, 2017: 4).

İngiliz Milletler Topluluğu ile olan tarihsel bağlar ve ticari ekonomik ilişkiler Britanya'nın Avrupa Bütünleşmesi ile olan ilişkilerini uzunca bir süre etkiledi. İngiliz Milletler Topluluğu ile bağların kutsallığı ve Britanya'ya sağladığı kolaylık her fırsatta vurgulanmaktaydı. Macmillan 1956'daki Avam Kamarası'na yaptığı konuşmada, İngiliz Milletler Topluluğu ile yapılan ticaretin önemini vurgularken, bu şartlar altında Britanya'nın AET'ye üye olmasının mümkün olmadığını belirtti. Britanya'nın İngiliz Milletler Topluluğu ile olan çıkarlarını korumak, İşçi Partisi hükümetinin 1966'nın başarısız üyelik müzakerelerine girmesinin temel şartlarından biriydi. Aynı zamanda, 1972'de Edward Heath'in başbakanlığı sırasında Muhafazakâr Parti hükümeti tarafından müzakere edilen giriş şartlarına muhalefetin temel itirazlarından biri İngiliz Milletler Topluluğu ile olan ilişkilerin zarar göreceği endişesiydi (Gaffney, 2003: 113). Churchill Llandudno'daki Muhafazakâr Partinin 69. Yıl konuşmasında, Britanya'nın geleceğinin üç uluslararası etki çevresinin kesişmesindeki rolüne bağlı olduğunu ifade ederken çemberin merkezine İngiliz Milletler Topluluğu ile olan ilişkileri koymuştur. İkinci halkanın Canada ve ABD ile İngilizce konuşulan milletler olduğunu belirtmiş, çemberin en dışında ve dolayısı ile öncelik sırası bakımından en sonda Avrupa olan ilişkilerin önemine gönderme yapmıştır (Churchill, 1948) ³⁴

Britanya'nın iktidarını ve nüfuzunu artırmak üzere ABD gibi bir “süper güç” ile bir “özel ilişki” arayışı içerisinde olması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu

³⁴Winston S. Churchill, 'Conservative Mass Meeting: a speech at Llandudno, 9 October 1948', Europe Unite : speeches 1947 & 1948, London : Cassell, 1950, p. 416-418

pragmatik yaklaşıma ek olarak, Britanya-ABD ilişkilerinin duygusal bir boyutu da vardır. Britanyalıların kalbinde, İkinci Dünya Savaşı olayları sebebiyle Amerika'ya karşı duygusal bir çekim vardır. 1950'ler ve 1960'larda Avrupa entegrasyon planları başlatıldığında, birçok Britanyalı için ABD daha kolay iş birliği kurulabilecek daha iyi bir alternatif olarak görülüyordu. Eğer “daha yakın bir birlik” kurulacaksa ABD Avrupa'dan çok daha çekici bir ortaklı. Britanyalılar nezdinde Amerikalılar, Avrupalılardan daha iyi insanlardı (Spiering, 2015: 17).

David Lodge'un *Sığınak Dışı* kitabında savaşın Anglo-Avrupa ilişkilerini nasıl etkilediği sembolik bir anlatımla ifade etmesi açısından önemli bir örnektir. Amerikalılar, Avrupalıların aksine, İkinci Dünya Savaşı sırasında Britanya için önemli ve olumlu bir roledir. Hikâyeye göre Britanyalılar Naziler karşısında Avrupa'da kendi ayakları üzerinde duran tek devlettir. Britanya, ABD'nin 1941'in sonunda savaşa dâhil olmasıyla aynı düşmana karşı birlikte mücadele ederek Avrupa'yı kurtarmıştır (Aktaran, Spiering, 2015:55).

2.3.5. Ekonomik Nedenler

Ekonomik kaygıların Avroseptisizmin bir nedeni olarak gösterilmesi esasında bir paradoks oluşturulmaktadır. Ekonomik gerekçeler aslında Britanya'yı Avrupa Bütünleşmesine bağlayan en önemli kriter olmuştur. Britanya, Avrupa Topluluğu üyelerinin ekonomilerinde meydana gelen iyileşmeyi Britanya kamuoyuna pragmatist bir propaganda ile pazarlayarak, kamuoyunun ve muhalefetin Avroseptik direncini kırmış hem kamuoyunu hem siyasileri Britanya'nın topluluğa üye olması gerektiğine ikna etmiştir. Bu sebeple ekonomik çıkarlar Britanya'yı AB'ye yaklaştıran en önemli neden olmuştur ama aynı zamanda Britanya'yı AB'den uzaklaştıran nedenler yine ekonomi kaynaklıdır. 1990 sonrası Britanya ekonomisindeki göreceli yükseliş ve 2008

krizi Avroseptisizmi şiddetlendirerek Britanya'nın AB üyeliği için tutunduğu tek dalı kökünden sarsmıştır.

Başlangıçta Avrupa ekonomik politikalarının serbest ticaretin esnekliğini azaltarak Britanya rekabetini tehdit edeceği endişesi ile bütünleşme dışında kalma kararı zamanla, neoliberal açıklık, esneklik ve rekabet doktrini çerçevesinde Avrupa Tek Senedi gibi serbest piyasa politikalarının desteklenmesi yönünde değişti. Özellikle Muhafazakâr Parti, siyasal bütünleşme şüpheyile yaklaşırken tek pazarın gelişmesini memnuniyetle karşıladı (Sol, Gifford, 2015: 195). Bu bağlamda 1960-1990 yılları arasında Britanya'nın Avrupa Bütünleşmesine yönelik tavrı pragmatik temelde şekillendi. Britanya, Fransa ve Almanya ekonomilerine göre geri kalmış ekonomisine karşı Ortak Pazarı bir panzehir olarak Britanya kamuoyuna sundu (Sol ve Gifford, 2015: 195).

1990'ların ortasından bu yana, Britanya ekonomisi, Batı Avrupa'nın önde gelen ekonomilerini çoğu önlemle geride bırakmıştı. Britanya nispeten yüksek bir büyüme ve düşük işsizlik oranına sahipti. Ekonomisinde, oldukça düşük verimlilik gibi bazı belirgin zayıflıklar var olmakla birlikte Britanya, işgücü piyasalarının serbestleşmesi, dış yatırıma açıklık ve canlı finansal piyasaların teşvik edilmesi gibi Thatcher döneminin yapısal reformlarından faydalanmış, ekonomisini nispeten Avrupa'nın geri kalanından iyi halde tutabilmişti. 1990'ların sonunda ve 2000'lerin başında İspanya, İtalya, Fransa ve Almanya'daki işsizlik oranı Britanya'nın iki katıydı. Britanya ve Avro Bölgesi arasındaki ekonomik çıkarların karşılığı, Britanya kamuoyunu Avro Bölgesine dahil olma yönünde ikna etmeyi imkansızlaştırırken, Avro Bölgesinin ekonomik sorunları ve Britanya ekonomisinin görece iyi durumu devam ettiği sürece Avro'ya katılmanın inandırıcı bir argüman olarak ileri sürülmesi mümkün değildi. Bu sebeple

Tony Blair Avro'ya katılma konusunda girişimde bulunma cesaretini bulamadı (Grant, 2008: 3).

1980'lerde birçok Britanyalı siyasetçi, Britanya'nın Fransa ve Almanya'nın ekonomilerini yönetme şeklinden öğrenecekleri çok şey olduğunu savunuyordu fakat 1990'ların sonuna gelindiğinde, Britanya'daki baskın görüş, Avrupa'nın geri kalanının Britanyalılarından öğreneceği çok şey olduğu yönünde değişti. Son mali ve ekonomik krizle birlikte Fransa, Almanya ve İtalya gibi ülkelerin politik liderleri, ekonomilerinin ciddi yapısal sorunlardan mustarip olduğunu belirtirken, Britanyalıların uyguladıkları reformları ülkelerinde uygulamaları gerektiğini dillendirmeye başladılar (Grant, 2008: 3).

Her ne kadar bu gelişmeler 2008'den önce ortaya çıkmış olsa da, Britanya'da halkın hoşnutsuzluğunu büyük ölçüde körükleyen şey 2008 mali krizi oldu. 2008 ekonomik krizi AB'nin üye devletleri, küresel ekonomik krizlerden koruyamadığını ve hatta daha da kötüleştirebileceğini gösterdi. Ayrıca, Kuzey ve Güney ülkeleri arasındaki rekabet edebilirlik ve bütçe açıklarındaki farklılığı azaltamayacağını kanıtlayarak ekonomik politikalarındaki kusurları ortaya çıkardı. Sonuç olarak, üye ülkeler, özellikle Almanya ve Yunanistan arasındaki gerilimler arttı. AB çapında yaşanan kriz Britanya'da, Avrupa Birliği'nin başarılı bir ekonomik blok değil, azalan bürokratik ve verimsiz bir sistem olduğunun kanıtı olarak yorumlandı (Cabral ve diğerleri, 2017: 88).

2008'de Britanya'nın ekonomisi diğer üye ülkelere göre oldukça iyi bir performans göstermiştir. İşsizlik oranları da görece düşük seyretmiş fakat ekonomideki büyüme Britanya halkına yansımamıştır. Halk fakirleşip, gelir dağılımındaki adaletsizlik arttıkça ekonomik krizin Avroseptik çevrelerce bir propaganda malzemesi olarak kullanılması kolaylaştı. Britanya'nın AB'ye ödediği bütçe katkısının adaletsiz oluşu, AB'nin korumacı ekonomisinin serbest piyasa ekonomisinden uzak oluşu ve

Britanya’da pahalılığa neden olduğu tartışmaları üzerinden Britanya’nın AB’den ayrılması halinde AB’ye akan paranın Britanya’da kalacağı, ülkedeki orta gelirli insanlar için daha fazla fırsat yaratılacağı, Britanya’nın AB’den bağımsız olarak tüm dünyayla serbest ticaret anlaşmaları yapacağı, Britanya ekonomisinin özgür olacağı iddiaları üzerinden çıkma kampanyaları yürütülmüştür (Ürdünül, 2018).

Britanya Avro Bölgesi üyesi olmasa da 2008-2009 mali krizinden çok etkilendi. İşsizlik seviyeleri nispeten düşük seyretmesine rağmen kriz, Britanya halkının büyük bir kısmını etkiledi. Kriz, UKIP’in AP seçimlerinde Muhafazakâr ve İşçi Partisi Milletvekillerini geride bırakarak, %27,5 oy oranıyla AP’ye 24 milletvekili ile girmesinde önemli bir etken oldu. Avroseptisizmin yükselmesi UKIP’in oy oranlarının artması Muhafazakâr ve İşçi Partilerinin seçim kampanyalarında referandum kartını oynamalarına neden oldu. İşçi Partisi iktidara gelmesi halinde AB Antlaşmalarında Britanya’nın egemenlik iadesini içeren bir değişiklik yapılması için referandum sözü verirken, Muhafazakâr Parti, Britanya’nın AB’den çıkması konusunda referandum sözü verdi (Sol ve Gifford, 2015: 198).

Aslında ekonomik krizin ilk günlerinde Britanya, neokeynesyen iktisadın güçlü bir savunucusu olarak liderlik rolü üstlenmiş, krizin etkilerinin aşılması konusunda hiç olmadığı kadar iş birliği içerisinde olmuştur. Komisyon’un Avro Bölgesi genelinde ortak bir bankacılık birliğine çağrısını desteklemiş, ancak elbette kendisini bu oluşumların dışında tutmuştur (Sol ve Gifford, 2015: 199).

2.3.6. Fransa-Almanya Karşıtlığı

Britanya’da AB karşıtlığı, Fransa-Almanya karşıtlığı ile birlikte anılmaktadır. Fransızlar ve Almanlar hakkında, politik olarak ılımlı ve zeki, eğitimli insanlar arasında

bile, sosyal olarak kabul edilemez aşığlayıcı yorumlar yapılmaktadır. Britanya’da halkın AB’den hoşlanmamasının bir nedeni, AB’nin Fransa ve Alman çıkarlarını desteklediğine dair inançlarıdır. Britanya’da, AB’yi Fransa ve Almanya’nın çıkarlarına hizmet eden bir yapı olarak görme yaygın bir düşüncedir (Grant, 2008, s.7).

Britanya’nın uzun zaman Avrupa Bütünleşmesinin dışında kalmasının en önemli nedenlerinden biri Fransa ve Almanya’ya karşı duyduğu önyargılardır. Harold Macmillan’ın 1958 tarihli konuşmasında Almanya’nın ekonomik iktidarını güçlendirmek amacıyla Batı Avrupa’yı kontrol ettiğini ifade ederek, Birinci ve İkinci Dünya Savaşında uğruna mücadele edilen değerlerin üye ülkelerin elleriyle Almanya’ya teslim edilmesini eleştirmiştir. Bu eleştiri Batı Avrupa’ya ilişkin şüphelerin kaynağının Almanya’nın hegemonyasını yeniden inşa etmesi endişesi olduğunun açık bir örneğidir. Clement Attlee’ye göre Almanya ve İtalya’ya karşı Fransa, Hollanda ve Belçika’yı savundukları bir savaş sonrası, bu ülkelerin bir arada olabilmesi mümkün değildir (Davis, 2017, s.5).

Britanya’nın Fransa ve Almanya’ya duyduğu önyargıların daha da eskiye dayandığı söylenebilir. Tarihçiler tarafından Fransa ile yapılan Yüzyıl Savaşlarının Britanya ulusal kimliğinin ortaya çıkmasında etkisi olduğu savunulur. Britanyalılar, 1707 tarihli Birlik Yasasında Britanya ulusal kimliğini tanımlarken, kendilerini “Fransızlara atfedilen özelliklere sahip olmayan insanlar” olarak ifade etmişlerdir (George, 2000: 18).

Bugün bu önyargıların halen var olduğu Britanyalı siyasetçilerin söylemlerinde kendini göstermektedir. Bu bağlamda, Britanya’nın AB konusundaki söylemlerinde sıklıkla kullanılan 7 ana başlık şöyle sıralanabilir:

- a) Fransa’nın geçmişte yaptığı gibi, AB’yi Britanya’ya hükmetme aracı olarak kullandığı,

- b) Fransa'nın, AB'yi korumacı, dar milliyetçi bir örgüt haline getirdiği,
- c) Fransa'nın, AB yoluyla kendi hukuk sistemini Britanya'ya dayatacağı,
- d) Fransa'nın demokrasi anlayışı ve devlet rolünün Britanya'ninkine yabancı olduğu,
- e) Normandiya Çıkarmasına yapılan göndermeler,
- f) Napolyon'un Avrupa'ya ve Britanya'ya hükmetme girişimlerine dair göndermeler,
- g) Fransa'nın Nazi Almanyası'na yenilmesine ve Nazilerle işbirliği yapmasına ilişkin küçümseyici ifadeler (George, 2000, 18-19).

Britanya'nın Almanya'ya yönelik önyargısı Fransa'ya kıyasla daha yenidir ve daha çok II. Dünya Savaşı'ndan kaynaklanmaktadır. George Britanya'nın siyasi söyleminde Almanya'ya yönelik önyargısının göstergesi olan, sıklıkla kullanılan ifadeleri şu şekilde sıralamıştır:

- a) Almanya'nın, geçmişte yapmaya çalıştığı gibi Britanya üzerinde egemenliğini tesis etmek için AB'nin işleyişine hâkim olacağı;
- b) 19. Yüzyıl'da Alman Gümrük Birliği Zollverein üzerinde Prusya'nın etkin olduğu gibi, AB içerisinde de Almanya'nın kontrolünde korumacı bir gümrük birliği istediği,
- c) Almanya'nın AB'yi siyasi olarak otoriter bir örgüt haline getireceği;
- d) Birinci Dünya Savaşı'na yapılan atıflar;
- e) İkinci Dünya Savaşı, Münih Antlaşması, Hitler ve Naziler gibi olaylara yapılan atıflar (George, 2000, 18-19).

Bütün bu söylem ve ifadeler göstermektedir ki, Britanya'nın Avrupa Birliği'ne yönelik algısını Fransa, Almanya özelinde Avrupa ülkelerine yönelik algısından ayırmak zordur. Zaman zaman tarihi tecrübelerden kaynaklanan bu mesafeli tavır, çoğu

zaman Avrupa Birliği'ne yönelik kırılmaz bir önyargıya dönüşmektedir.

2.3.7. Federalizm Karşıtlığı ve Egemenliğin Aşınacağı Endişesi

Britanya her zaman daha siyasi bütünleşme fikrine şüphe ile yaklaşmış, AB'nin hükümetlerarası bir iş birliği şeklinde işlemesi gerektiğini savunmuştur. Britanya federalizme ve Avrupa Süper Devleti fikrine şiddetle karşı çıkar. Britanya için AB, yakın bir ortak, "ortak bir Avrupa" kimliğinin paylaşıldığı bir yapı olmaktan çok ekonomik çıkarlar temelinde değerlendirilir. Gümrük birliğinin siyasi birliğe, bütünleşmenin bir federasyona dönüşmesi ile Britanya'nın Avrupa Bütünleşmesi içerisinde egemenliğini kaybedeceği endişesi, daha fazla siyasi bütünleşmeye duyulan karşıtlığın en önemli sebebidir (Davis, 2017: 7).

Daha fazla siyasi bütünleşmeye karşı tavrın nedenlerinden biri ulusal parlamento egemenliğine duyulan bağlılıktır. Savaş yıllarında dahi diğer Avrupa ülkelerinde parlamento demokrasilerinden vazgeçilirken, Britanya'da parlamento egemenliğinin kesintiye uğramamamış olması Britanyalılar için bir gurur kaynağıdır. Parlamento Britanya'de özgürlüğün ve ulusal kimliğin bir sembolüdür. Bu sebeple Britanya'da hem sağ hem sol partiler, egemenliğin AB'ye teslim edilmesine karşı çıkılması konusunda hemfikirdirler. AB ve kurumlarının Britanya milli egemenliği ve ulusal parlamentonun bağımsızlığını tehdit ettiğine ilişkin iddialar Britanya siyasi söyleminde sıklıkla tekrarlanmaktadır (George, 2000: 20).

Britanya'nın söz konusu federalizm karşıtlığı ülkedeki siyasi partilerin ortak endişesinden ileri gelmektedir. Thatcher Bruges konuşmasında Avrupa Bütünleşmesinin geleceğinin ancak egemen devletler arası rızaya dayalı bir işbirliği ile mümkün olabileceğini söylerken, bütünleşmenin yönünün federal bir seyirde ilerlemesinden çok hükümetlerarası bir yönde ilerlemesi gerektiğinin çizmiştir. (Thatcher, 1988) Eski İşçi

Partili Başbakan Gordon Brown, Britanya değerlerinin önemine odaklanmış ve küresel bir Avrupa'yı tek bir alternatif olarak görmemek gerektiğini, Avrupa Bütünleşmesinin geleceğinin federal değil hükümetler arası olması gerektiğini ileri sürmüştür. Avrupa çapında iş birliğinin her bedene uymayan, tek ve merkezi kuralların geçerli olduğu bir süper devlet biçiminde değil, uygun bir hesap verebilirlik çerçevesinde karşılıklı tanımaya dayalı bir iş birliği olması gerektiğinin altını çizmiştir (Sol ve Gifford, 2015: 197).

Britanya kamuoyunda “federal” kelimesine karşı öyle yaygın bir refleks gelişmiştir ki Major’ın Ekonomik ve Parasal Birlik’ten Britanya’yı muaf tutması, Sosyal Şartı reddetmesi ve hiçbir belgede “federal” ibaresinin yer almamasını sağlaması sebebiyle Maastricht itirazı Major’ın zaferi olarak ilan edilmiştir (Gifford, 2000: 102).

Bütün bu federalizm karşıtı tavırların aksine Avrupa yanlıları Avrupa çapında bir federalizmin ne anlama geldiği konusunda bir yanlış anlaşılma ve çarpıtılma olduğunu iddia etmektedirler. Avrupa yanlılarının işaret ettiği federalizm, Britanya Avroseptisizminde varsayıldığı gibi, gücün merkezileştiği siyasi bir yapı değildir. Almanya ve ABD gibi federal sistemlerin farklı hükümet seviyeleri arasında karar mekanizmalarının paylaşıldığı bir sistemdir. Ancak, Britanya'da Avrupa federalizminin yaygın olarak reddedilmesinin sadece anlamsal bir yanlış anlama üzerine kurulu olduğunu iddia etmek basitleştirici bir yaklaşımdır. Avrupa Birliği’nin gelecekte federal bir yapıya dönüşmesini isteyenlerin, Britanya vatandaşlarını yüzeysel hassasiyetten çok daha derin bir düzeyde ikna etmeleri ve güvence vermeleri gerekmektedir (Donnelly, 2016: 80).

2.4. Britanya Avroseptisizminin Türleri

Avroseptisizm kelimesi 1980’li yıllarda kullanılmaya başlansa da henüz adı

konulmamış bir Avrupa Bütünleşmesi meselesi Britanya siyasetinde varlığını ve etkisini her zaman hissettirmiştir. Dolayısı ile bugün, Avroseptisizm kullanılmaya başladığı tarih olan 1980’lerde ifade ettiği gibi sadece Muhafazakâr Partili milletvekillerinin Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki direncinden çok daha geniş bir anlama ve çok daha eski bir tarihi geçmişe sahiptir.

2.4.1. Siyasi Parti Avroseptisizmi

Yukarıda da incelendiği üzere Britanya’da, Avrupa Bütünleşmesi girişimlerinin başladığı 1950’li yıllarda bütünleşme girişimlerine dâhil olmamak yönünde gerek kamuoyu, gerek siyasi partiler düzeyinde tam bir uzlaşma durumu söz konusuydu. Avrupa karşıtlığı yönünde ortak bir tutumun söz konusu olduğu bu durum 1960’lı yılların başına kadar devam etti. 1960-1980 yılları arası İşçi Partisi liderlerinin reddedici tutumu dikkat çekerken, bundan kısa bir süre sonra Muhafazakâr Parti içerisinde bir grup milletvekilinin, önce Margaret Thatcher ve daha sonra John Major döneminde AB üyeliği konusundaki rahatsızlıklarını dile getirmeleri ile tırmanmaya başladı. Bu memnuniyetsizlik, giderek büyüyen ve daha sesli bir grup haline gelen Avroseptik Muhafazakâr Parti Milletvekillerinin olaylı ayaklanmaları ile devam etti. Son olarak, 1990'lara gelindiğinde, tek amacı Britanya’nın Avrupa Birliği üyeliğini sona erdirmek olan Referandum Partisi (RP) ve Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKİP) gibi Avroseptik partilerin ortaya çıkıp yükselmesi ile Avroseptisizm zirveye ulaşmıştır (Harmsen ve Spiering, 2004: 131).

Avrupa meselesi siyasi partiler içerisinde ayrılmaya neden oluyordu. Dolayısı ile siyasi partinin Avrupa meselesine bakışı parti içerisinde bile değişiyor, siyasi partilerin Avrupa meselesi karşısında aldıkları tavır, zaman içerisinde evrim geçirebiliyordu. Öyle ki İşçi Partisinde ilk üyelik başvurusu ile başlayan 10 yıl içerisinde

gittikçe derinleşen parti içi ayrışma 1970’de seçimlerinin kaybedilmesi ile daha da artarak, İşçi Partisi’nin Avrupa bütünleşmesine yönelik yaklaşımlarını gözden geçirmesine neden oldu. İşçi Partisi Avrupa meselesini iktidarı ele geçirmek için bir araç, parti içi birleşmeyi sağlayacak bir harç olarak gördü. (Davis, 2017: 10). Yenilgi sonrası parçalanan İşçi Partisi için, Ortak Pazar ve üyelik karşıtı söylem siyasi iktidarı ele geçirmek açısından önemli bir araçtı. Benzer durum Muafazakar Parti için 1980, Thatcher sonrası seçim yenilgisi kaygısıyla ortaya çıktı (Gifford, 2015: 1). Her iki anaakım parti de Britanya’nın çıkarları ve milli kimliği tehdit altına girdikçe seçmen tabanlarının küçüldüğünü gördü. Bu sebeple anaakım partiler Avroseptisizmi politikalarına konu edinecekleri sözünü vererek kavramı siyaset sahnesine soktular.(Gifford, 2015: 2)

Muhafazakâr Parti 1970’lerin ortalarına kadar Avroseptik bir duruş sergilerken, 1970’lerden itibaren AET’yi ticari ve ekonomik bir alan olarak yorumlayarak, AET’ye dâhil olma yönünde bir tavır aldı. Macmillan ve Heath gibi Muhafazakâr Partili liderler, partinin dolayısı ile Britanya’nın politik tutumunu Avroseptiklikten, Avrupa yanlısı yöne çevirmiştir. Muhafazakâr Parti Avroseptisizmle karakterize bir partidir ve genel tavrı şüphe ve isteksizlik yönündedir. Macmillan’ın AET’yi, Britanya’nın siyasi konumuna bir tehdit, geleneksel politikalarına yoğunlaşmasını önleyen yetersiz bir güç olarak değerlendirdiği, 1961 tarihli konuşmasından hareketle topluluğa üye olma yönündeki kararının altında bir Avroseptik yattığı açıktır. Ne var ki üyelik bir zorululuk halini aldığında Muhafazakâr Partili liderler Britanya’nın Topluluğa Avrupa Altılısından çok farklı şartlarda üye olması için uğraşmışlardır. Bu sebeple Britanya’nın üye olduktan sonra, AET içerisinde truva atını oynadığı, AET’yi içerden tahrip edip, dönüştürmeye çalıştığına ilişkin yorumlar da bulunmaktadır. (Davis, 2017: 11)

Muhafazakâr Parti’nin Britanya’nın AB üyeliğini referanduma götürme kararı

parti içi ayrışmayı önlemek ve UKIP'e kaptırdığı oyları geri kazanabilmek adına Avrupa meselesini gündem malzemesi yapmak olarak yorumlanmaktadır. Cameron'ın referandum kararı, İşçi Partisinin 1970 seçimlerini kaybetmesinin ardından yaşanan parti içi bölünmenin bir sonucu olarak, AET üyeliğini 1975 yılında referanduma götürme kararı almasına benzetilmektedir. Cameron'ı referandum kararına götüren süreçte Avrupa meselesi, ana akım siyasi partilerin politikalarına malzeme olmakla kalmadı, kampanya grupları, düşünce kuruluşları, UKIP ve sağ kanat basından oluşan bir dizi dış aktörün de yer aldığı parlamento dışı bir harekete dönüştü. Dolayısıyla referandum yapma kararı, medya ve akademik çevrelerce ulusal bir meseleyi çözmek için atılmış bir adım değil, popülistlere verilmiş bir imtiyaz olarak değerlendirilmektedir (Gifford. 2015: 2).

2.4.1.1. Muhafazakâr Parti Avroseptisizmi

Avrupa sorununun Muhafazakâr Parti içerisinde ciddi sorunlara neden olduğu açık olmakla birlikte, Muhafazakâr Parti liderlerinin Avrupa meselesinde öncü olduğu gerçeği görmezden gelinmemelidir. Muhafazakâr Parti liderleri, Britanya'nın 1957 Roma Antlaşması, 1985 Tek Avrupa Tek Senedi ve Maastricht Antlaşması'nın yarattığı Avrupa kurumsal yapıları ve politikaları içerisinde yer alması yönündeki tüm kararların arkasındaki itici güç olmuştur. Muhafazakâr Parti liderleri, Britanya'nın Avrupa Birliği'ne üyeliğine destek vermiş ve İşçi Partisinin Avrupa meselesini kışkırtan iç muhalefетinin üstesinden gelebilmiştir. Böylece Muhafazkar Partinin Avrupa Partisi olarak anılmasında etkili olmuşlardır (Gaffney, 2003:122-137). Muhafazakâr Parti'nin Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki tutumu olumludan olumsuz negatîf bir seyir izlemiştir. Parti manifestolarından da anlaşılan bu politika değişikliği Avrupa yanlısı olarak başlayıp, Avroseptik bir karaktere evrilmiştir (Topaloff, 2012: 63).

1945 sonrası Batı Avrupa'daki birçok siyasi ve bürokratin büyük bir hevesle inşa etmeye çalıştığı Avrupa Bütünleşmesi ve kurumsallaşma girişimleri İşçi Partisi ve Muhafazakâr Parti tarafından ilgi görmedi. Partinin önde gelen birçok ismi Avrupa çapındaki bütünleşme hareketlerini destekler nitelikli söylemlerine rağmen Britanya'yı böyle bir hareketin içerisinde katıyen düşünmüyorlardı (Churcill, 1946). 1951'de iktidara geldiğinde Muhafazakâr hükümet, Britanya'nın Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (1951), Avrupa Savunma Topluluğu (1954) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (1957) tarafından temsil edilen bütünleşme hareketlerine katılması gerektiği fikrini bir ihtimal olarak bile değerlendirmede (Conservative, 1950,1951,1955). Muhafazakâr Parti'nin Avrupa Bütünleşmesine yönelik bu direnci değişen koşullar ve ortaya çıkan mecburiyetler sebebiyle 1961 yılında Muhafazakâr Partili Başbakan Harold Macmillan'ın AET'ye üyelik başvurusu ile değişti (Macmillan, 1961).³⁵ 1960'lı yıllarda Muhafazakâr Parti Avrupa bütünleşmesi taraftarı politikalarını yürütürken parti içerisinde çok şiddetli bir muhalefetle karşılaşmadı. Üyelik başvurusu kararı oylamaları sırasında sadece bir Muhafazakâr Parti milletvekili karara karşı oy kullandı ve sadece yirmi dokuz milletvekili çekimser kaldı ve karar büyük bir dirençle karşılaşmadan kolayca geçti. 1967 yılında yapılan ikinci üyelik başvurusunun giriş şartlarını içeren parti programı 1970 yılında, Muhafazakâr Parti milletvekillerinin %86'sının olumlu oyu ile müzakere edildi. Hatta 1975'teki Britanya'nın AET üyeliğini sürdürme referandumu sırasında, Muhafazakâr Parti, seçmen desteği kaybetmeksizin "Avrupa partisi" olarak tanımlandı. Ne var ki 1971-1972 yılları arasında Heath'in Avrupa yanlısı politikalarına muhalif milletvekili sayısı arttı. 1972 yılında AET ile ilgili bir güven oylamasında, on beş Muhafazakâr

³⁵Macmillan'ın AET'ye üyelik başvurusunu ilan ettiği 31 Ocak 1961 tarihli konuşması için: https://www.cvce.eu/content/publication/2002/9/3/a5c95873-aca0-4e9f-be93-53a36918041d/publishable_en.pdf

milletvekili, 1945'ten bu yana ilk kez hükümet aleyhine oy kullandı (Gaffney, 2003: 126). 1970'lerin başlarında, Enoch Powell, Britanya Parlamentosunun egemenliği ve ulusal bağımsızlık ilkesine vurgu yaparak Britanya'nın AET üyeliğine açık bir muhalefet başlattı (Gaffney, 2003: 127). Macmillan parti içi muhaliflere karşı çok ılımlı bir tutum izleyerek muhalifleri zorlamayacak girişimlerde bulunmaktan kaçındı. Heath de tıpkı Macmillan gibi muhaliflere karşı ılımlı politikalar izlemeye devam etti. Topluluğun 1973 yılında parasal birlik girişimlerine katılmayı reddederek, federalizm gerekçesi ile yükselecek tepkileri en aza indirdi. Hem Macmillan hem de Heath, Topluluk üyeliğini belirgin bir şekilde Muhafazakâr Parti için bir iç mesele haline getirmeye çalıştı. Bunu yaparken İşçi Partisinin Avrupa karşıtı muhalefetini, parti içerisindeki muhalif milletvekillerini lider etrafında toplamak suretiyle bir strateji olarak kullandı. Heath tutkulu Avrupa yanlısı politikalarını serbest ticaret konusundaki taahhütleri ve Sovyet komünizmi tehdidine karşı bölgesel güvenliğin sağlanması argümanları ile desteklerken, üyeliğin ekonomik ve politik nedenlerle gerekli olduğu savunusu ile destek topladı (Gaffney, 2003:130). 1980'lerde Margeret Thatcher'ın başbakanlığı sırasında Britanya'nın AET ile gittikçe daha da sertleşen ilişkisi Muhafazakâr Parti içerisindeki ayrışmaları körükledi (Dorey, 2017: 27).

1991 yılında dönemin Muhafazakâr Parti lideri John Major tarafından müzakere edilen, genişletilmiş bir Avrupa Birliği ve Bakanlar Konseyi kararlarının oy çokluğu ile alınmasının önünü açan, Maastricht Antlaşmasının onaylanması görüşmeleri sırasında Muhafazakâr Parti içinde bölünme ortaya çıktı. Major'ın parti liderliği Muhafazakâr Parti içerisindeki muhaliflerin tehdidi altındaydı ve bu yalnızca John Major'ın siyasi kariyerini değil, aynı zamanda partinin geleceğini de etkileyecek türden bir iç baskıydı. Parti için Avrupa meselesi yeni bir sorun değildi. Margaret Thatcher gibi partinin önemli üyelerinin partiden istifa etmelerinin ardında yatan sebep de Britanya'nın

Avrupa Topluluğuna katılımının uygun olmadığı tartışmaları üzerinden olmuştu. Major parti içerisinden gelen Avroseptik baskıyı, söylemlerini parti içi birliği sağlayacak şekilde şekillendirmek suretiyle azaltmaya çalıştı. Bir taraftan Avrupa Bütünleşmesi içerisinde yer almak gerektiğini savunurken, diğer taraftan parasal birlik karşıtı söylemlerini parti içerisindeki sert muhalif grubun hoşuna gidecek şekilde milli egemenlik vurgusuyla keskinleştirdi (Gaffney, 2003: 132). Bu noktadan sona Major için otoritesini yeniden inşa etmek olanaksızdı. Nitekim parti içerisindeki bölünme Major'a 1997 seçim propagandası sırasında itibar kaybettirdi ve 1997 seçimleri Muhafazakâr Parti'nin yenilgisiyle sonuçlandı ve Muhafazakâr Parti iktidarı 2005 yılına kadar İşçi Partisine devretti. 1997-2005 yılları arası İşçi Partisi iktidarı süresince Muhafazakâr Parti 3 sert Avroseptik liderin yönetiminde gittikçe daha Avroseptik bir çizgi benimsedi. Bu süre zarfında Amsterdam ve Nice Antlaşmaları, tek para birimine geçiş ve Avrupa Birliği'nin yeni genişleme dalgaları yaşandı. AB, idari, diplomatik, ekonomik, coğrafi ve askeri olarak yetkilerini giderek genişletiyordu. Bu gelişmeler, Muhafazakâr Avroseptiklere AB ekseninde artan eleştirilerini dayandırabilecekleri daha geniş bir hedef yelpazesi sağladı (Dorey, 2017: 31).

Muhafazakâr Parti'nin Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki politikaları zaman zaman değişen, çelişkili ve kararsız bir çizgi izledi. Bir yandan parti politikalarının temelini teşkil eden serbest ticaret ve liberal değerler ekseninde Kıta ticaretinin önündeki engelleri kaldırması gerekçesiyle Avrupa Bütünleşmesine destek veriyor, öte yandan milli kimlik, sosyal ve politik değerleri tehdit edecek bir egemenlik imtiyazına karşı da şüpheyle yaklaşıyordu. 1960'lı yıllarda Muhafazakâr Parti'nin Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki bu kararsız tavrı, parti içerisinden gelen muhalif seslere rağmen Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmayı destekleme eğilimindeydi. Bu tutum Edvard Heath'in Avrupa yanlısı politikaları ile zirveye ulaştı. 1973'te Britanya'nın

topluluğa üye olmasının hemen akabinde 1975 referandumu ve sonrasında Thatcher'ın Avroseptik söylemleri ile partinin Avroseptik tutumu derinleşti. Thatcher Avrupa Bütünleşmesi karşısında pragmatik bir politika izleyerek ekonomik gelişmelere destek verirken, aynı zamanda eleştirel bir söylem benimsedi. 1990'lara gelindiğinde parti içerisindeki ayrışmaların gittikçe derinleşmesi sebebiyle parti liderleri parti içerisindeki bu ayrışmaları kontrol altına almaya odaklandı. Partinin politikaları daha Avroseptik olan Tory milletvekillerinin muhalefeti yönetmeye odaklanırken halk birincil odak noktası olmaktan uzaklaşıyordu. Sonunda David Cameron'ın iktidara gelmesi ile parti, parti içerisindeki bu muhalefeti dengeleyecek bir politika izlemek zorunda kaldı. Cameron AB'den çekilmeyi isteyen partisinin baskılarını yönetmek zorunda kalırken, aynı zamanda Avrupa yanlısı koalisyon ortağı Liberal Parti ile de dengeli bir biçimde hareket etme baskısı altında kaldı (Usherwood, 2012).³⁶

2.4.1.2. *İşçi Partisi Avroseptisizmi*

Avrupa meselesi İşçi Partisi içerisinde de derin ayrışmalara, keskin bölünmelere neden oldu. İşçi Partisi'nde AET üyeliğine ilişkin muhalefet, egemenliğin kaybı; üyeliğin işsizliği artırması ve endüstriyel üretimde düşüşe yol açması olasılığı; Ortak Tarım Politikası kapsamında yüksek gıda fiyatları, o zamanki bütçe düzenlemelerinin Britanya aleyhine oluşu, AET'nin sosyalist dönüşüm için bir araç olarak kullanılması gibi bir dizi konuya odaklandı. Britanya'nın demokratik geleneğinin İşçi Partisine, Britanya'daki sosyalist özlemlerini gerçekleştirme fırsatı verdiğini, oysa AET'nin bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde bir engel teşkil edeceğine dayanarak, ulusal egemenliğin topluluğa teslim edilmesine karşı önemli bir direnç vardı. (Gaffney, 2003: 127)

³⁶The Conservative Party and Euroscepticism, 2012, Usherwood, <https://www.e-ir.info/2012/11/11/the-conservative-party-and-euroscepticism/>

İşçi Partisi 1950 yılında Avrupa Birliği'ni konu alan bir bildiri yayınladı. İşçi Partisinin Avrupa Bütünleşmesi karşısındaki tutumunun, iç ve dış politika meseleleri, demokratik sosyalizm ilkeleri ve Britanya halkı ile İngiliz Milletler Topluluğunun çıkarları ekseninde belirlendiğini ifade eden bildiride, İngiliz Milletler Topluluğu ile ilişkilerin yakınlığı ve vazgeçilemezliği vurgulandı. Britanya'nın dilde ve kökende, sosyal alışkanlıklarda ve kurumlarda, siyasi bakış açısından ekonomik çıkarlara varıncaya kadar İngiliz Milletler Topluluğu ile daha yakın olduğu ifade edilmiş, Britanya'nın her bakımdan, "Avustralya ve Yeni Zelanda'daki akrabalarına Avrupa'dan daha yakın" olduğu ifadesine yer verilmiştir. Bu sebeple İşçi Partisinin Avrupa Birliği'ni bir amaç olarak görmediği de net bir dille ifade edilmiştir. Özellikle Avrupa Birliğinin şekli tartışmalarının başlangıcı kabul edilebilecek bildiride, hükümet alanlarının tamamını ulus-üstü bir otoriteye teslim ederek hem siyasi hem de ekonomik alanlarda birlik kurulması İşçi Partisi tarafından gerekli görülmemiş bunun yerine ulusal politikaların kademeli olarak uyumlaştırılması veya hükümetler arası iş birliği modeli önerilmiştir. Ekonomik birlik fikri de Avrupa ülkelerinin bu değişim için hazır olmadığı gerekçesiyle uluslararası ticaret önündeki engellerin bir anda kaldırılmasının ciddi işsizlik ve üretim kaybına neden olacağı iddiası ile uygun bulunmamıştır (Labour, 1950)³⁷.

İşçi Partisi, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, Avrupa çapında daha yakın iş birliğine yönelik ilk adımlar atıldığı sırada iktidardaydı. Bununla birlikte, Clement Attlee başkanlığındaki İşçi Partisi, Britanya'nın Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğuna katılmak suretiyle federal bir Avrupa'nın kurulmasında rol oynamayı reddetti. Muhafazakâr Parti hükümeti 1961'de üyelik başvurusunda bulunduğunda, dönemin İşçi

³⁷İşçi Partisinin söz konusu bildirisine ulaşmak için: Manifesto by the National Executive Committee of the British Labour Party on European unity (May 1950), CVCE, 2013, https://www.cvce.eu/obj/manifesto_by_the_national_executive_committee_of_the_british_labour_party_on_european_unity_may_1950-en-626bf849-0be2-499c-a924-d768c9f05feb.html

Partisi lideri Hugh Gaitskell, üyelik başvurusunu binlerce yıllık tarihe ihanet olarak değerlendirerek üyeliğe karşı çıktı (Gaitskell, 1962).³⁸ 1956'daki Süveyş Krizinin, Britanya'nın küresel gücünün sona erdiğini gözler önüne sermesi sonucu Britanya artık eski gücünü kaybettiğini ve ekonomisinin içinde bulunduğu darboğazı kabul etmek zorunda kaldı. Hem İşçi Partisi hem de Muhafazakâr Parti, Britanya'nın gücünün azaldığı gerçeğiyle karşı karşıya kaldılar (Gaffney, 2003: 113).

İşçi Partisinin Avrupa bütünleşmesi hakkındaki söylemi ve politikaları bu ulusal ve uluslararası gelişmelerin etkisiyle zamanla yumuşadı. İşçi Partisinin Avrupa Bütünleşmesi hakkında gittikçe yumuşayan söylemini parti manifestolarında gözlemleyebilmek mümkündür. 1964 tarihli İşçi Partisi manifestosunda Batı Avrupa'nın ekonomik iyileşmesine dikkat çekilirken, Batı Avrupa'ya ayak uydurulması halinde Britanya'nın ekonomisinin bugünkü durumdan çok daha iyi olacağı ifade edilmiştir. Yine aynı manifestoda Britanya'nın Avrupa'lı komşularıyla daha yakın ilişkiler kurması gerektiği ifade edilmesine rağmen, Britanya Hükümetinin ilk sorumluluğunun hâlâ İngiliz Milletler Topluluğu olduğunun altı çizildi. (Labour,1964).³⁹ 1966 yılına gelindiğinde İşçi Partisi manifestosunda Britanya'nın ve İngiliz Milletler Topluluğu üzerindeki çıkarlarının korunması halinde topluluğa üye olmaya hazır olduğunu ifade etti. (Labour, 1966).⁴⁰ Nihayet Harold Wilson, ekonomik gerekçeleri dayanak göstererek AET'ye katılımın yeni pazarlara ulaşmak adına Britanya lehine bir durum olacağı vurgusuyla İşçi Partisinin önemli bir kısmını AET'ye üye olmak konusunda ikna etti. İlke olarak AET'ye katılma yönünde karar değiştiren İşçi Partisi, Wilson hükümeti döneminde topluluğa üyelik başvurusunda bulundu fakat 1970

³⁸Gaitskell'in 1962 tarihli konuşması için: Speech by Hugh Gaitskell against UK membership of the Common Market, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/05f2996b-000b-4576-8b42-8069033a16f9/publishable_en.pdf

³⁹İşçi Partisinin 1964 Yılı Seçim Manifestosu için: 1964 Labour Party Election Manifesto, <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1964/1964-labour-manifesto.shtml>

⁴⁰İşçi Partisinin 1966 Yılı Seçim Manifestosu için: 1966 Labour Party Election Manifesto, <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1966/1966-labour-manifesto.shtml>

seçimlerini kaybederek yerini Edward Heath liderliğindeki Muhafazakâr Partiye bıraktı. İkinci üyelik başvurusunun müzakereleri Edward Heath hükümeti tarafından yürütüldü. Her ne kadar ikinci üyelik başvurusu kendi döneminde başlatılmış olsa Wilson, Muhalefet Partisi Lideri olarak, 1972'de Heath tarafından müzakere edilen üyelik koşullarını Britanya'nın ekonomik çıkarlarını, İngiliz Milletler Topluluğu ile olan ilişkilerini ve küresel konumunu tehlikeye atan başarısız bir müzakere süreci olduğu gerekçesiyle eleştirdi (Wilson, 1971).⁴¹ Wilson 1974 seçim kampanyası sırasında, Britanya'nın AET'ye katılım şartlarının yeniden müzakere edilmesi ve AET'ye yönelik kararın Britanya halkı tarafından verilmesi için bir referandum sözü verdi (Labour, 1974).⁴² Bu vaat İşçi Partisine 1974 seçimlerinde iktidara giden yolu açtı. 1975 referandumunda kalma yönünde karar çıkmasına rağmen İşçi Partisi AET'ye üyelik konusunda isteksiz politikalarını sürdürdü. James Callaghan'ın parti liderliğine gelmesi ile birlikte partinin Avrupa'ya yönelik tutumu gittikçe düşmanca bir hal aldı. Kasım 1980'de, İşçi Partisi konferansında, referandum olmadan AET'den çekilmeyi savunan bir karar alındı ve 1983 genel seçimine ilişkin manifestoda AET'den çekilme taahhüdü dâhil edildi (Labour, 1983).⁴³ Ancak 1983 seçimlerindeki ağır yenilginin ardından, İşçi Partisi, AET'den çekilme de dâhil olmak üzere bir dizi politikasını yeniden değerlendirmek zorunda kaldı. 1984'te İşçi Partisi'nin Avrupa'ya yönelik politikası belirsizdi. Retorik olarak geri çekilme çağrıları azaldı. Britanya'nın AET'de kalması gerektiği kabul edildi ancak AB'ye devredilen yetkilerin Britanya'ya iade edilmesi konusunda ısrar edildi. 1987 tarihli İşçi Partisi Manifestosunda işsizlikle mücadele ve

⁴¹Harold Wilson'ın Britanya'nın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmasına dair konuşması için: Speech by Harold Wilson on Britain's membership to the EEC (17 July 1971), https://www.cvce.eu/content/publication/2005/4/7/c610eb85-fcb9-487b-8704-179006a9442f/publishable_en.pdf

⁴²İşçi Partisinin 1974 Yılı Seçim Manifestosu için: <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1974/feb/1974-feb-labour-manifesto.shtml>

⁴³İşçi Partisinin 1983 Yılı Seçim Manifestosu için: <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1983/1983-labour-manifesto.shtml>

ekonomik gelişmeyi teşvik etmek amacıyla AET ile ortaklığın önemine vurgu yapılmış, ancak Ortak Tarım Politikası konusunda taviz verilmeyeceği ifade edilmiştir (Labour, 1987).⁴⁴ İşçi Partisinin AET politikası kapsamındaki dönüşümünün ikinci dönemi olarak değerlendirilebilecek 1987 sonrası dönemde, İşçi Partisi Avrupa politikalarını gözden geçirdi. Bu politika incelemelerinin genel baskısı, İşçi Partisinin Avrupa'ya dair dönüşümünü meşrulaştırdı. Bu dönüşüm İşçi Partisine 1989 AP seçimlerinde Muhafazakâr Parti karşısında açık bir zafer kazandırdı. Dönem itibari ile Muhafazakâr Parti içerisinde AET konusunda parti içi bölünmelerin şiddetlenmesiyle İşçi Partisi açıkça daha Avrupa yanlısı bir imaj kazandı. 1992 yılı genel seçimlerinin yeniden yenilgi ile sonuçlanması sonucunda İşçi Partisinin Avrupa'ya ilişkin dönüşümü tartışmaları tekrar gündeme geldi (Gaffney, 2003: 111-112).

Uzun yıllar iktidara gelemeyen İşçi Partisi, Tony Blair liderliğinde 1997 seçimlerini kazanarak iktidar oldu. Seçim başarısı anlamında İşçi Partisinin tarihinin en başarılı lideri olarak Tony Blair 13 yıl boyunca iktidarda kalmayı başarabilmiştir. Bu dönemde Blair, Avrupa Birliği yanlısı, merkeze yanaşmaktan çekinmeyen ve piyasa ekonomisini destekleyen bir tutum benimsedi. 1987 genel seçimlerinin yenilgi ile sonuçlanmasından sonra parti politikalarının gözden geçirilmesi ile başlayan değişim, İşçi Partisinin modernizasyon sürecini başlatmış, partiyi işbirlikçi bir Avrupa politikası benimsemeye itmiştir. İşçi Partisi Blair hükümeti döneminde Avrupa Birliği'nin ekonomik ve sosyal politikalarına desteğini artırmış, 1990'lar İşçi Partisinin Avrupalılaşmasına sahne olmuştur. Her ne kadar Blair liderliğinde İşçi Partisi Avrupa yanlısı bir tutum izlese de Britanya'nın Avrupa Birliği ile olan kronik sorunları devam etmiştir. Blair Avrupa Birliği Sosyal Şartı'na Britanya'nın dâhil olması yönünde

⁴⁴İşçi Partisinin 1987 Yılı Seçim Manifestosu için: <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1987/1987-labour-manifesto.shtml>

müzakereleri başlatırken, Tek Para Birimi gibi Britanya-Avrupa Birliği arasındaki daha çekişmeli konular üzerine eğilmedi (Gifford, 2008: 139). Blair, Britanya dış politikasına etik ve Avrupa değerlerini merkez alan uluslararası bir yaklaşım getirerek, Britanya'nın kimliğini ve dünyadaki rolünü modernize etmeyi amaçladı. Yeni İşçi Partisi Hükümeti, "Britanya İmparatorluğu" gibi gerçekçi olmayan algıyı değiştirmek ve daha sessiz bir diplomasi ile Britanya'yı başkalarının taklit edeceği bir küresel güç haline getirmeyi hedefledi. Blair'in, içinde bulunduğu ortam düşünüldüğünde işi hiç de kolay değildi. Blair'ın Thatcher'ın Avrupa görüşlerinden etkilenen Avroseptik bir ortamda çalışması gerekiyordu. Avrupa'ya yönelik sınırlı bir ulusal uzlaşma zemininde, basının Avrupa'ya olan ilgisinin sınırlı olduğu bir ortamda Blair'ın hiç şansı yoktu. Balir Murdoch'un egemen olduğu Britanya basınında, AB yanlısı AB'de kalmayı taahhüt eden bir başbakan olarak ilan edildi. Blair'i bizzat destekleyen gazeteler bile, daha yakın iş birliği öngören bir Avrupa projesine Britanya'nın katılımına karşı çıktılar. Blair dış politika gündeminde, küreselleşme ve karşılıklı bağımlılık konusundaki liberal düşünceye önem atfederek rasyonel bir bakış açısı belirledi. Ancak bu, katı sınırlar içinde işleyen sınırlı bir liberalizmdi. Britanya'nın sert Avroseptik geleneği daha fazlasına elbette mücadele etmedi (Daddow, 2013: 210-217).

Tony Blair'in savunma ve güvenlik politikalarında göstermiş olduğu Avrupacı tutum Britanya'nın Birliğin en önem verdiği alanlardan ortak para politikasına katılmamış olmasından dolayı AB içerisinde edinmek istediği liderlik rolünün erozyona uğramış olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Ancak Avrupalılar için erozyona uğrayan Britanya etkisi ve rolü St. Malo sürecinin ardından da toparlanamamıştır. 11 Eylül terör saldırıları De Gaulle'ün korkularını haklı çıkarmış ve Britanya ABD Başkanı Bush'un "Terörle Savaş" konseptini desteklemiştir. Avrupa Birliği politikaları ve Avrupa şüpheciliğinin azaltılması konusunda önemli ilerlemeler kaydeden Blair'in

siyasi kariyeri, olumlu sayılan tüm gelişmelere rağmen Irak Savaş ile gölgelenmiştir. Blairizm” özellikle Irak Savaşı’nın etkisiyle İşçi Partisine olan desteğin azalmasına ve Birleşik Krallık’ın Avrupa siyasetinden soyutlanmasına neden olmuştur (Ayaz, 2017: 7).

Blair, 2007 yılında yerini Maliye Bakanı Gordon Brown’a bırakmak zorunda kalmıştır. Brown döneminde, Blair tanafından uygulanan politikalar devam ettirilmiş, 2010 seçimlerini İşçi Partisi birinci parti olarak tamamlamıştır. Buna rağmen 2010 seçimlerinden sonra Muhafazakâr-Liberal Parti koalisyon hükümeti kurulmuş, yıllar süren İşçi Partisi iktidarı Muhafazakâr Parti’ye devredilmiştir (UPA, 2019).⁴⁵

Tony Blair ve Gordon Brown ile birlikte 1990’ların ortasında çıkan ve kendini “Yeni Sol” olarak tanımlayan İşçi Partisi iktidarı 6 Mayıs 2010 tarihinde Muhafazakâr Parti’den David Cameron’un seçilmesiyle sona ermiştir (Ayaz, 2017: 9).

Maastricht Avroseptisizminin ateşli tartışmalarının yaşandığı 1993 yılında siyaset sahnesine çıkan ve çıkma yönünde yürüttüğü popülist kampanyalarla bugün Brexit tartışmaları üzerinde önemli etkisi olan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), çalışmamızın son bölümünde detaylı olarak inceleneceği içi bu bölümde ele alınmayacaktır.

2.4.2. Britanya Medyasında Avroseptisizmi

Britanya medyasının geleneksel olarak AB’ye karşı eleştirel bir üslup kullandığı bir gerçektir. Başlangıçta medyanın tavrının AET’ye karşı ılımlı olan söyleminin, 1980ler başında tamamıyla değiştiği söylenebilir. 1980 başlarında Avroseptisizm terimi

⁴⁵Emekçinin Kalesi: İşçi Partisi, 2019, Uluslar arası politika dergisi, http://politikaakademisi.org/2019/05/25/emekcinin-kalesi-isci-partisi/#_ftn43

yazılı basın tarafından icat edilmekle kalmayıp, AET'ye yönelik sert eleştiriler manşetlerde yer almaya başladı (Harmsen ve Spiering, 2004: 132).

Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisinin 1980'lerin ortalarında AB politikalarındaki çarpıcı değişiklikler ve AB karşıtı önyargıları, özellikle Muhafazakâr Partiye yakın basın organları için popülist bir araç haline geldi. Avrupa Tek Senedini imzalayan Thatcher'ın daha sonra yaptığı açıklamalarda pişmanlığını dile getirip, daha Avroseptik bir söylem benimsemesi ile basında Avrupa Tek Senedi'ne karşı tepkiler yer almaya başladı. AB karşıtı söylemlerle okuyucu kitlesini artırmaya çalışan gazeteler arasında rekabetin artması da medyanın dilini gittikçe daha fazla Avroseptik hale getirdi (George, 2000: 27).

Britanya medyası AB hakkında bilinçli yönlendirmeler ve hatta yalan haberlerle algı oluşturmaktadır. Britanya basınında yer alan yönlendirmeler politikacıların söylediklerini ve yaptıklarını gerçekten etkilemektedir. Uzun süredir AB karşıtı propagandaların sürekli olarak basında yer alması, Britanya'nın politik kültürüne derinlemesine nüfuz etmiş, 1980'lerin sonlarından bu yana Britanya kamuoyundaki değişime büyük katkı sağlamıştır. Britanya basınının AB karşıtı bu politikaları ile ülke daha Avroseptik hale gelmiştir. Siyasi liderler, basının bu yönlendirmelerinin yanlı olduğu ve AB'ye ilişkin doğruları yansıtmadığı yönünde bir açıklama yapmayı siyasi kariyerleri açısından göze alamamaktadır. Britanya'da siyasiler AB yanlısı destekleri hakkında açıkça konuşurlarsa, kariyerlerinin ciddi şekilde zarar göreceğine inanmaktadırlar (Grant, 2008: 5).

2.4.3. Kamuoyu Avroseptisizmi

Avrupa Birliği, Britanya'da kamuoyunun yakından takip ettiği, yoğun olarak ilgilendiği bir konu olmaktan uzaktır. Britanya'da kamuoyunun Avrupa Birliği

karşısındaki tavrı ekonomik çıkarlar olduğu kadar, kimlik ve geleneksel değerler tarafından belirlenir. Bu kapsamda kamuoyu araştırmaları, Britanya halkını üç grupta toplamaktadır. Birinci grupta “yerleşikler” olarak adlandırılan; emniyet, güvenlik ve aidiyet kavramlarını önceleyen muhafazakâr grup yer almaktadır. İkinci grup, refahlarını en üst seviyeye çıkarmak isteyen “çıkarıcılar” ve son olarak da AB’den beklentilerini karşılamış ve büyük resimle ilgilenen “öncüler”dir. Bugün çoğunlukla işçi sınıfı seçmenlerin oluşturduğu “yerleşikler” AB’yi, Britanya’nın egemenliğini gasp eden, kitlesel göçe neden olan bir istikrarsızlık kaynağı olarak görmektedir. “Çıkarıcılar” için ise AB, bir zamanlar iş ve refah vadeden bir fırsat olarak görülürken, bugün bir esaret olarak algılanmaktadır. AB’yi büyük penceren gören “öncüler” ise başlangıçta çekici ve heyecan verici buldukları Avrupa Birliği modelinin artık başarısız olduğunu iddia etmektedirler. (Leonard, 2015: 5)

Yapılan kamuoyu araştırmalarında halkın AB karşısında aldığı tutum zaman zaman değişiklik göstermektedir. Siyasi söylem ve politikalar ile Birlikten elde edilecek kazanımlar halkın AB’ye olan destek ve karşıtlığını etkilemektedir. 1980 başlarında yapılan kamuoyu yoklamalarında Britanya’nın AB üyeliğini sonlandırması gerektiği yönündeki oylar, kalması gerektiği yönündeki oylara neredeyse eşitti. 1984 yılında, Margeret Thatcher’ın Britanya’nın AB bütçesine yaptığı katkının azaltılması yönünde AB ile uzlaşmaya varması sonucu oluşan olumlu hava 1991 anketlerine yansımıştır. Üyeliğin devam etmesi yönünde kullanılan oylar %77’ye yükselmişken, üyeliğin sonlandırılması yönündeki oylar %17 ile sınırlı kalmıştır. AB’ye yönelik bu destek 1997’de John Major’ın istifası ile hızla düşüşe geçmiş, Britanya’nın AB üyeliğinin devam etmesi yönünde oy kullananların oranı %54’e gerilemiş, çekilme taraftarlarının oranı ise %28’e yükselmiştir. Ayrıca AB’nin yetkilerinin azaltılması yönünde oy

verenlerle birlikte halkın Avroseptik eğilimleri 20 yılı aşkın süredir Britanya kamuoyunun yaygın görüşünü temsil etmektedir (Curtice ve Evans, 2015: 3-5).

Britanya kamuoyunun Avroseptik tavrının pragmatist olduğunu söylemek mümkündür. Spiering, Britanyalıların tercihleri incelendiğinde, halkın AB'den çeşitli kazanımlar elde etmeleri halinde Avroseptik tavırlarından vazgeçmeye eğilimli oldukları tespitinde bulunmuştur. Bu durumun Britanyalıları siyasi çevrelerin ve medyanın manipülasyona açık hale getirmektedir. Medya, Avrupa Birliği içerisinde Britanya'nın kültür ve egemenliğinin aşınacağı, Brüksel'in sınırsız direktiflerinin baskısı altında bağımsız hareket edemediği yönünde Avroseptik söylemlerle kamuoyunu yönlendirmektedir (Harmsen ve Spiering, 2004:135).

Britanyalılar, Britanya'nın 1973'te AET üyesi olduğu ilk günden beri Avrupa Bütünleşmesine yönelik isteksiz bir tavır sergilemiştir. Öyle ki, Britanya'da birliğe üyelik desteği her zaman AB ortalamasından daha düşük seviyede bir seyir izlemiştir (Eurobarometer, 1974-2015)⁴⁶. Kamuoyu Avroseptisizminin Britanya'nın AB üyeliği kadar eski olması sebebiyle, Britanya kamuoyunun Avroseptik tavrının medyanın etkisi ve yönlendirmelerinden bağımsız olarak zaten halk arasında mevcut olduğunu söylemek mümkündür. (Harmsen ve Spiering, 2004: 135) Medya, kamuoyunda var olan bu Avroseptik eğilimleri, kimlik ve egemenlik hassasiyetlerini kullanarak yönlendirmektedir.

Britanya'da halkın Avroseptik profili de Avrupa'nın geri kalanından farklılık arz etmektedir. Çoğu Avrupa ülkesinde, Avroseptikler çoğunlukla, düşük gelir grubundan, daha az eğitilmiş insanlar arasından çıkmaktadır. Bu grubun kaygılarını dile getiren siyasi partiler de genellikle aşırı sağ veya aşırı sol, daha küçük siyasi partilerdir. İyi

⁴⁶Britanya'da AB'ye yönelik ilgi ve desteğindeki değişimi karşılaştırmak için: Standard Eurobarometer, https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb_arch_en.htm

eğitimli ve orta ve üst gelir grubundan kişilerin AB'yi destekleme oranları fazladır. Üye ülkelerin çoğunda ana akım siyasi partiler genellikle “Avrupa yanlısı”dır. Ancak, Britanya’da durum farklıdır. Yönetici sınıfının önemli bir kısmı Brüksel karşıtıdır ve ana akım siyasi partiler Avroseptik söylemi benimsemiştir. Politik olarak ılımlı ve zeki, eğitimli insanlar arasında da Avroseptisizm yaygın olarak görülebilmektedir. (Grant, 2008: s. 5)

Britanya’da kamuoyu Avroseptisizmi, referandum sonuçları ve UKIP’in yükselişi gibi güncel gelişmelerle birlikte yorumlandığında geçmiş ve günümüz seçmen profili arasındaki değişiklik dikkat çekicidir. Bu değişikliklerden en önemlisi 21. Yüzyıl Britanya’sının yeni seçmen profilinin, jenerasyon farkından kaynaklanan değerler değişimidir. Bu eğitimli, genç, sosyal liberal ve elit yeni seçmen kitlesi, dar görüşlü ve hoşgörüsüz eski seçmenin yerini almıştır. 1960’lar Britanya’sında seçim sonuçlarına etki edebilecek kadar geniş bir kitleyi oluşturan eğitimsiz/az eğitimli, mavi yakalı, işçi sınıfı gittikçe önemini yitirerek, günümüzde yerini eğitimli orta sınıfa bırakmış dolayısıyla ana akım partilerin öncelikli hedefi bu eğitimli orta sınıf olmuştur. Bu sebeple ana akım partiler tarafından temsil edilmedikleri gerekçesiyle, eski seçmen kitlesi ana akım partilere olan güvenini kaybetmiştir. Ana akım partilerin eğitimli orta sınıfı önceleyen politikaları, geride kalmış seçmeni marjinalleştirmiş, bu durum da yeni bir aşırı sağ alternatife kapı açmıştır. UKIP ise dışlanmış bu seçmenin sadakatini kazanmak üzere harekete geçmiş, kitlesini artırarak etkili bir konuma yükselmiştir. UKIP, oy toplayıcı bir strateji ile Avroseptisizmi, göçmen karşıtlığını bir araç olarak kullanarak, popülist söylemini genişleterek, seçmenlerin zihinlerinde AB’nin tarihsel önemini altını oymuştur (Ford ve Goodwin, 2014a: 12).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BREXİT'E GİDEN YOLDA BİRLEŞİK KRALLIK BAĞIMSIZLIK PARTİSİ (UKIP)'İN YÜKSELİŞİ

3.1 Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)⁴⁷ Doğuyor: Anti-Federalist Lig'den UKIP'e

3.1.1. *Bir Küçük Baskı Grubu: Anti-Federalist Lig*

UKIP'in temelleri, 1991 yılında küçük bir baskı grubu olarak ortaya çıkan Anti-Federalist Lig'e dayanmaktadır. London Schools of Economics'te tarihçi ve akademisyen Dr. Alan Sked tarafından temelleri atılan söz konusu oluşum, AT'yi "Birliğe" götüren yolun ilk adımı ve Ortak Para Birimi Avro'nun mimarı olan Maastricht Antlaşması'na tepki olarak ortaya çıktı. O dönemde etkisi az olmakla birlikte, Britanya'nın "Avrupa Süper Devleti"nin bir parçası olması sürecine son verilmesi gerektiğini ifade eden küçük bir baskı grubu özelliği taşımaktaydı. (Ford ve Goodwin, 2014a: 42)

1990'ların başında Maastricht Antlaşması müzakereleri, sadece John Major liderliğindeki Muhafazakâr Parti hükümeti için değil, aynı zamanda tüm Britanya'da tartışmalı bir süreç oldu. Maastricht Antlaşması Avrupa Topluluğunu Avrupa Birliğine götüren daha fazla bütünleşme sürecinin ilk adımıydı. Üye devletler arasında daha yakın iş birliği, dış politika ve güvenlik politikalarının paylaşılması, Avrupa vatandaşlığı, tek para birimi Avro'nun kullanılması ve Avrupa Sosyal Şartı gibi düzenlemeler Maastricht Antlaşması ile birlikte gündeme gelmiş, bu gelişmeler Britanya kamuoyunda

⁴⁷Bundan sonra ifade kolaylığı olması açısından partinin İngilizce ismi, United Kingdom Independence Party'nin kısaltması olan UKIP olarak ifade edilecektir.

egemenliğin her geçen gün Brüksel'in ellerine teslim edildiğine dair tartışmaları körüklemiştir. Maastricht Antlaşması'nın üç ana akım siyasi parti tarafından desteklenmesi üzerine, Maastricht Antlaşması'na karşı kampanya yürütmek amacıyla London Schools of Economics Avrupa Çalışmaları Başkanı Alan Sked, Kasım 1991'de Anti-Federalist Ligi (AFL) kurdu (LSE, 2018).⁴⁸

AFL, yürüttüğü seçim kampanyası broşürlerinde Avrupa karşıtı olmadıklarını Avrupa çapında ekonomik sınırların ortadan kaldırılması ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi konusunda Britanya'nın liderlik rolü üstlenmesini desteklediklerini ancak Britanya'nın milli egemenliğinin korunması gerektiği gerekçesiyle Britanya'nın Avrupa süper devleti içerisinde bir eyalete dönüşmesine karşı çıktıklarını ifade etmiştir. AFL, Maastricht Antlaşması'na karşı çıkma sebeplerini şu şekilde sıralamışlardır:

- a) Topluluk üyeliğinin ekonomik kayıplarının fazla olması: Topluluk harcamalarının %70'inin başarısız olduğu herkesçe bilinen tarım ve balıkçılık politikalarına harcandığı ve bu giderlerin Britanya halkının cebinden gereksiz yere çıktığı eleştirisi,
- b) Topluluğun aşırı bürokratik yapısı: Britanya Parlamentosu bir yılda 750 yasa yaparken, Topluluk her yıl 4700 düzenleme ve direktif yayımlıyor.
- c) Topluluk kurumlarının aşırı karmaşık yapısı sebebiyle demokratik hesap verebilirliğinin olmaması (Payne, 2018).⁴⁹

Ant-federalist lig 1992 yılında kampanya başlattığında Britanya'da halkın çok az bir kesimi ankete katılım için ilgi duyuyordu. Avrupa birliğine şüphe ile yaklaşanlar ankete katılanların %14'ünü oluşturuyordu. Avrupa Birliği meselesi halkın öncelikleri arasında ancak altıncı sırada yer alıyordu. (Ford, Goodwin, 2014a: 49) AFL, Maastricht

⁴⁸In the LSE Library archives – The founding of the Anti-Federalist League, 2018, <https://blogs.lse.ac.uk/lsehistory/2018/09/26/in-the-lse-library-archives-the-founding-of-the-anti-federalist-league/>

⁴⁹Hidden Histories 15: The Founding of UKIP, 2018, <https://medium.com/@politicscurator/hidden-histories-15-the-founding-of-ukip-c8e463e3f0d8>

Antlaşması karşıtı seçim propagandası ile 1992 Genel Seçimlerine Newbury ve Chirstchurch seçim bölgelerinde 17 aday ile katıldı. Parti hiç sandalye kazanmadı, ancak Avrupa meselesinin gündeme getirilmesine yardımcı oldu (LSE, 2018).

3.1.2. Bir Siyasi Parti: UKIP

Birliğin kamusal desteği yakalayamaması sebebiyle Sked kendi etrafında birleşen küçük grubuna yön değiştirme çağrısında bulundu. Yeni bir isim ve ciddi bir seçim stratejisi olan bir siyasi parti kurmak üzere harekete geçtiler. Kendilerini British National Parti'den (BNP) farklılaştırmak adına aşırı sağ, ırkçı olarak anılmak istemediklerini açıklayarak partiye Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP) adını verdiklerini duyurdular. 3 Eylül 1993'te London Schools of Economics (LSE)'de yaptıkları bir toplantı ile yeni bir partinin temellerini attıklarını ilan ettiler (Ford ve Goodwin, 2014a: 44).

Maastricht Antlaşması'nın, 1993 yılının Ağustos ayında onaylanmasından sonra Sked, Başbakan John Major'a bir mektup yazdı. Söz konusu mektupta Major'a hitaben, Major ve hükümetinin hiçe saydığı Britanya vatandaşları adına Maastricht Antlaşmasını protesto ettiğini, Major hükümeti nezdinde hiçbir hükümetin ve hiç kimsenin Britanya halkına ait olan egemenliği ve Britanya parlamentosunun yasa yapma tekeli başka bir yapıya devretme hakkına sahip olmadığını ifade etti. UKIP'in Britanya halkının egemenliğini korumak için üç ana akım siyasi partiye karşı her türlü demokratik aracı kullanmaktan çekinmeyeceğini belirtirken, mektubuna söz konusu partilerin er geç ülkenin bağımsızlığına ihanetten sorumlu tutulacaklarına dair keskin ifadelerle son verdi (LSE, 2018). Söz konusu mektupta yer alan keskin ifadeler dönem itibari ile etkisiz bir baskı grubunun genç lideri tarafından kullanılmış olması açısından oldukça cüretkâr ifadelerdi. Britanya halkının egemenliğinin koruyucusu ilan ettiği UKIP'e mevcut

hükümetten hesap sorma hakkını atfetmiş olması partinin kuruluşundan itibaren popülist bir karaktere sahip olduğunu ispatlar nitelikteydi.

3.1.3. Parti içi Görüş Ayrılıkları: Sked'in İstifası

Maastricht protestoları sonrası gündeme gelen Avrupa Parlamentosu seçimleri konusunda Alan Sked, aleyhine mücadele ettikleri bir yapının içerisinde olmayı reddetti ve kazanmaları halinde Avrupa Parlamentosundaki sandalyelerin alınmaması gerektiğine dair fikrini dile getirdi. Bunun üzerine uzun süredir eleştiri ve suçlamalarla hedef aldıkları Alan Sked'i, Farage dâhil olmak üzere küçük bir grup aday fazla düzensiz, aşırı entelektüel ve diktatör olduğu gerekçesiyle devirdi (Ford, Goodwin, 2014a: 55). Sked partinin aşırı sağ gruplar ve ırkçılar tarafından ele geçirildiği gerekçesiyle UKIP'den istifa ettiğini belirtti (LSE,2018).

Maastricht antlaşmasının onaylanması tartışmaları sırasında yapılan anketlerde halkın Avrupa meselesine olan ilgisinin arttığı görüldü. Britanya kamuoyunun fikri Avroseptik bir yönde değişti. UKIP halkın Avroseptik eğilimlerindeki bu artışın farkındaydı ve seçmen kitlesinin oylarını almak konusunda iddialıydı. Ancak ne yazık ki 1994'e gelindiğinde UKIP tek Avroseptik parti değildi. 1994 yılında Sir James Goldsmith tarafından kurulan Referandum partisi propaganda/reklam savaşlarında ezici bir biçimde UKIP'i geride bırakmaya başlamıştı. UKIP 1990'lar boyunca Referandum Partisi ile mücadele etmek zorunda kaldı (Ford ve Goodwin, 2014a: 50).

UKIP ilk siyasi yarışına girdiğinde henüz birinci yılı bile dolmamıştı. 1994 yılı Haziran ayında Avrupalı seçmenin çok azı tarafından idrak edilen Avrupa Parlamentosu seçimlerinde seçmen karşısına çıkan parti gereken finansman ve insan kaynağından yoksun olduğundan zayıf bir sonuç aldı. Oyların yalnızca %1'ini alarak 3 ana akım parti ve yeşillerin de gerisinde kalarak seçimi beşinci tamamladı. Yankı uyandırmak üzere

girilen ilk yarış başarısızlıkla sonuçlandı (Cracknell, 2019).⁵⁰

UKIP'in başarısızlığı yalnızca seçimlerle sınırlı kalmıyor, parti içerisinde yönetim zafiyeti olarak da devam ediyordu. Tam zamanlı tecrübeli personel sağlayamayan parti, ideolojik taraftarlar ve acemi gönüllü üyelerin çalışmaları ile idare ediyordu. Temel parti disiplininin yoksun olması ve üyelerini bir lider etrafında birleştirememesi zafiyeti nedeniyle sürekli parti içi kargaşa yaşanıyordu (Ford ve Goodwin, 2014a: 46).

3.1.4. Britanya Ulusal Seçim Sistemi ve UKIP'in Mecburi İstikameti: Avrupa Parlamentosu Seçimleri

UKIP'in kaderini belirleyen en belirgin çevresel faktör Britanya seçim sistemidir. 1999'dan bu yana Oy Çokluğu ve Oransal Temsil arasındaki fark, parti stratejisi üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Parti ulusal seçimlerde tüm seçimlere girmeyi amaçlarken, seçim sistemlerinin yapısal etkileri partinin AP seçimlerine daha fazla önem vermesine neden oldu. Seçim sistemlerinin parti stratejisi üzerindeki etkisi siyasal arenanın etkisiyle iç içe bir etkiye sahiptir. Partinin AB'den temel çekilme politikasına ve bunun neticesinde AP'nin meşruiyetini veya amacını tanımayı reddetmesine rağmen, siyasi bir figür olarak görünür olabilmek için AP seçimleri parti için en iyi fırsatı teşkil etmiştir (Usherwood, 2008: 5).

UKIP seçim kampanyalarının maliyeti sebebiyle 1997 seçimlerinde ülkenin güneyindeki Muhafazakâr Milletvekillerinin sandalyelerine odaklandı. Muhafazakâr Partili milletvekillerini sert Avroseptik bir çizgide dönüştürmek amacıyla hareket ettiler. 1997 seçimlerinde yaklaşık %1 oy alarak Westminster'e girmenin önündeki büyük

⁵⁰ (1979-2014) yılları arasında Britanya'nın AP seçim sonuçlarına ilişkin grafiğe ulaşmak için: European Parliament elections: How has the UK voted in the past? 2019, <https://commonslibrary.parliament.uk/parliament-and-elections/elections-elections/european-parliament-elections-how-has-the-uk-voted-in-the-past/>

engellerle karşı karşıya kalan UKIP, iç siyasette seçmenlerin ilgisini çekmek ve sürdürmenin ne kadar zor olduğunu ispat eder nitelikte bir sonuçla karşı karşıya kaldı. UKIP 1997 seçimlerinde sadece bir aday çıkarabildi. Nigel Farage adında genç bir eylemci Salisbury'de %5,7 oy alarak seçim barajını geçmeyi başardı (Ford ve Goodwin, 2014a: 51).

UKIP, Avroseptik rakipleri tarafından hezimete uğratıldı. Bu arada Referandum Partisi'nin performansı, ilk seçim rekabeti olmasına rağmen oldukça etkileyiciydi. Parti toplam oyların %2,6'sı kadar büyük bir oranla ilk seçimini geride bıraktı. Ancak seçimlerden sonra üç ay içinde kurucuları Sir James Goldsmith öldü ve partileri kısa süre içerisinde dağıldı. Referandum Partisi'nin dağılmasından sonra UKIP ve Referandum adaylarını bir araya getirerek bölünmüş Avroseptik mücadelenin birleştirilmesine karar verildi. Yaklaşık 160 Referandum Partisi adayı UKIP'e katıldı (Ford, Goodwin, 2014a: 54). Goldsmith'in 1997 seçimlerinden hemen sonra ölmesi ve Referandum Partisi'nin dağılması, UKIP için siyasi alan yarattı. UKIP 1999 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, Nigel Farage dâhil olmak üzere üç sandalye kazandı. Ancak parti, Brüksel'deki orantılı temsil yerine oy çokluğu sisteminin geçerli olduğu Westminster'da AP'ye benzer bir başarı elde edemedi (Merick, 2017).⁵¹

UKIP kurulduğu ilk yıllarda ulusal siyasette isimi dahi anılmıyordu. Küçük akademisyen ve politik olarak takıntılı bir grup tarafından olmanın ötesine geçemediler. Britanya seçim sisteminin vahşi doğasında el yordamıyla varlıklarını sürdürdüler, kendi aralarında kavga ettiler ve Avrupa entegrasyonunun tehlikelerine karşı çıkmaya, seçmen kazanmaya daha fazla odaklandılar. İlk on yıl aldığı en yüksek oy oranı %1,7 ile UKIP kamuoyunda fark edilmedi. Medyada ise bir grup amatör ve aşırılık yanlısı olarak

⁵¹Ukip: A timeline of the party's turbulent history, 2017, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/ukip-timeline-party-westminster-alan-sked-nigel-farage-conference-key-events-brexit-leadership-a7974606.html>

nadiren yer aldı. Parti her 5 yılda bir, AP seçimlerinde Britanya'nın AB üyeliğinden çekilmesi yönünde propaganda yapmak üzere gün yüzüne çıkıyor, bir süre konuşulup Westminster siyasetinin gündemine dönüldüğünde unutuluyorlardı. Kurulduğu ilk yıllarda UKIP klasik, tek sorunlu bir parti olarak görüldü. Zaman zaman ilgiyi çekecek kadar belirgin sonuçlar alsa da kitle desteğiyle kalıcı bir güç olmak için çok küçük ve deneyimsizdi (Ford ve Goodwin, 2014a: 23).

Ülke içi siyasette başarılı olamayan UKIP, seçmenlerle bağlantı kurmak için yeni bir fırsat sunan 1999 Avrupa seçimlerine odaklanmaya başladı. UKIP için 1999 AP seçimlerine giden süreçte yapılan anketlere göre genel hava olumluydu. Seçmenlerin yaklaşık %40'ı Avrupa'yı Britanya karşısındaki kilit sorunlardan biri olarak görüyordu. Parti, bu endişeleri AB'den çekilmeye odaklanan tipik tek sorunlu bir kampanya ile harekete geçirip Avroseptik söylemi ile Avrupa düzeyinde ciddi oranda destekçi topladı. Ancak yeni bir sorun vardı. UKIP Avroseptik seçmen kitlesini kendisine çekme konusunda William Hague liderliğinde Muhafazakâr Partinin rekabeti ile karşı karşıya kaldı. Yeni Muhafazakâr lider, Britanya'nın tek para birimine girmesine karşı çıktı, Avrupa çapında ortak göç politikasına itiraz etti, Britanya'nın AB bütçesine yaptığı katkının azaltması ve Avrupa kurumlarındaki yolsuzluğun önlenmesi söz verdi (Macaskill ve Ward, 1999).⁵² Muhafazakârlar çekilmeyi desteklemedi, ancak “Avrupa'da olma, ancak Avrupa tarafından yönetilmeme” kampanyası yürütürken, Avrupa'nın Britanya'ya olan ihtiyacını vurguladı. Bu değişim UKIP'in siyasi manevra alanını daraltması açısından çok büyük önem arz etti (Ford, Goodwin, 2014a: 56). Buna rağmen, sonuçlar geldiğinde UKIP de dâhil olmak üzere küçük partiler için orantılı temsil edilmenin faydaları hemen ortaya çıktı. 1999 Avrupa seçimlerinden sadece iki yıl önce, UKIP 1997 genel seçimlerinde toplam oyların %1'ini bile almamışken şimdi,

⁵²Happy Hague cashes in on pound, 1999, <https://www.theguardian.com/politics/1999/jun/15/uk.politicalnews4>

orantılı temsil sisteminin uygulandığı AP seçimlerinde, 700.000'e yakın seçmenin desteği ile oyların %7'sini aldı. 3 ana akım partiden hemen sonra dördüncü sırada seçimleri tamamladı (Cracknell, 2019).

1999'dan itibaren AP seçimleri ile daha fazla görünür hale gelen UKIP, Muhafazakâr Parti eski milletvekili Roger Knapman'ı ve İşçi Partisi eski milletvekili ve ünlü bir sunucu olan Robert Kilroy-Silk'i partisine çekmeyi başardı. Bu iki üyenin partiye kazandırılması partinin tek-mesele partisi iddiasını pekiştirmesi, partinin profesyonelliğini ve önemini artırması bakımından önemli bir gelişmeydi (Rydgren, 2018: 748).

3.2 UKIP'e Genel Bakış

UKIP'in belirgin tek ideolojisi AB karşıtlığıdır. Partinin temel sorunu temel ideolojik kimliğinin olumsuz bir tanım üzerine inşa edilmiş olmasıdır. Partinin neden AB'ye karşı olduğu, bu konuda yapılması gerekenler ve partinin diğer politika tercihleri konusunda net bir stratejisi ve hedefi yoktur. Partinin ortaya çıktığı ilk yıllarda küçük bir parti olması sebebiyle bu bir sorun teşkil etmemiş, zamanla partinin başarı elde edip genişlemesiyle UKIP, parti politikasını değiştirip genişletmek zorunda kalmıştır. Seçim rekabeti içerisinde yer almak için AB meselesinin toplumun öncelik sıralamasında üst sıralarda yer almaması sebebiyle ekonomi, sağlık, eğitim gibi Britanya kamuoyunun öncelikli meselelerini politikalarına konu edinmişlerdir. İdeolojik programın bu belirsizliği, partinin parti sistemi içindeki rekabete cevap vermesine, bir miktar esneklik kazanmasına yardımcı olmuştur (Usherwood, 2008: 10).

UKIP, Britanya halkının Brüksel'deki seçilmemiş bürokratlardan oluşan bir yapı tarafından yönetilmesine karşı çıkmaktadır (UKIP 2015). UKIP; AB hukukun Britanya hukuk yapısının yerini alacağı, AB'nin Britanya'yı bölgelere ayırarak parçalayacağı,

Europol gibi oluşumların AB'nin totaliter yönünü gösterdiği, AB fikrinin eleştirilemez olduğu düşüncesiyle büyüyen çocukların beyinlerinin yıkandığı şeklindeki açıklamaları UKIP'in AB'ye bakış açısını göstermektedir (Aras 2014, ss.133-134).

UKIP, AB'ye Britanya milli egemenliğine meydan okuduğu gerekçesiyle karşı çıkmakta, milli egemenliğin AB'den geri alınabilmesi için AB'den çekilmek gerektiğini savunmaktadır. AB'nin gittikçe daha fazla konuda karar yetkisi olması, UKIP'in AB'yi Britanya demokrasisine bir tehdit olarak yorumlamasına neden olmaktadır. Britanyalı seçmenlerin kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olamadıklarını iddia eden UKIP bu sebeple 2005 yılı seçim manifestosu için "Ülkemizi geri istiyoruz" sloganını kullanmıştır. UKIP ayrıca Britanya'nın milli kimliğini korumak iddiasıyla göç ve iltica konularını siyasetine konu edinmiştir (Sutcliffe, 2012: 115). UKIP'in bu tip politikaları, esas mesele olan AB karşıtlığı etrafında inşa edilmiş, ancak aslında UKIP'in popülist ve fırsatçı politikasının bir aracı olmanın ötesine geçmemektedir (Usherwood, 2008: 12).

Uzun süre kamuoyu, medya ve siyasi partiler tarafından ciddiye alınmayan UKIP, aşırılık yanlısı, etkisiz bir baskı grubu olarak görüldü. Britanya siyasetinde önemli bir rol oynayabileceği kimse tarafından tahmin edilmedi. Ancak UKIP, 2014 AP seçimlerinde %27,5 oy oranı ile ülkedeki tüm siyasi partileri geride bırakarak birinci parti oldu. 2009 AP seçimlerinde 2,5 milyon oy alarak toplam oyların %16,2'sini topladı. En önemlisi 2010 genel seçimlerinde aldığı 920.000 oy ile Cameron'ın parlamentoda tek başına iktidar olmasının önüne geçerek Muhafazakâr Parti-Liberal Parti koalisyon hükümetinin kurulmasına neden oldu (Adam, 2019: 49).

UKIP bir taraftan 1999'dan bu yana Avrupa Parlamentosu'nda varlık gösterecek kadar başarılı, diğer taraftan zayıf bir şekilde organize edilmiş ve anlaşmazlıklar ile çözülen bir yapı göstermekteydi. Başlangıçta parti olarak ilgi çekmeyecek kadar küçük, ancak baskı grubu olarak hafife alınmayacak kadar büyük bir oluşum olarak

değerlendirildi. Nigel Farage'in 2006'nın sonunda parti lideri seçilmesi UKIP'in Britanya siyasetine girişinin miladı oldu (Usherwood, 2008: 3).

UKIP genel seçimlerde tek bir seçim bölgesi dahi kazanmamasına rağmen, bölgesel ve yerel seçimlerde oldukça başarılı oldu. Marjinal seçmeni iyi yönlendirerek tabanını genişletti. Ana akım partiler tarafından dikkate alınmadığını düşünen, hayal kırıklığına uğramış seçmen için en iyi alternatif olarak görüldü. Muhafazakâr Parti için ciddi bir tehdit oluşturarak Avroseptikler için büyük bir başarı sayılabilecek referandum kararının alınmasında ciddi bir baskı unsuru oldu. Ne var ki tek sorun-tek adam partisi olmanın ötesine geçemedi. UKIP Farage olmadan hiçbir şeydi. Parti Farage'in karizmatik liderliğine sıkı sıkıya bağlıydı. Brexit kararının alınmasının hemen sonrasında gündemdeki yerlerini kaybetti (Adam, 2019: 43).

3.3. UKIP'in Yükselişi

1990'larda, Avroseptik, aşırı sağcı, popülist ve göçmen karşıtı söylemleri ile ortaya çıkan UKIP, 1997-2010 yılları arasında varlığını sürdürerek 2010'dan bu yana iktidarda olan Muhafazakâr-Liberal Parti Koalisyon hükümetine karşı eşi görülmemiş kazanımlar elde etti. UKIP, iki ana akım siyasi partinin hâkim olduğu Britanya seçim sisteminde 19. yüzyılın sonunda İşçi Partisinin siyaset sahnesine çıkmasından bu yana, ulusal seçim sisteminde kendisine yer edinen ilk siyasi hareket oldu (Ford ve Goodwin, 2014a: 23).

1997-2001 yılları arasında UKIP, Muhafazakâr Parti lideri William Hauge'nin yürüttüğü tek para karşıtı kampanyanın gölgesi altında kalırken, 2004 yılı ve sonrasında AB'nin Doğu genişlemesine karşı çıkan tek siyasi parti olarak desteğini artırdı. Bu durum UKIP'e genel seçimlerde başarı kazandırmasa da 2004'ten bu yana AP seçimlerinde desteğini artırmasına olanak sağladı (Rydgren, 2018: 748).

Kuruluşundan hemen bir yıl sonra 1994 AP seçimleri ile başlayan siyasi mücadelesi %1’lik oy oranı ile hayal kırıklığıyla sonuçlandı. Ne var ki AP seçimleri UKIP için bir başarı platformu oldu. UKIP AP seçimlerindeki oy oranını istikrarlı bir biçimde artırdı. 1999 AP seçimlerinde %7 oy alan UKIP, 2004 AP seçimlerinde oy oranını 2 katından daha fazla artırarak oyların %16’sını aldı ve seçimi Muhafazakâr ve İşçi Partisinden sonra üçüncü parti olarak tamamladı. Bu sonuç UKIP’in daha görünür olmasında oldukça etkili oldu (Hunt, 2014).⁵³ UKIP’in 2004 yılı AP seçimlerinde bu başarıya ulaşmasında AB’nin genişleme dalgasına karşı yürüttüğü seçim kampanyasının yanı sıra eski bir televizyon sunucusu olan Robert Kilroy-Silk’in partiye katılmasının ardından yaşanan ilgi dalgası ile partinin yeni bağışçılar kazanmış olmasının etkisi büyüktür. Yeni bağışçılar partiye harcamalarını artıma olanağı vermiş, Bill Clinton’ın siyasi danışmanı transfer edilerek, seçmenin dikkatini çekecek basit mesajlara odaklanan bir seçim kampanyası yürütülmüştür (Ford ve Goodwin, 2014a: 25).

UKIP, AP seçimlerinde yakaladığı siyasi başarıyı iç siyasi rekabete taşıyamıyordu. UKIP iç siyasi rekabeti gücünü artırmak için finansal anlamda iyi desteklenmiş seçim kampanyaları yürütmesine rağmen AP seçimlerinde kazandığı halk desteğini genel seçimlerde koruyamadı. 2005 genel seçimlerinde %2,1 oranında oy alarak parlamentoya giremedi. 2005 seçimlerini Britanya’nın küçük siyasi partilerinin en büyüğü olarak bitirmişti ancak yine de büyük üçe meydan okumak için uzun bir yol kat etmesi gerekiyordu (LSB/ERS, 2005)⁵⁴.

2005’te David Cameron’ın Muhafazakâr Parti lideri olarak göreve gelmesi ile birlikte siyasi ortam UKIP için daha elverişli bir hale geldi. Cameron’ın İşçi Partisini

⁵³Alex Hunt, 2014, UKIP: The story of the UK Independence Party's rise <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21614073>

⁵⁴Seçim sonuçları için: Worst Election Ever, 20075, Electoral Reform Society, <https://warwick.ac.uk/fac/soc/pais/people/kettell/cloud/election2005.pdf>

hedef alan eleştirileri ve iktidar mücadelesi ile keskinleştirdiği söylemi Avroseptiklere aradıkları ortamı sundu. Bu tutum aynı zamanda UKIP gibi sağ-popülist, BNP gibi aşırı-ırkçı partilerin yükselişine de zemin hazırladı. Bu sebeple Farage partisinin aşırılık yanlısı, ırkçı BNP'den farklı olduğunu ispat etme yönünde bir strateji izledi. 2005 genel seçimlerinde UKIP'den daha iyi bir performans sergileyen BNP ile seçim anlaşması oluşturmak için UKIP üyelerinden ve Ulusal İcra Komitesinden gelen çağrılara direndi. Bunu yaparken, Farage UKIP'nin aşırılık yanlısı olmayan bir parti olduğunu gözler önüne sererek meşruiyetini korurken, Muhafazakâr Parti içerisindeki memnuniyetsiz kitlenin de sempatisini kazandı (Rydgren, 2018: 749).

2009 AP seçimleri UKIP için yine ciddi bir ilgi dalgası getirdi. Seçim kampanyaları, küresel ekonomik kriz ve parlamento harcamaların kötüye kullanılması tartışmaları altında yürütüldü. Söz konusu tartışmalar UKIP tarafından başarılı bir şekilde propaganda malzemesi olarak kullanıldı ve UKIP başarılı bir seçim kampanyasının sonucunda desteğini önemli ölçüde artırdı. (Helm, 2009).⁵⁵ Oyların %16,5'ini alarak seçimi ikinci parti olarak tamamladı (BBC, 2009).⁵⁶ 2009 Avrupa seçimlerinden sonra parti bir kez daha destek kaybetmeye başladı UKIP 2010 genel seçimlerinde oyların %3,1'ini alarak, yine Brüksel'deki başarısını iç siyasette gösteremedi (Topping, 2010).⁵⁷

2013 yerel seçimleri UKIP için eşi görülmemiş bir başarı ile sonuçlandı. UKIP, 140'dan fazla belediye meclisini kazandığı 2013 yerel seçimlerinde oy oranını %12,2'den %27,8'e çıkardı (Hope, 2013).⁵⁸ UKIP'e olan medya ilgisi artarken,

⁵⁵Ukip leader Nigel Farage boasts of his £2m in expenses, <https://www.theguardian.com/politics/2009/may/24/mps-expenses-ukip-nigel-farage>

⁵⁶European Election 2009: UK Results, http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/elections/euro/09/html/ukregion_999999.stm

⁵⁷UK election results: Ukip fails to secure seats, <https://www.theguardian.com/politics/2010/may/07/ukip-election-results>

⁵⁸Local elections 2013: Nigel Farage's Ukip surges to best ever showing, winning 150 seats, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/10036463/Local-elections-2013-Nigel-Farages-Ukip->

daha önce UKIP’i tek sorun partisi olarak ciddiye almayan yorumcular yazılarında sıklıkla UKIP’e yer vermeye başladı (Dale, 2013).⁵⁹

2011 yılı itibari ile UKIP oylarını istikrarlı bir şekilde artırdı. UKIP’in başarısı artık AP seçimleriyle sınırlı değildi. 2013 yerel seçimlerindeki başarısı UKIP’i siyasi tartışmaların merkezi haline getirdi. UKIP, ara seçimleri ikinci sırada tamamladı ve kuzey-doğu maden kasabalarında ve güney kıyı banliyölerinde büyük seçmen desteği kazandı. UKIP artık Muhafazakâr Parti için daha fazla ciddiye alınması gereken bir aktör haline geldi. Cameron UKIP’in yerel seçimlerdeki başarısını ders alınması gereken bir sonuç olarak değerlendirdi. Muhafazakâr Parti seçmenin UKIP’e kaymış olmasının nedenini bu seçmen grubunun önemsedikleri meselelere Muhafazakâr Partinin yeterince ilgi göstermediği öz eleştirisinde bulunurken, ekonomi ve göç üzerinde daha fazla çalışma sözü verdi (BBC, 2013 c).⁶⁰

UKIP, 2013 yılı itibari ile 30.000'den fazla üye sayısına ulaşarak hızlı bir şekilde büyümeye devam etti (BBC, 2013a).⁶¹ Ayrıca ülkedeki en popüler üçüncü parti olarak Liberal Demokratların önünde düzenli olarak oylarını artırdı (Watt, 2012).⁶² Artık daha iddialı ve hırslıydılar, Westminster’da yer edinmek yeni hedefleriydi (BBC, 2013b).⁶³

2014 yılı AP seçimleri, UKIP’in başarısının zirvesi olarak yorumlanabilecek bir şekilde sonuçlandı. AB’nin yeni genişleme dalgasıyla Bulgaristan ve Romanya’nın birliğe üye olmasının ardından yeniden ve daha şiddetli bir biçimde gündeme gelen göç

[surges-to-best-ever-showing-winning-150-seats.html](http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/mar/08/dont-mock-ukip-dustbin-british-politics)

⁵⁹Don't mock Ukip – it's the new dustbin of British politics, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/mar/08/dont-mock-ukip-dustbin-british-politics>

⁶⁰Local elections: Nigel Farage hails results as a 'game changer', <https://www.bbc.com/news/uk-politics-22382098>

⁶¹UKIP says it has signed up 13,000 new members in 2013, <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-25562198>

⁶²Nigel Farage: Ukip is now Britain's third party, <https://www.theguardian.com/politics/2012/nov/30/nigel-farage-ukip-third-party>

⁶³South Shields by-election: Labour wins as UKIP makes big gains, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-22393094>

tartışmaları odağında yürüttüğü seçim kampanyası UKIP'e AP seçimlerinde birincilik getirdi. Farage'ın iktidarın, AB ve göç meselesine kayıtsız kaldığı ve seçmenlerin bu konudaki talepleri görmezden geldiği iddiaları ile yürüttüğü seçim kampanyası meyvelerini verdi (Clare, 2013).⁶⁴ UKIP, 2014 AP seçimlerinde oyların %27,5'ini alarak 23 sandal kazandı ve birinci parti olarak eşi görülmemiş bir başarıya imza attı. (Kirkup ve Swinford, 2014).⁶⁵

2014 AP seçimlerindeki başarısından sonra, UKIP ve Farage, 2015 genel seçimlerinde medyanın daha fazla dikkatini çekti, bu süre zarfında iki Muhafazakâr Partili milletvekili daha UKIP'e geçti (Mason, 2014).⁶⁶ 2015 genel seçimlerinde, UKIP oyların %13,6'sını alarak yarışı üçüncü tamamladı. Avam Kamarasında sadece tek bir sandalye elde edebilen UKIP için bu sonuç tatmin edici olmamanın ötesinde adeta hayal kırıklığı oldu. Seçimlerin ardından yapılan anketlerde UKIP'in oy oranları % 10 ila 15'te sabit kaldı ve Britanya siyasi rekabetinde üçüncü parti olarak konumunu korudu (Rydgren, 2018: 750).

⁶⁴Nigel Farage: Britain would prosper outside EU, <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-24163335>

⁶⁵Ukip storms European elections, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/10855972/Ukip-storms-European-elections.html>

⁶⁶Two more Tory MPs set to defect if Ukip wins in Rochester, says Reckless, <https://www.theguardian.com/politics/2014/nov/19/two-tory-mps-defect-ukip-wins-rochester-reckless>

3.4 UKIP'in Yükselişinin Nedenleri

3.4.1. Britanya Seçmen Profiline Değişimi

UKIP'in yükselen desteğinin en önemli nedeni seçmen profilindeki yapısal değişikliktir. Bu yapısal değişiklik 21. Yüzyıl Britanya'sının yeni seçmen profilinin jenerasyon farkından kaynaklanan değerler değişimidir. Bu eğitilmiş, genç, sosyal liberal ve elit yeni seçmen kitlesi eskisini dar görüşlü ve hoşgörüsüz olduğu gerekçesiyle geride bırakmıştır. Ana akım siyasi partiler bu yeni nesil seçmeni hedef almış; yaşlı, işçi sınıfı ve az eğitilmiş beyaz seçmenlerden oluşan geride kalanlar olarak nitelendirilebilecek grubun önemini yitirmiş ana akım siyasetin hedefi olmaktan çıkmıştır (Ford ve Goodwin, 2014b: 330). UKIP küreselleşmenin kaybedenleri olan geride kalmış seçmen kitlesinin isyanının sesi olmuştur (Evans, Mellon, 2016: 7). UKIP sıklıkla Muhafazakâr Partinin politikalarından memnuniyetsiz Muhafazakârlara bir alternatif olarak değerlendirilmiş, Mathew Parris gibi kimi yorumcular tarafından yeni bir parti olarak değil, "Muhafazakârlık içinde yeni bir isyan" olarak nitelendirilmiştir (Parris, 2014)⁶⁷. UKIP, eğitimsiz ya da az eğitilmiş, yaşlı, mavi yakalı, ekonomik anlamda kötümser, beyaz Britanyalı seçmenleri hedef almış, onları harekete geçirmeyi başarmıştır. Bu seçmen kitlesi, Britanya'nın AB üyeliğini sonlandırması gerektiğini düşünen sert Avroseptik, göçmen karşıtı ve mevcut ana akım partilerin göç ve ekonomik krizi yönetmekte başarısız olduğunu düşünen bir gruptur (Ford ve Goodwin, 2014b: 331).

⁶⁷ Ukip isn't a national party. It's a Tory sickness, 2014, <https://www.spectator.co.uk/2014/05/ukip-isnt-a-national-party-its-a-tory-sickness/>

3.4.2. AB'nin Genişlemesi ve Göç Tartışmaları

UKIP'in yükselişinin nedenlerinden bir diğeri de AB'nin 2004 yılı genişlemesi sonrası Britanya'nın yeni üye devletlere sınırı açma kararının ardından başlayan göç tartışmalarının ana akım hiçbir hükümet tarafından yatıştırılamamış olmasıdır. 2004'te AB'nin doğu genişlemesinden sonra, Britanyalı seçmenler AB üyeliğini ve göçü tek bir sorun olarak görmeye başladılar. 2004 ve 2013 yılları arasında göçmenliğe ve Avrupa Birliği'ne yönelik tutumlar giderek daha fazla ilişkili hale geldi (Evans ve Mellon, 2016). Başlangıçta göçmen meselesi ana akım hükümetler tarafından zaman zaman kontrol altına alınmaya çalışılmış, ancak serbest dolaşımın AB üyeliğinin temel prensibi olması sebebiyle bu mümkün olamamıştır. Bu durum göçle ilgili endişelerin giderek daha fazla AB ile ilişkilendirilmesine neden olmuş, seçim yarışını değiştiren en önemli etkenlerden biri haline gelmiştir (Evans ve Mellon, 2016: 80). Bununla birlikte, üç ana akım partinin artan sosyal liberalizmi, Avrupa'yı ve göçü tek bir sorun olarak tekeline alan UKIP'e alan yarattı. UKIP oylarının çoğunu, kendilerini hızlı sosyal ve etnik değişim tehdidi altında hisseden ve göçmen meselesi konusunda endişeli ekonomik açıdan güvensiz vatandaşlardan aldı (Rydgren, 2018: 757).

3.4.3. 2008 Küresel Ekonomik Krizi ve Tasarruf Politikaları

2008'de Avrupa çağında ekonomik kriz zirveye ulaştığında seçmenlerin Britanya'nın karşı karşıya olduğu en önemli sorunun ekonomi olarak ifade edilmesiyle göç öncelik sırasını ekonomik güvensizliğe bırakmıştır. Avrupa'nın ekonomik kurumsal hatta siyasi entegrasyonu derinleşti; üye sayısı 28'e çıktı, ekonomisi ve piyasaları genişledi. AB dünyanın en büyük ve etkili piyasası konumuna geldi. Ancak 2008 yılında yaşanan mali kriz Avrupa ekonomisini sarsınca, AB merkezi ile çevresi arasındaki uçurumu derinleşti. Almanya'nın ekonomik gücünün AB üzerindeki siyasi

etkisi iyice belirginleşirken, Avrupa'nın merkez ülkelerine ve Brüksel'deki Avrupa Birliği bürokrasisine karşı tepkiler giderek arttı ve AB karşıtı, yabancı düşmanı sağ popülist akımları beslemeye başladı (Yıldızoğlu, 2018).⁶⁸ UKIP'in siyaset sahnesine ilk çıktığı yıllarda Muhafazakâr Parti ile genellikle benzer seyreden siyasi rotası, 2000'lerin başından itibaren ciddi şekilde farklılaşmaya başladı. 2005 seçimlerinde üçüncü kez İşçi Partisine yenildikten sonra uzlaşmacı bir tutum sergileyerek daha sol bir çizgiye kayan Muhafazakâr Parti ile UKIP'in yol ayrımı gittikçe derinleşti. Bu da siyasi fırsat alanının UKIP lehine değişmesine neden oldu. 2008 mali krizi sonrası Muhafazakâr Partinin tasarruf politikalarını önceleyen tutumu toplumsal tepkiyi artıran bir diğer unsur oldu. Cameron'ın partisini sosyal liberal bir pozisyona yaklaştırması sağ Muhafazakâr kesimin gözünde UKIP'in bir alternatif olarak yükselmesine neden oldu (Rydgren, 2018 758).

3.4.4. Mülteci Meselesi ve Kitlemel Akınlar

2012'den başlayarak Avrupa'ya gelen göçmen nüfusu belirgin biçimde arttı ve 2015 yılında göçmenler krizi olarak anılan olay patlak verdi. Aynı dönemde radikal İslam'ın özellikle IŞİD taraftarlarının Avrupa topraklarındaki terör eylemlerinde belirgin bir artış yaşandı. Bu ortamda, Avrupa çapında yabancı düşmanlığı artarken, kimi ülkeler, göçmen girişini engellemeye yönelik adımlar atmaya başladı (Yıldızoğlu, 2018). Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan istikrarsızlıklar sonrası Avrupa'ya yönelen mülteci krizi kamuoyunun göçle ilgili kaygılarını artırdı. Clais Limanı'ndan Britanya'ya geçmeye çalışan yasa dışı göçmenler Britanya'nın sınırları üzerindeki kontrolü geri alması gerektiği tartışmalarını körükleyen meseleler arasında yer aldı (Goodwin ve Milazzo, 2015: 302). 2006'dan itibaren Farage liderliğinde, serbest

⁶⁸Britanya'da Brexit bilmecesi: 'Fanteziden gerçeğe', 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46302083>

dolaşım sebebiyle göçmen meselesinin sorumlusu ilan ettiği AB'ye karşı yürüttüğü kampanya ile yükselen UKIP giderek beyaz işçi sınıfı, yaşlı Muhafazakâr seçmenler arasında daha fazla ilgi çekmeye başladı. Parti 2013'teki yerel seçimlerde, 2014'teki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ve nihayet 2015'teki genel seçimlerde dikkate değer sonuçlar aldı, gazete ve televizyon kanallarını sürekli meşgul edecek bir konuma yükseldi. UKIP'in bu yükselişi Muhafazakâr Parti cephesinde, korku yarattı. Bu korku, Muhafazakâr Parti'yi daha da sağa çekti. UKIP tehdidi Muhafazakâr Parti'nin Brexit referandumunu gündemine alarak gerçekleştirmesinde büyük rol oynadı (Yıldızoğlu, 2018).

3.4.5. Muhafazakâr Partinin Avroseptik Politik Bir Dil Benimsemesi

Muhafazakâr Partinin Avroseptik politik bir dil benimsemesi UKIP'in yükselişine zemin hazırlayan bir diğer unsurdur. William Hauge'in 1997'de Muhafazakâr Parti liderliğine gelmesi ile birlikte Muhafazakâr Parti hiç şüphesiz Britanya'nın daha Avroseptik bir ülkeye dönüşmesine neden oldu. Fakat aynı zamanda, siyasi arenayı yeni siyasi g   lere a arak Britanya siyasetini de değiştirdi. Bu da Muhafazakârları AB'yi çözülmesi muhtemel olmayan bir sorun olarak gören bir partiye dönüştürdü. William Hauge liderliğinde Muhafazakâr Partinin, Tony Blair'in iki dönem süren iktidarı boyunca aldığı Avrupa yanlısı kararların eleştirilmesi ve ülkenin yabancı bir ülkeye dönüştürüldüğü söylemleri daha sonra UKIP ve Avrupa Birliği karşıtlarının söylemlerinde sıklıkla kullanacakları popülist bir dil verdi (Macshane, 2015: 140).

3.4.6. UKIP'in İnsan ve Finansman Kaynağını Artırması

Parti içi sebepler de partinin yükselişine etki eden diğer unsurlardır. Bunlardan ilki partinin insan ve finansman kaynağındaki artıştır. Partinin seçim başarısı partiye

olan ilgiyi artırmış bu da yeni üyeler ve yeni bağışçıların kazanılması ile birlikte partinin finansman kaynağının artmasını sağlamıştır. Partinin insan ve finansman kaynağının artması iyi organize olmuş ve iyi finanse edilmiş seçim kampanyalarının yürütülmesine olanak sağlamıştır. Bu da partinin daha fazla kişiye ulaşmasını ve daha görünür olmasını mümkün kılmıştır (Rydgren, 2018: 762). 2004 yılında Avrupa Parlamentosu seçimleri sırasında eski bir televizyon sunucusu olan Robert Kilroy-Silk'in aday olmaya karar vermesinin ardından yaşanan ilgi dalgası ile yeni bağışçıların artması UKIP'e harcamalarını artırma olanağı vermiştir. Ayrıca Bill Clinton'ın siyasi danışmanının transfer edilmesi ile yürütülen başarılı reklam çalışmaları sonucu 2,6 milyondan fazla seçmen ve ulusal oyların yüzde 16,1'ini etkileyen UKIP, Liberal Demokrat Parti'nin önüne geçerek, ülke çapında üçüncü sırada yer aldı (Ford ve Goodwin, 2014a: 27).

3.4.7. Nigel Farage'ın Karizmatik Liderliği

Yükselişe etki eden parti içi sebeplerin belki de en önemlisi Nigel Farage'ın karizmatik liderliğidir. Farage toplumsal dönüşümü iyi analiz etmiş, ana akım siyasi partilerin hedef kitlesi dışında kalan küstürülmüş, hoşnutsuz grubun ekonomik kaygılarını ve milli hassasiyetlerini doğru okuyabilmiştir. Liderliği boyunca partisini aşırı sağ çizgiden uzak tutmaya çalışması partinin potansiyel seçmenlere meşruiyetini ispatlayarak, ana akım partilerin aşırılık suçlamaları ve benzeri girişimlerini engelledi. Farage'nin karizmatik liderliği ile birleşen bu itibar kalkanı, UKIP'e avantaj sağladı (Rydgren, 2018: 762). Farage'ın parti üzerindeki bu hâkimiyeti zaman zaman UKIP'in bir tek adam partisi olduğu iddialarını gündeme getirdi (Graham, 2014)⁶⁹. Her ne kadar

⁶⁹Nigel Farage: People will not vote for 'one man band' Ukip in a general election, 2014, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/nigel-farage/10846511/Nigel-Farage-People-will-not-vote-for-one-man-band-Ukip-in-a-general-election.html>

bu iddılar Farage tarafından inkâr edilse de 2016'da Farage'ın partiden istifası sonrası UKIP'in oy oranındaki düşüş, partinin tek adam partisi olduğunu ispatlar niteliktedir. 2019 AP seçimleri UKIP'in seçmen desteğinin Farage'ın tek adam siyasetine ne kadar bağlı olduğunu açık bir biçimde gözler önüne sermiştir. 23 Kasım 2018'de Farage tarafından kurulan Brexit Partisi kuruluşundan birkaç ay sonra 27 Mayıs 2019 tarihinde yapılan AP seçimlerinde oyların %31,6'sını alarak açık ara zafer kazandı (Yanatma, 2019)⁷⁰.

3.5. Cameron: İktidara Giden Yolda Verilen Vaatler

3.5.1. Cameron'ın Muhafazakâr Parti Liderliğinin İlk Dönemi

Cameron en başından beri seçim kampanyalarında kendisini Britanya kamuoyuna iyi göstermek adına medya ve iletişime çok önem verdi. Kamuoyu eğilimlerinden kendi lehine yararlanmanın yollarını ararken, gerçekçi meselelere daha az ilgili bir tutum sergiledi. 2005'te Muhafazakâr Parti'nin başına gelir gelmez medya ve halkın dikkatini üzerine çekmek istedi. Medyanın kamuoyu üzerindeki etkisinin farkındaydı. Rupert Murdoch'u kendi tarafına çekmeye çalıştı. Aslında Britanya'da medyanın etkisi düşünüldüğünde hiç yanlış bir hamle değildi. Murdoch'un medya imparatorluğundaki Avroseptikler ile yakın temas kurdu. Medyanın sevdiği dili kullanmaktan çekinmedi. Giderek artan Avroseptik bir söylem benimsedi. Zamanının çoğunu iletişim direktörleriyle geçirdi (Adam, 2019: 47-48).

3.5.2. Cameron'ın Zaferi: Muhafazakâr Parti İktidara Geliyor

⁷⁰Britanya'da 4 aylık parti AP'de oyların nasıl % 32'sini aldı?: 5 soruda Brexit Partisi, 2019, <https://tr.euronews.com/2019/05/29/ingiltere-de-4-aylik-parti-ap-de-oylarin-nasil-yuzde-32-sini-aldi-5-soruda-brexit-partisi>

Cameron'ın giderek artan Avroseptik söylemi ile medya ve muhalif kamuoyunu da yanına almayı başardığı Avrupa Birliği karşıtı kampanyaları sonuç verdi ve Cameron 2010'da, partisini iktidara getirmeyi başardı. Britanya siyasetinin son 200 yılının en genç başbakanı oldu (Hough, 2010)⁷¹. Siyasi geleceğinin, kendi partisini bir arada tutma yeteneğine bağlı olduğunu biliyordu. Bu nedenle Avroseptikleri bir dizi imtiyaz ve vaatle yatıştırmaya çalıştı (Adam, 2019: 48).

Partinin başına gelir gelmez Cameron, AB'ye taviz vermekle suçladığı İşçi Partisi hükümetinin Avrupa'ya ilişkin her kararını sürekli olarak eleştirmeye başladı. İşçi Partisi tarafından AB'ye verildiğini iddia ettiği tavizleri geri alma sözü verdi. Cameron, İşçi Partisini halka danışmadan Lizbon Antlaşması'nı onayladığı gerekçesiyle vatana ihanetle suçladı (Brown, 2007).⁷² Bu keskin söylemler Avroseptik kamplaşmayı derinleştirdi. Toplumun Avroseptik dönüşümünü hızlandırdı.

David Cameron seçim kampanyası sırasında iktidara gelmesi halinde Lizbon Antlaşması'nı referanduma sunacağı konusunda söz vermişti (BBC, 2009).⁷³ Ancak 2010 yılında Başbakan olduğunda, Lizbon Antlaşması zaten Meclis tarafından onaylanmıştı. Cameron, AB hukukunun bir parçası haline gelen geçerli bir yasayı referanduma sunamayacağını açıkladı (Kirkup, 2009).⁷⁴

Cameron, seçim zaferini garanti altına almak için, Avrupa'daki merkez sağ partiler ile bağlarını koparmakta sakınca görmedi ve Muhafazakâr Partiyi AP'deki Avrupa Halkları Partisinden çekeceği sözünü verdi. 2009 Avrupa Parlamentosu

⁷¹Andrew Hough, David Cameron becomes youngest Prime Minister in almost 200 years, 2010, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/david-cameron/7712545/David-Cameron-becomes-youngest-Prime-Minister-in-almost-200-years.html>

⁷²Collin Brown, 2007, Brown assailed by accusations of betrayal over EU treaty deal, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brown-assailed-by-accusations-of-betrayal-over-eu-treaty-deal-397614.html>

⁷³Cameron demands Lisbon referendum, 2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8078637.stm

⁷⁴James Kirkup, David Cameron to tell voters: no vote on Lisbon Treaty, 2009, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/6488240/David-Cameron-to-tell-voters-no-vote-on-Lisbon-Treaty.html>

seçimlerinden sonra David Cameron, Avrupa Halkları Partisi ile ilişkisine son vererek, Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri Grubunu Kurdu (Telegraph View, 2009).⁷⁵ Siyasi Avrupa'dan çekilme vaadi Cameron'ın seçimi kazanması için yeterliydi. Bu, Cameron'ın liderliği döneminde AB meselesine nasıl yaklaşılacağıının bir göstergesiydi (Macshane, 2015: 147).

Daha geniş ekonomik durgunluğa dönüşen 2007–2008 bankacılık krizi ile açığa çıkan ekonomik mutsuzluk, Britanya'nın AB'ye ilişkin görüşlerini daha da olumsuzlaştırdı. Muhafazakârların Avrupa'ya olan düşmanlığı büyüyordu (Macshane, 2015: 148). Cameron reform ve yeniden müzakere yolunda ileride atacağı tüm adımları kendi elleriyle baltalayacak olan kararlara imza attı. Bunlardan en önemlisi 9 Aralık 2011'de, AB'nin Avro krizi ile mücadele etmek üzere başlattığı antlaşma değişikliğini Britanya'nın çıkarlarına aykırı olduğu gerekçesiyle reddetmesi oldu. Britanya Dış İşleri Bakanı William Hague, hareketin Britanya'yı Avrupa'da izole edeceğini söyledi ve nitekim öyle de oldu. (BBC, 2011b).⁷⁶ Diğer AB üyeleri, hayati önem taşıyan acil bir konuda Cameron'ın vetolarına takılmaktan bıktılar. Cameron'ın işbirliğine yanaşmayan tavrı birkaç yıl sonra müzakere talebi ile gittiği AB kapısının yüzüne kapanması ile sonuçlanacaktı (Adam, 2019: 52).

2011 yılında, Cameron'ın girişimi ile yeni bir AB anlaşmasının AB'ye önemli bir güç aktarımı söz konusu olması durumunda referandum yapılmasını zorunlu kılan yeni bir yasal düzenleme getirildi. Muhafazakâr Parti Liberal Demokrat Parti koalisyon hükümeti kurulduğunda Britanya'daki en Avrupa yanlısı siyasi parti olan Liberal Demokrat Parti'nin, Muhafazakâr Parti'nin Avroseptik politikalarını dengeleyeceği beklentisi dayanaksız kaldı. Muhafazakâr Partinin giderek artan Avroseptik tavrı

⁷⁵David Cameron has kept his promise on the EPP grouping, 2009, <https://www.telegraph.co.uk/comment/telegraph-view/5604749/David-Cameron-has-kept-his-promise-on-the-EPP-grouping.html>

⁷⁶David Cameron blocks EU-wide deal to tackle euro crisis, 2011, <https://www.bbc.com/news/uk16104275>

koalisyon ortağı Avrupa yanlısı Liberal Demokrat Parti tarafından dengelenemiyordu (Macshane, 2015: 149).

3.5.3. Avroseptiklere Vaatler: Parti içi Muhalefet Artıyor

Cameron, Muhafazakâr Parti içindeki Avroseptikleri imtiyazlarla ve AB karşısındaki güç gösterileri ile yatıştırmayı ümit ettiyse de hayal kırıklığına uğradı. Cameron'ın söylemleri Avroseptikleri cesaretlendirdi. Cameron'ın Avro Bölgesi vetosu ve referandum vaadi Avroseptiklerce bir zafer olarak algılandı. Avroseptikler, Cameron'ın politikaları sayesinde hükümet eliyle desteklenmiş oldu ve böylece daha kararlı ve dirençli hale geldiler (Adam, 2019: 52). Cameron'ın AB politikası bir retorikten ibaretti. Cameron iradesi ile eylemi arasında sıkışmıştı. Aslında AB üyeliğinin devam etmesini istemesine rağmen Avroseptik baskının giderek artması sebebiyle söylemlerini Avroseptik kamuoyunun hoşuna gidecek kelimeler arasından seçiyordu. Ne var ki bu söylem Avroseptik muhalefeti daha da sertleştiriyor, bu içinden çıkılmaz bir döngü halini alıyordu

Cameron, AB üyeliğine karşı değildi ancak hükümetlerarası, esnek, daha az bürokratik, daha az müdahaleci bir AB istiyordu. Ülkesinin yasalarını dönüştüren AB direktiflerine ve düzenlemelerine son vermek istedi. Cameron, gelecekteki tüm hükümetlerin, ulusal yetkilerin AB'ye devredilmesinden önce referandum yapmasını zorunlu kılan yasal düzenlemenin çıkmasını sağlayarak parti içerisinde gelen baskıları dengelemeye çalıştı. Ancak Cameron'ın bu tutumu, baskıları hafifletmek yerine Muhafazakâr Partili Avroseptiklere referandum konusunda yasal bir dayanak vermiş oldu. Kısa bir süre sonra bir grup Muhafazakâr Parti milletvekili tek amacı AB referandumu yapılması konusunda baskı oluşturmak olan Halkın Taahhüdü (People's Pledge) adlı grubu kurdu ve bir kampanya başlattı. Muhafazakâr Partiden 87 milletvekili başlatılan kampanyayı imzaladı. Kampanyaya imza verenlerin içerisinde

daha sonra “Çıkma için oy ver” ve “Kontrolü geri al” kampanyalarını yürütecek olan dönemin Londra Belediye Başkanı Boris Johnson da vardı (Barett, 2012).⁷⁷ Grup yalnızca referandum talep ediyor, sorunun ne olduğu ve çözümün ne olması gerektiği yönünde bir alternatif önermiyordu (Adam, 2019: 50-51).

Muhafazakâr Partili bir diğer milletvekili David Nuttal da bir referandum tartışması başlattı. Yapılacak referandumun “statükoyu korumak”, “AB’den ayrılmak” ve “Britanya’nın Avrupa Birliği üyeliğinin şartlarını yeniden düzenlemek” seçeneklerine yer vermesi gerektiği çağrısında bulundu (BBC, 2011).⁷⁸ Britanya’nın AB üyeliğinin devam etmesi yönünde bir evet/hayır sorusunun sorulmasının tehlikeli olduğu, hayır cevabının Britanya’nın 45 yıllık üyeliğinin kazanımlarını bir kalemde silip, ülkeyi bir belirsizliğin içine sürükleyeceği tartışmaları gündeme geldi. Çünkü söz konusu referandum AB’nin daha fazla bütünleşmesini engellemek üzere ortaya atılan bir referandum değildi, yıllar boyu inşa edilmiş tüm ilişkileri tamamen ortadan kaldırmaya odaklanmıştı. Cameron Avroseptiklere verdiği sözlerle onları sakinleştiremediğinin farkındaydı. Referandumun bir çözüm olmadığını ifade eden açıklamalarda bulunuyor, yükselen referandum taleplerini yönetmeye çalışıyordu. Ekim 2011 tarihli Avam Kamarası konuşmasında Cameron, AB üyeliğinin devam etmesinin Britanya’nın çıkarına olduğunu, ekonomik krizin ortasında bir referandum girişimi başlatmanın doğru zaman olmadığını, böyle bir girişimin büyük bir belirsizlik yaratarak büyüme beklentilerine zarar vereceğini ifade etti. AB’de kapsamlı bir reform yapılması taraftarı olduğunu, bu seçeneğin Britanya’nın ulusal çıkarlarını artırma olasılığının daha yüksek olduğunu belirtti (Mulholland, 2011).⁷⁹

⁷⁷Boris signs the People’s Pledge for an In/Out EU referendum, 2012, <https://www.conservativehome.com/thetorydiary/2012/03/boris-johnson-signs-the-peoplespledgeeu-for-a-european-referendum.html>

⁷⁸MPs to vote on call for referendum on UK leaving the EU, 2011, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-15354203>

⁷⁹Cameron urges backbenchers to resist EU referendum, 2011, 117

Bu tartışmaların dışında AB'ye yönelik en sert eleştiriler göçmen meselesi üzerinden yöneltildi. Muhafazakâr Partili Avroseptikler, yeni üye devletlerden Britanya'ya çalışmaya gelen işçileri sürekli olarak eleştirdi. Hâlbuki Britanya'daki yabancı işçilerin çoğunu İrlandalılar oluşturuyordu. Amerikalı, Avusturalyalı ve hatta Güney Afrikalı birçok işçi Britanya'da bulunmasına rağmen, bu gruplar hiçbir zaman tartışma konusu edilmedi. İktidar partisi tarafından yaratılan yabancı ve göçmen karşıtı söylem ülke içerisinde aşırı sağın politik söyleminin de sertleşmesine neden oldu. Aşırı sağcı, ırkçı ve antisemitik BNP, Britanya'daki Müslüman vatandaşlara açıkça saldırırken, UKIP Britanya'daki Avrupalı işçiler üzerinden AB'yi suçlamaya devam ederek desteğini hızla artırdı. Hem BNP hem de UKIP, 2009 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde önemli kazanımlar elde etti (Macshane, 2015: 147).

Yerel seçimler ve AP seçimleri gösteriyordu ki Muhafazakâr Parti seçmenlerini UKIP'e kaptırmaya başlamıştı. Muhafazakâr Parti içerisinde de giderek artan bir Avroseptik grup Britanya'nın AB üyeliği için acil bir referandum kararı alınması yönünde baskı yapıyordu. Bu baskılar altında Cameron Ocak 2013'te Britanya'nın AB üyeliğini referanduma sunacağını açıkladı (Macshane, 2015: 150).

3.6. Referandum Çağrısı: Cameron'ın 23 Ocak 2013 Tarihli Bloomberg Konuşması

AB-Britanya ilişkilerinin geleceği tartışmaları 2010-2015 Liberal Demokrat Parti Muhafazakâr Parti koalisyonunun önemini artırdı ve Cameron'un söz konusu konuşması her çevreden sabırsızlıkla beklenir hale geldi (Sol ve Gifford, 2015: 153).

Henüz konuşma yapılmadan önce basında Cameron'a karşı sistematik bir

Çalışma başlatıldı. Cameron zayıf ve kararsız bir lider olarak gösterilmeye başlandı (Pollard, 2013).⁸⁰ Konuşmanın yapılması için tayin edilen tarih üzerinden bile tartışmalar yürütölmeye başlandı. 18 Ocak'ta Hollanda'da yapılacağı duyurulan konuşma, Cezayir'de bir İngiliz'in ölüümüyle sonuçlanan olaylar sonrası 22 Ocak'a ertelendi. Bu tarihin Fransa-Almanya Elise Antlaşmasının yıl dönümüne denk gelmesi üzerine, Cameron'ın Almanya'nın tepkisinden korktuğı için Almanya'yı yatıştırmak üzere bilinçli olarak bu tarihi seçtiğı iddiaları ortaya atıldı (Devlin, 2013).⁸¹ Cameron'ın konuşmasının içeriğı henüz konuşma gerçekleşmeden basın tarafından tahmin ediliyor, hatta ifade etmek gerekir ki Cameron uzun süredir basın ve Avroseptik muhaliflerce bu konuşmayı yapmak üzere yönlendiriliyordu. Konuşma yapılmadan günler önce basında Cameron'ın referandum çağrısı yapacağı yönünde haberler yer almaya başladı (Straw, 2013)⁸². Görece daha az Avroseptik gazeteler AB üyeliğinin yeniden müzakere edileceğı beklentisine yönelik haberler yaptı (Watt, 2013). Çekilme taraftarı kimi gazeteler daha sert söylemlerle, AB'nin Britanya'ya maliyetinin Başbakanı AB'den çekilme yönünde bir referandum çağrısı yapmaya zorlayacağı yönünde haberlere yer verdi (Nicks, 2013)⁸³.

Cameron, 23 Ocak 2013'teki "Britanya ve Avrupa" başlıklı konuşmasında "Avro Bölgesi sorunları", "Avrupa'nın rekabet edebilirlik krizi" ve "AB ile vatandaşları arasındaki hesap verebilirlik eksikliğini" Britanya'nın Birlik'ten ayrılmasına neden olabilecek üç kriz olarak belirtmiştir. Cameron Avro Bölgesine katılmayanların Tek

⁸⁰Cameron's dither over the EU can't go on any longer, 2013, <https://www.express.co.uk/comment/expresscomment/370768/Cameron-s-dither-over-the-EU-can-t-go-on-any-longer>

⁸¹Cameron changes Europe speech date to avoid clash, 2013, <https://www.heraldsotland.com/news/13088172.cameron-changes-europe-speech-date-to-avoid-clash/>

⁸²In or out? It's a question for Europhiles too, 2013, <https://www.telegraph.co.uk/news/newstopics/eureferendum/9800578/In-or-out-Its-a-question-for-Europhiles-too.html>

⁸³EU have to be joking!, 2013, <https://www.dailystar.co.uk/news/latest-news/eu-have-to-be-joking-18585090>

Pazar'a erişimi önündeki engellerin kaldırılması, birliğin rekabet gücünü artırmak amacıyla daha fazla çalışılması ve hesap verebilirliğin sağlanması maksadıyla Birlik vatandaşlarının kendilerinden çok uzakta alınan kararlardan olumsuz anlamda etkilenmesinin önüne geçilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu düzenlemelerin yalnızca Britanya için değil tüm Avrupa'nın lehine olduğunu ifade ederken, "Yalnızca Britanya için değil Avrupa için de daha iyi bir anlaşma" istediğinin altını çizmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak, rekabet gücü yüksek bir Avrupa'nın oluşturulması, Avro Bölgesi ve Schengen bölgesinin gösterdiği gibi bütünleşme düzeyindeki çeşitliliği yansıtacak daha esnek bir Avrupa modelinin benimsenmesi, yetki konusunda üye devletlerin daha çok önemsenmesi; ulusal parlamentoların önemli roller üstlenerek demokratik hesap verebilirliğin sağlanması ve son olarak Avro Bölgesinde hazırlanacak yeni düzenlemelerin bölge içindekiler ve dışındakiler için adil sonuçlar yaratması konusunda yeni düzenlemeler yapılmasını öngörmüştür. Bu temel değişiklikler sonrasında, Britanya'nın yeniden şekil alacak AB içerisinde kalıp kalmayacağına ilişkin kararın 2017'de yapılacak bir referandum ile halk tarafından verileceğini ifade ederek her halükârda Britanya'nın AB ile ilişkilerini referanduma sunacağını açıklamıştır. Referandum açıklaması yapmakla birlikte müzakerelere öncelik vereceğini belirtmiştir (Cameron, 2013)⁸⁴.

Konuşmanın geneli incelendiğinde referandum çağrısının gölgesinde kalmış olumlu bir dil hâkimdir. Cameron, AB ile ipleri koparmak istemediğini her fırsatta dile getirmiş, Britanya'yı AB'de tutacak bir uzlaş zeminini sonuna kadar arayacağını üzerine basarak ifade etmiştir. İlişkilerin öncelikle müzakere edilmesi yönünde karar almasının altında yatan sebep pragmatiktir. Cameron Avro Bölgesinde artan ekonomik ve finansal entegrasyon karşısında Avro Bölgesi üyesi olmayan Britanya'nın Tek

⁸⁴ EU speech at Bloomberg, 2013, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg>

Pazardaki çıkarlarını korumaya odaklanmış, referandum yapılınca kadar Britanya'nın AB üyelik koşullarını başarıyla müzakere edeceğini ve Brüksel'den çeşitli imtiyazlar almayı ummuştur. Bu sürede de, insanları Britanya'nın AB üyeliğinin devamı lehine oy vermek üzere ikna edebilmeyi planlamıştır (Dorey, 2017: 32).

Cameron 23 Ocak 2013'te Bloomberg'te yaptığı konuşmada gerek parti içerisinde gerek UKIP'ten gelen baskının yarattığı ağdan kurtulmaya çalıştı. Referandum sözü verdi ancak önce müzakerelerin yürütülmesi konusunda ısrar etti. Cameron önce ülkesi için daha fazla istisna ve ayrıcalık elde etmeye çalıştı. AB üyeliğine karşı olmadığını, Tek Pazar'a erişimin Britanya için hayati bir öneme sahip olduğunu ifade ediyor fakat Britanya'nın egemenliğini geri istiyordu. Yıllar önce Thatcher Britanya'nın AB bütçesine yaptığı katkının azaltılması pazarlıkları sırasında parasını geri istemişti, şimdi Cameron egemenliğini geri istiyordu. Ancak Cameron Brüksel'de taleplerini elde etmek için gereken adımları atmadı. Empati ve ortak çıkarlar ekseninde girişimlerde bulunmak ve destek aramak yerine, ilgi ve iletişimden yoksun bir tavır sergiledi. AB üyeleri tarafından kabul edilmesi imkânsız taleplerle şansını zorladı. AB çapında ortak bir zemin aramak yerine, sürekli olarak ayrılma tehdidinde bulundu (Adam, 2019: 54).

Cameron'ın, müzakere talep ederken üç stratejik hata yaptığı söylenebilir. Bunlardan ilki referandumun 2017'den önce yapılacağını ilan ederek gereksiz bir zaman baskısı yaratmaktı. Kendisini AB'den talep ettiği önemli reformları müzakere etmek için iki yıl bir süre içerisine hapsetti. Bu Brüksel kurumlarındaki bürokratik yavaşlığı bilen birisi için gerçekçi bir tarih değildi. İkincisi kıta ortaklarından herhangi birinin gündemine ilgi göstermemek ve kıta desteğini alamamak oldu. Aralık 2011'de AB'nin Avro krizi ile mücadele için başlattığı girişimi veto etmesi Cameron'ın AB ülkelerinin gözündeki güvenilirliğini kaybetmesine neden oldu. Üçüncüsü ise beklentileri azaltmak

yerine, sürekli olarak Avroseptik talepleri beslemesiydi. Meselenin karmaşıklığının zaman gerektirebileceğini, AB'den talep edilen imtiyazların karşılığında Britanya'nın de adımlar atması gerektiğini, bunun karşılıklı bir alışveriş olduğunu asla kabul etmedi. Tek Pazarın korunması, daha yakın iş birliğinin reddedilmesi, göç ve sınırlar üzerindeki ulusal kontrol yetkisinin iade edilmesi gibi tek taraflı taleplerini üstten bir dayatmayla kabul ettirmeye çalıştı. Cameron, AB hakkında aşağılayıcı, küçümseyen bir şekilde konuşmaya devam etti (Adam, 2019: 79)

Cameron kendisini ve ülkesini sıkıntıya soktu. Britanya'nın AB üyeliğine ihtiyacı olduğunu biliyordu. Ancak aynı zamanda Brexit'in AB'nin kabul edilebilir, çekici bir alternatif olarak görünmesine neden oldu. Partisini yatıştırmanın ve AB'den imtiyaz elde etmenin tek yolu buydu. Cameron'ın AB'den talepleri Aralık 2015'teki Konsey toplantısında reddedildi. 18-19 Şubat 2016 tarihinde Brüksel'de yeniden yürütülen müzakereler sonunda Cameron 5 taviz elde etti:

- a) Antlaşmalarda halklar arasında daha yakın bir birliğe yapılan atıflar, farklı üye devletler için mevcut olan farklı entegrasyon yolları ile uyumludur (mevcut entegrasyon modellerine zarar vermez) ve tüm üye devletleri ortak bir hedef belirlemeye zorlamaz ifadesine yer verildi. Bu ifade ile antlaşmalarda yer alan daha yakın iş birliği ifadesinin bağlayıcı olmadığı açıklığa kavuşturulmuş oldu. Bu yönde bir kararın tüm üye devletlerin ortak iradeleri ile alınabileceğine vurgu yapılarak ulusal egemenliklerin önemine atıfta bulunulmuştur. Bu madde ile Britanya Avro Bölgesi kararlarının hiçbir koşulda Avro Bölgesi dışındaki üyelerin çıkarlarına olumsuz bir şekilde zarar vermeyeceği ve Avro Bölgesi'nin dışındaki üyeler için yükümlülükler getiremeyeceği güvencesi.
- b) Belgede yer alan bir diğer konu Britanya'nın sıklıkla eleştirdiği Birlik harcamalarına ilişkindir. Ödeneklerin Birlik düzeyinde eylemin ölçeğine göre

net faydası gözetilerek orantılılık ilkesine göre belirleneceği garanti edilmiştir.

- c) Tüm AB nüfusunun %55 çoğunluğunu teşkil eden ulusal parlamentolar bir AB kararını yeniden gözden geçirmeye mecbur edebileceğine dair bir hükme yer verilmiş olup, ulusal parlamentoların karar alma süreci üzerindeki etkisi artırılmaya çalışılmıştır.
- d) Antlaşmaların Ek Protokolleri üye devletlerin açık rızası olmaksızın üye devletlerin hak ve yükümlülüklerine sınırlama getiremez.
- e) Birlik içindeki işçilerin serbest dolaşımı, Üye Devletler'in işçilerinin istihdam tekliflerini kabul etme hakkını gerektiren iç pazarın ayrılmaz bir parçası olduğu hatırlatılmakla birlikte, Britanya'nın bu konuda dile getirdiği kaygılar, Birlik mevzuatının ve ilgili ulusal yasaların daha da gelişmesi göz önüne alınarak usulüne uygun şekilde dikkate alınmış, Üye Devletler için olumsuz etkide bulunacak ölçekte gerçekleşen işçi akışını sınırlayan tedbirler almak üye devletin ulusal güvenliği kapsamında değerlendirilerek meşru kabul edilmiştir (EUCO 1/16, 2016)⁸⁵.

Bu kazanımlar elbette iddialı bir seçim kampanyası yürüten Cameron için yetersiz bir sonuçtu. Bundan sonra Cameron Britanya'nın AB'ye kaptırdığı kontrolü ele alacağına dair iddialı sözlerini ispat etmek zorundaydı. Avrupa Konseyi toplantısından birkaç gün önce 5 Aralık 2015'te Cameron, müzakere sürecinde AB'nin kendisini görmezden geldiğini iddia ederek, Brüksel'de Britanya'nın taleplerine cevap verilmemesi halinde ayrılma kampanyasına liderlik edeceğini söyledi (Campbell, 2015)⁸⁶. Kabinayı 20 Şubat 2016'da acilen topladı ve referandum tarihinin 23 Haziran

⁸⁵European Council meeting (18 and 19 February 2016), <https://www.consilium.europa.eu/media/21787/0216-euco-conclusions.pdf>

⁸⁶ Now David Cameron 'will campaign to LEAVE the EU if he doesn't get his way on immigration', 2015, <https://www.express.co.uk/news/politics/624460/David-Cameron-leave-EU-European-Union-immigration-curbs-benefits>

2016 olacağını duyurdu (BBC, 2016)⁸⁷.

Cameron'ın dili Brexit'i kabul edilebilir kavram haline getirdi. Brexit artık bir tabu değildi. Ülkesinin AB'den çekilme tehdidinde bulunurken, aynı zamanda AB üyeliğini vazgeçilmez bir şey olarak övdü. Brexit'in ciddi bir ihtimal olduğu konusunda ısrar ederken, aynı zamanda bunun en kötü alternatif olacağını ve bunun önlenmesi için her şeyi yapacağını altını çizdi (Adam, 2019: 70). Referandum kampanyası çıkma taraftarı İşçi Partililer ile UKIP, Corbyn (İşçi patisi), ve Cameron'ı (Muhafazar Parti) aynı tarafta buluşturdu. Bu, Avroseptik görüşün ulaşmak istediği paha biçilemez bir hedefti. Böylelikle Avroseptikler Avrupa meselesini partiler üstü bir konuma taşıdılar (Gifford, 2015).⁸⁸ Referandum, ana akım siyasi partilerin politikaları ile sınırlı kalmadı, kampanya grupları, düşünce kuruluşları, UKIP ve sağ kanat basından oluşan parlamento dışı bir harekete dönüştü. Dolayısıyla referandum yapma kararı, medya ve akademik çevrelerce ulusal bir meseleyi çözmek için atılmış bir adım değil, popülistlere verilmiş bir imtiyaz olarak değerlendirildi. Belirli birtakım özel siyasi çıkarları desteklemek üzere alınmış ideolojik bir karar olarak yorumlandı (Gifford, 2015).

3.7. Cameron'ın Referandum Kararının Değerlendirilmesi

2010-2012 yılları arasında yapılan anketler, AB üyeliğinin ortalama Britanyalı seçmenlerin siyasi öncelikleri arasında gerilerde olduğunu göstermesine rağmen AB karşıtlığı Britanya'nın bir numaralı gündem malzemesi haline geldi. Britanya halkının en acil kaygıları istihdam, ücretler, terörizm tehdidi ve barınma idi. AB sevilmiyordu

⁸⁷EU referendum: Cameron sets June date for UK vote, 2016, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-35621079>

⁸⁸ The UK's 'Brexit' referendum represents a victory for the forces of populist Euroscepticism, 2015, <http://eprints.lse.ac.uk/80918/1/democraticaudit.com-The%20UKs%20Brexit%20referendum%20represents%20a%20victory%20for%20the%20forces%20of%20populist%20Euroscepticism.pdf>

ancak AB'den nefret de edilmiyordu. Hatta Britanya'da AB'yi küçümseyen bir ilgisizlik vardı (Adam, 2019: 37).

Toplumun Avroseptik dönüşümü esas olarak Muhafazakâr partiden kaynaklandı. Muhafazakâr Parti, Britanya'nın gelenekleri ve milli değerlerinin koruyucusu olarak görülüyordu. Maastricht Antlaşması'ndan bu yana AB'ye karşı ileri sürdükleri dört temel argüman kamusal söylemde yer edinmeye ve medyanın vazgeçilmez gündem maddeleri haline gelmeye başladı (Adam, 2019: 39).

a) Avrupa Birliği Britanya'nın bir parçası olmayı asla kabul edemeyeceği bir Avrupa Birleşik Devletleri ideali ile hareket ediyordu. Böyle bir federal yapı içerisinde İngiliz ulusal kimliğinin yok olacağı endişesi ile Britanya AB'nin bir parçası olmamalıydı.

b) Britanya'nın gözünde AB demokratik değildi.

c) Britanya orantısız bir şekilde AB bütçesinin yükünü taşıyordu.

d) AB'nin uygulamaları liberalizm, rekabet ve serbest ticareti kısıtlayıcı nitelikteydi.

AB sıradan insanların günlük yaşamını giderek daha fazla kontrol eden bir mekanizmaya dönüşüyordu.

Muhafazakâr Parti'nin bu argümanlarına 2015'ten sonra 3 tartışma konusu daha eklendi (Adam, 2019: 40). Muhafazakâr Parti'ye göre:

e) AB, kontrolsüz bir göçmen akınını durduracak hiçbir şey yapmamakla suçlanıyor. AB mevzuatı, Britanya hükümetinin, ülkeyi saran yabancıların gelgitlerine karşı etkili önlemler almasını engelliyordu.

f) Avro Bölgesine dâhil olmayan ya da dâhil olmayı reddeden ülkeler dışlanma tehlikesi ile karşı karşıya kalıyordu. Ekonomisinin ve finansal kurumlarının performansını derinden ve geri döndürülemez biçimde etkileyebilecek önemli kararlarda karar mekanizması dışında kaldığını iddia ediyor, Avro Bölgesi üyelerinin, tüm AB için sorunları önceden belirleyebilecek kararlar alabilmesi

durumunu reddediyordu.

- g) 2008 mali krizi Britanya'yı sert bir şekilde etkilemiş ve ortak para biriminin yapısal açıklarını çıplak bir şekilde ortaya çıkarmıştır (Adam, 2019: 40) Bu argümanlar daha sonra UKİP'in AB karşıtı propagandalarının ana malzemesi oldu. Muhafazakâr Parti UKİP'in Avroseptik dilini adeta kendi elleriyle yarattı.

Muhafazakâr Part'nin 1980'li yılların sonundan itibaren AB'ye karşı kullandığı eleştirel dil toplumun Avroseptik dönüşümünün en büyük nedeni olmuştur. Avroseptik söylemin iç siyasi yapının dengeleyicisi bir araç olarak kullanılması Muhafazakâr Partiye özgü bir husus değildir. Britanya'nın AB ile ilişkilerinin tarihi boyunca her iki ana akım parti Britanya'nın çıkarları ve milli kimliği tehdit altına girdikçe seçmen tabanlarının küçüldüğünü gördü. Bu sebeple ana akım partiler Avroseptisizmi politikalarına konu edinecekleri sözünü vererek, kavramı siyaset sahnesine soktular. İşçi Partisi arasındaki bölünme 1975 tarihli ilk çıkma referandumu ile sonuçlanmıştı. Bu defa, Muhafazakâr Parti içi bölünme Brexit ile sonuçlanıyordu (Gifford, 2015).

Britanya birçok yönden Avroseptisizmin ana vatanı olmuştur. Avroseptisizm teriminin ortaya çıktığı 1980'lerin sonunda Thatcher'ın Bruges konuşmasından ilham alan ilk Avroseptik gruplar Britanya'dan çıktı. Maastricht Antlaşması Avrosetisizmin tartışılması bağlamında hükümetlerin de desteğini aldıkları siyasi bir patform sağladı. Avroseptiklerin giderek artan baskısı hükümetlerin AB konusundaki politik yörüngesini şekillendirdi. 2000'lerden bu yana devam eden baskı, daha güçlü bir AB inşa etmeye istekli olanlardan, bütünleşme sürecini yavaşlatmak hatta durdurmak isteyenlere kadar geniş bir yelpazede kendine yer buluyordu. UKIP'in 2000'lerin sonlarından itibaren yükselmesi, Muhafazakâr Partilileri seçmen tabanlarının risk altında olduğu gerekçesiyle endişelendirdi. Daha önemlisi Muhafazakâr Parti içerisinde giderek daha fazla milletvekilinin Avroseptik baskısı partiyi bölünme riski ile karşı karşıya

bırakıyordu. Buna bir de Avroseptik basında yer alan kamuoyunu yönlendiren haberler ve referandum taleplerinin baskısı da eklendi (Usherwood ve diğerleri, 2018: 471).

Cameron'ın referandum kararı Muhafazakâr Partili Avroseptiklerden gelen talepler ve UKIP'in yükselişinden duyulan kaygı ve baskılar arasında alınmış bir karardı. 1970'lerin ortalarında Harold Wilson'ın AT üyeliğini referanduma götürme kararı gibi Cameron'ın AB üyeliğini referanduma götürme kararı da doğrudan demokrasiye yönelik bir girişim değil, Muhfazakar Parti içerisindeki bölünmeyi yönetme, kontrolü sağlama ihtiyacından ileri geliyordu (Dorey, 2017: 32).

Jones, Cameron'a yönelen asıl tehdidin Muhafazakâr Partili Avroseptik milletvekillerinden değil, Avrupa ile ülkelerinin ilişkilerini yeniden gözden geçirilmesi konusunda baskı yapan aşırı sağcı UKIP'ten geldiğini iddia etmiştir (Jones 2016, s.16). Britanya'nın en büyük gurur kaynağı Britanya siyasî tarihinde aşırı sağ partilerin varlık gösterememiş olmasıydı. UKIP ve benzeri sağ populist partilerin yükselişe geçmesi bu tarihî övünç kaynağının değiştiğinin açık göstergesi olmuştur. UKIP, Britanya'da yükselen AB karşıtlığını, göçmenlere karşı tepkiyi ve ekonomik krizin oluşturduğu endişeleri kullanmıştır. Hem Muhafazakâr Partinin hem de İşçi Partisi' nin seçmenini hedef almıştır. Nigel Farage liderliğinde UKIP'in 2010'da Muhafazakâr Parti'nin tek başına iktidar olmasının önüne geçmesi, 2013 yerel seçimlerinde 140'dan fazla belediyeyi kazanması, 2014 AP seçimlerini birinci parti olarak tamamlaması, 2015 genel seçimlerinde Liberal Demokrat Partiyi geride bırakarak seçim yarışını üçüncü parti olarak tamamlaması ile birlikte UKIP bir baskı unsuru olmasının ötesine geçerek, apaçık bir rakip, bir tehdit olarak algılanmaya başladı. Yükselen bu tehditin farkında olan Cameron, parti içerisinde gelen baskının da etkisiyle, seçmen tabanının UKIP'e

kaymasının önüne geçebilmek adına referandum kartını ve Avroseptik söylemi bir stratejik oyun gibi oynadı. Cameron’a göre bu stratejisi Muhafazakâr Partiye tek başına iktidarın kapısını açmakla kalmayıp, parti içi ayrışmaların da önüne geçecekti. Cameron, referandum seçeneğinin gerçekleşeceğine inanmıyordu. Britanya’nın AB üyeliğini başarı ile müzakere edebileceğini, bu süre içerisinde Britanya kamuoyunu “evet” oyu vermeye ikna edebileceği düşüncesindeydi. Cameron’ın müzakerelerde ısrar etmesi Cameron’ın AB konusundaki olumlu tavrının en önemli göstergesi olmakla birlikte müzakere sürecindeki talepleri de bir o kadar UKIP ve Avroseptik baskının yatıştırılmaya çalışıldığının açık bir göstergesidir. Cameron’ın AB ile müzakereleri sırasında ısrarla Britanya’nın egemenliğine vurgu yapması, göç ve sınırlar üzerindeki ulusal kontrol yetkisinin iade edilmesi gibi talepleri, Birlik harcamalarının kontrolü, işçilerin serbest dolaşımı konularında imtiyazlar talep etmesi UKIP’ın AB karşıtı propagandalarında kullandığı en temel argümanlardır. Cameron Avroseptik baskıyı bir dizi imtiyaz ve vaatle yatıştırmaya çalışmış, sürecin Brexit ile sonuçlanabileceği seçeneğini çok kuvvetli bir ihtimal olarak görmemiştir.

3.8 Brexit ve Avrupa’nın Geleceği Tartışmaları

3.8.1 *Brexit: Mevcut Durumun Değerlendirilmesi*

23 Ocak 2016 tarihinde yapılan referandum, %72 gibi yüksek bir katılımı gerçeğe keşti. 17,4 milyon seçmenin çıkma yönünde oy kullandığı referandumda, sadece %4 farkla Britanya’nın AB’den ayrılması yönünde karar alındı (The Guardian, 2016)⁸⁹. Cameron’ın istifası akabinde iktidara gelen Teresa May’in başbakanlığı döneminde 29 Mart 2017 tarihi itibarı ile Avrupa Birliği Antlaşması’nın 50. maddesi uyarınca,

⁸⁹EU referendum: full results and analysis, 2016, <https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2016/jun/23/eu-referendum-live-results-and-analysis>

Britanya'nın Avrupa Birliği'nden ayrılma süreci resmen başlatılmış oldu (EC, 2017).⁹⁰

Britanya'nın AB üyeliğine yönelik referandumunun sonucu şaşırtıcı değildir. İlk olarak Britanya kamuoyu 1973'te Britanya'nın AET'ye üye olmasından önce dahi Avroseptik bir kitleydi. O yıllardan bu yana yapılan kamuoyu yoklamaları olası bir referandumun kalma ve çıkma taraftarları arasında çok çekişmeli olacağını öngörüyordu. İkincisi, çoğu AB hükümetinin AB yanlısı tutumunun aksine, Britanya'da, Muhafazakâr Parti'nin Avroseptik bir tutum benimsemesi kavramı ana akım siyasetin gündemine taşımıştı. Üçüncüsü, ulusal hükümetlerin Avrupa Bütünleşmesini referanduma sunmaları durumunda halkın genel eğilimi mevcut hükümete tepki göstermek amacıyla hükümetin talebinin tam tersi olabilmektedir. Son olarak, göçmenlik, ekonomik kaygılar ve ana akım siyasi partilere duyulan öfkenin popülist partilerce yönlendirilmesi ve bu meselelerin AB ile ilişkilendirilmesi Brexit kampanyasını başarılı kılmıştır (Hobolt, 2016: 2).

Brexit kampanyası oy verme eğilimlerine göre sosyo-ekonomik ve demografik olarak farklılık göstermektedir. Daha az eğitilmiş ve refah düzeyi düşük kırsal kesim büyük çoğunlukla çıkma yönünde oy kullanırken, genç, eğitilmiş şehirli kalma yönünde oy kullandı. Ayrıca çıkma oylarının göçmenlik ve mevcut düzen karşıtı duygular tarafından motive edildiği gözlemlenmektedir. Küreselleşme ile birlikte gelen kitlesel göç sebebiyle geride bırakıldıklarını düşünenler Avrupa'daki sağ-popülist Avroseptik partilere verilen desteğin itici gücü olmuştur. Küreselleşmenin, göçün ve Avrupa Bütünleşmesinin kültürel ve ekonomik tehditleri hakkındaki endişeler, özellikle ulusal ve Avrupa seçimlerinde yer alan popülist sağ partilerce harekete geçirilmiştir

⁹⁰Brexit negotiations, Information on the United Kingdom's withdrawal and its future relationship with the European Union, 2017, European Commission, https://ec.europa.eu/commission/brexit-negotiations_en

(Hobolt, 2016: 3).

23 Haziran 2016'da gerçekleşen referandum ile başlayan Brexit süreci 29 Mart 2017'de Teresa May'in AB'den Lizbon Antlaşması 50. Madde'nin işletilmesini talep etmesiyle resmen başlamıştır. Taraflar Brexit'in 29 Mart 2019'da gerçekleşmesi ve 21 aylık geçiş sürecini müteakiben tamamlanması konusunda anlaşmıştı. (BBC, 2017)⁹¹. Ancak gerek Muhafazakâr Part'nin kendi içerisindeki ayrışma, gerek muhalafetin uzlaşmaz tavrı nedeniyle ayrılık süreci sonu belirsiz bir girdaba dönüştü. Dönemin Başbakanı Theresa May'in Brüksel ile sert müzakereler sonucunda hazırladığı Brexit anlaşmaları parlamentoda üç kez reddedildi (Sabbagh, 2019).⁹² Brexit için son tarih olarak 29 Mart 2019 planlanmış olmasına rağmen, parlamentonun önüne gelen her anlaşmayı reddetmesi neticesinde ayrılık 31 Ekim 2019'a ertelendi (BBC, 2019b).⁹³ Takip eden süreçte bir taraftan Brexit'e dair somut bir ilerlemenin sağlanamaması, diğer taraftan parti içindeki ve ülke kamuoyunda baskıların iyice artması nedeniyle Başbakan May görevi Boris Johnson'a devretti. Başbakan Boris Johnson, göreve geldikten hemen sonra parlamentonun Brexit sürecine daha fazla müdahil olmasını engellemek için Kraliçe 2. Elizabeth'ten parlamentodaki yasama faaliyetlerini askıya almasını talep etti. Bu talep üzerine Kraliçe Parlamenti'yi 9 Eylül-14 Ekim arasında tatil etti (Elgot, 2019).⁹⁴ Johnson, yeni Brexit anlaşmasını onaylamakla birlikte Brüksel'den erteleme talep etti. Brexit için yeni tarih 31 Ocak 2020 olarak belirlendi (Amaro, 2019).⁹⁵ Ne var ki Johnson, mecliste Muhafazakâr Parti çoğunluğunu sağlayıp, Brexit konusunda

⁹¹Article 50: UK set to formally trigger Brexit process, 2017, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39422353>

⁹²What now for Brexit after May's deal is rejected for third time?, 2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/mar/29/what-now-for-brexit-after-theresa-may-deal-turned-down-for-third-time>

⁹³Brexit: UK and EU agree delay to 31 October, 2019, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47889404>

⁹⁴What is prorogation and why is Boris Johnson using it?, 2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/aug/28/what-is-prorogation-prorogue-parliament-boris-johnson-brexit>

⁹⁵EU agrees to give the UK a Brexit extension until January 31, 2019, <https://www.cnn.com/2019/10/28/the-eu-discusses-three-month-brexit-extension.html>

tıkanan süreci açmak üzere yeniden erken seçim çağrısında bulundu (Picheta, 2019)⁹⁶. 12 Aralık 2019 gerçekleşen erken seçim sonuçlarına göre ülke genelinde Muhafazakâr Parti yüzde 43,6 oy ve 364 milletvekili ile parlamentoda çoğunluğu elde etti. Böylece Muhafazakâr Parti hükümetleri tarafından hazırlanan ve daha önce defalarca parlamentoda reddedilen Brexit anlaşmasının geçmesinin önünde de herhangi bir engel kalmadı (BBC, 2019a). Tarihinin en kötü yenilgilerinden birini alan İşçi Partisi ise yüzde 32,2 oy oranı ile parlamentodaki 59 sandalyesini kaybetti ve sandalye sayısı da 203'e geriledi. Partinin lideri Jeremy Corbyn, bu sonuç üzerine bir geçiş döneminin ardından görevinden istifa edeceğini açıkladı (DW, 2019)⁹⁷. 2017 erken seçimlerine kıyasla oy oranlarını artırmaya rağmen dar bölge ve nisbî çoğunluk esasına dayanan seçim sistemi sebebiyle vekil sayısını artıramayan Liberal Demokrat Parti Lideri, bu sebeple milletvekili seçilememiş ve istifa edeceğini açıklamıştır (Walker, Murphy and Brooks, 2019).⁹⁸

Seçim kampanyasını Brexit üzerinden yürüten Boris Johnson, AB üyeliğinden çıkılmasını savunan seçmenlerin desteğini Muhafazakâr Parti çatısı altında toplamıştır. Muhafazakâr Parti üyelikten ayrılma yönünde oy kullanan bölgelerde oylarını artırarak, 1979 yılından bu yana alınan en yüksek oy oranına ulaştı (BBC, 2019a). Muhafazakâr Parti'nin seçimden bu kadar yüksek oy almasının iki sebebi şu şekilde ifade edilebilir: Bunlardan ilki yıllardır sonuca kavuşturulamayan Brexit tartışmalarından sıkılan kamuoyunun artık buna bir son vermek istemesidir. İkincisi ise İngiltere'nin AB' den sert şekilde ayrılması için kurulan Brexit Partisi lideri Nigel Farage' ın Muhafazakâr Parti' nin elinde bulunan bölgelerde aday çıkarmayacağını açıklayarak Muhafazakâr

⁹⁶Everything you need to know about the UK general election on December 12, 2019, <https://edition.cnn.com/2019/10/30/uk/uk-election-explainer-gbr-intl/index.html>

⁹⁷İngiltere'de seçimi Başbakan Johnson'ın partisi kazandı: <https://www.dw.com/tr/ingilterede-se%C3%A7imi-ba%C5%9Fbakan-johnson%C4%B1n-partisi-kazand%C4%B1/a-51652968>

⁹⁸Jo Swinson quits as Lib Dem leader after losing her own seat, <https://www.theguardian.com/politics/2019/dec/13/jo-swinson-lib-dems-on-course-for-grim-night>

Parti'ye fiilen destek vermesidir. Bu destek sonucu Brexit Partisi Parlamente'ya temsilci gönderememiş ve aşırı sağın oyu da büyük oranda Muhafazakâr Parti'ye kaymıştır. (Boyraz, 2019a).⁹⁹

Görüldüğü üzere Britanya'nın AB'den ayrılma macerası halen çözüme ulaşamamakla birlikte, ülke içerisinde ciddi siyasi krizlere neden olmaktadır. Brexit'in ülke içinde yarattığı uzlaşmazlık 2 sene gibi kısa bir süre içinde 2 eken seçime, 3 Başbakan değişikliğine, 20'den fazla bakanın istifasına ve hatta parlamentonun iradesinin yok sayılması pahasına Kraliçe'nin Parlamento'ya müdahale etmesine neden olmuştur (Boyraz, 2019b).¹⁰⁰

3.8.2 Brexit: Avroseptik Hareketin Sonu Mu?

Referandum sonucunda ayrılma kararının çıkması, Britanya' da Avroseptiklerin uzun yıllardır süren eylemlerinin bir sonucuydu. %72,2 gibi yüksek oranda katılımı yapılan referandumda, oy kullananların %51,9' u Britanya' nın AB' den ayrılması yönünde oy kullandı. Referandum sonucu Britanya' nın AB' den çıkması dışında kesin herhangi bir durumun olmadığı yeni ve belirsiz bir duruma yol açtı. Yıllar süren Avroseptik mücadele tanım ve özden yoksun olsa bile bu mücadelenin varlığı daima toplumun önemli bir kesimi tarafından cazip bir konu olma özelliğini korumaktaydı. Britanya Avroseptik hareketin başarısı olan ayrılma kararının aynı zamanda Avroseptik hareketin de sonunu getirdiğine dair görüşler de akademik tartışmaların konusu haline gelmeye başladı. Britanya'nın AB'den çıkması ile birlikte Britanya Avroseptisizminin varoluş amacını gerçekleştirmiş olacağı gerekçesiyle ortadan kalkacağı iddiaları çalışmaların konusu haline geldi (Usherwood ve diğerleri, 2018: 471).

⁹⁹5 Soru: İngiltere'de 2019 Erken Genel Seçim Sonuçları: <https://www.setav.org/5-soru-5-soru-ingilterede-2019-erken-genel-secim-sonuclari/>

¹⁰⁰Brexit Kaosunda İkinci Erken Seçim, 2019, <https://www.setav.org/brexit-kaosunda-ikinci-erken-secim/>

Brexit ile birlikte misyonunu tamamladığı iddia edilen Avroseptik hareketin milliyetçilik ve göç olmak üzere alternatif iki kavramla varlığını sürdürmesi muhtemeldir. Britanya milliyetçiliğinin Avroseptisizmden sonra seçilecek en kuvvetli mücadele alanı olduğu söylenebilir. Yeniden canlanan bir İskoç bağımsızlık hareketi kapsamında, Britanya'nın Birleşik Krallık içindeki yerini basitçe koruma meselesi daha acil bir konu haline gelecektir. Buna, Kuzey İrlanda' nın barış anlaşmaları ve Brexit' in ardından çıkan sınır sorununun da eklenmesi ile Britanya milliyetçiliğinin siyasi tartışmalarının merkezinde olması kuvvetle muhtemeldir. Göç meselesi Avroseptisizme alternatif en önemli meselelerin ikincisidir. Meselenin Avrupa boyutu en azından orta vadede Britanya' nın üyeliğini sonlandırmasının ardından ortadan kalksa bile, ülkede mevcut göçmenlerin durumu memnuniyetsizlik ve endişeleri yönlendiren gruplar tarafından önemli bir baskı unsuru olmaya devam edecektir (Usherwood ve diğerleri, 2018: 473).

3.8.3. Avrupa'nın Geleceği

Britanya' nın AB' den ayrılması Avrupa bütünleşmesi tarihinde yeni bir bölüm açmıştır. AB tarihinde ilk kez, bir üye devlet Birlikten ayrılacak ve böylece bir çeşit Avrupa çözülmesine yol açacaktır. 50. Madde müzakerelerinin tamamlanmasının uzun yıllar alması çıkmanın ulusötesi alanda yaratacağı etkiyi görece sınırlandırmıştır. Avroseptik hareketler 1990'lı yıllardan itibaren giderek daha fazla dikkat çekmiş olsa da, Brexit süreci Avrupa bütünleşmesi tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Avroseptik hareketler artık bölgesel, ulusal ve Avrupa genelinde etkin bir şekilde işlemektedir. Ulus ötesi Avroseptik bağlantılar son yıllarda giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Kavram artık bir ulus veya ülke ile sınırlı değildir. Britanya'nın AB'den ayrılma süreci başarı ile gerçekleşirse Britanya, diğer üye devletlerdeki Avroseptik

hareketler için AB’ nin görmezden gelemeyeceği bir emsal oluşturacaktır (Usherwood ve diğerleri, 2018: 476).

Diğer üye devletler Brexit’ in Avrupa çapında yayılacağı ve bunun AB için tehlikeli bir çözülme sürecine neden olacağı endişesi ile referandumdan sonra kayda değer bir birlik sergiledi. Britanya’ nın talepleri karşısında ağız birliği ile net ve kararlı bir duruş sergilediler. Lizbon Antlaşması’ nın 50'nci maddesi müzakeresi başladığında Fransız, Alman, İtalyan ve diğer Avrupalı liderler, Britanya’ya özel bir muamele yapılmayacağını vurguladı. François Hollande, Britanya’ nın AB'den ayrılmak için bir bedel ödemesi gerektiğini yinelerken, Merkel, Britanya'nın, bütçeye katkıda bulunmadan ve insanların serbest dolaşımına saygı duymadan Tek Pazar’ dan yararlanamayacağı, düzenlemelerden işine geleni seçip alamayacağı cevabını verdi (Cabral ve diğerleri, 2017: 91).

Brexit sonrası AB’ nin birlikte hareket etmesi çekilmenin Avrupa çapında yaratacağı etkiyi kısa vadede sakinleştirebilmiştir. AB’ nin Britanya ile yürüteceği müzakerelerde sergileyeceği tutum Brexit sonrası ayrışmaları yönetebilmesi açısından çok önemlidir. AB’ nin Britanya karşısındaki tutumuna bağlı olarak, AB üye ülkeleri arasındaki bölünme hızlanabilir ve bu devletlerin farklılaştırılmış üyelik konusunda, gerçekçi olmayan taleplerine yol açabilir. Bu da AB'nin etkili kararlar veremediğini kanıtlamak isteyen Avroseptiklerin elini güçlendirecektir (Usherwood ve diğerleri, 2018: 477).

Brexit tartışmalarının ortaya çıkardığı bir diğer gerçek AB vatandaşlarını AB’ ye daha yakınlaştırmak gerektiğidir. Avrupa’ nın yönetici elitlerinin vatandaşlara rağmen atılan adımların kabul görmediğini, birçok ülkede daha yakın iş birliğine ilişkin taleplerin azaldığını anlaması gerekmektedir. Bu gibi bölünmelerin devam etmesi

halinde AB’ de reform yapılmasının gündeme getirilmesi gerekmektedir. Resmi düzeyde farklılaştırılmış üyelik olanaklarının yaratılması, yükselen Avroseptizmle başa çıkmak için bir çözüm olabilir. Şeffaflık, hesap verebilirlik ve demokrasi gibi konularda Avrupa vatandaşlarının AB’ yi doğru yorumlayabilmesi için somut reformların yapılması hayati önem taşımaktadır. Ulusal parlamentoların Avrupa karar alma sürecindeki rolünü daha da güçlendirmek, Schengen Bölgesi ve Ortak Tarım Politikası gibi politika alanlarının sorunlu taraflarının yeniden ele alınması, soruna kısmi bir çözüm getirebilir (Usherwood ve diğerleri, 2018: 477).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

12 Aralık 2019 erken seçimleri Muhafazakâr Parti'nin tarihi zaferi ile sonuçlandı. Bu sonuç aynı zamanda Brexit sürecinin de kaderini belirlemiş oldu. Muhafazakâr Parti'nin parlamentoda çoğunluğu sağlamış olması ile birlikte Ocak 2020'ye ertelenen Brexit'in gerçekleşmesi önündeki engeller kalkmıştır. Seçim sonuçları analiz edildiğinde Avroseptisizmin Britanya siyasetindeki önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Muhafazakâr Parti'ye 12 Aralık seçimlerinde ezici çoğunluğu getiren en önemli etken Avroseptik oylardır. 2016 yılından bu yana sonuca ulaşamayan Brexit tartışmaları Britanya kamuoyunu yormuş, halk sürece bir an önce son vermek istemiştir. UKIP oylarının beşte birini Brexit Partisi'ne kaptırırken, seçmen tabanının üçte ikisi Muhafazakâr Parti'ye kaymıştır. Nigel Farage liderliğindeki Brexit Partisi'nin UKIP'in Britanya siyasetindeki yerini aldığı görülmektedir. Nigel Farage'ın Muhafazakâr Parti karşısında aday göstermeyerek, Muhafazakâr Parti'ye destek vermesi seçim sonuçları üzerindeki en belirleyici faktördür. Bunun dışında Boris Johnson'ın seçim kampanyasını "Brexit'i hayata geçirme" sloganı ile yürütmüş olması da Muhafazakâr Parti'nin Avroseptik oyları tek elde toplaması sonucunu doğurmuştur.

Birinci bölümde incelendiği üzere Avroseptisizm, Avrupa bütünleşmesi girişimlerine Britanya'nın mesafeli tavrının bir ürünü olarak, başlangıçta bir medya terimi olarak türetilmiş olup, zamanla yine Britanya'nın bütünleşme karşıtı tavrını ifade etmek üzere akademik çevrelerce de kullanılır hale gelmiştir. Avrupa bütünleşmesinin zaman içerisinde derinleşmesi ve genişlemesi, politika alanı açısından çok geniş ve çok çeşitli alanlara dokunur hale gelmesi, refah vaat eden ekonomik bir oluşum olmanın ötesine geçerek bir siyasi varlığa dönüşmesiyle birlikte bütünleşme girişimlerine ilişkin tereddüt, şüphe ve itirazlar Britanya ile sınırlı kalmayıp gerek üye gerek aday gerekse üçüncü ülkeler nezdinde artış göstermiş, bu durum kavrama olan ilgiyi artırmıştır.

Avrupa bütünleşmesinin sürekli değişen, dönüşen dinamik yapısı, tıpkı bir ağacın kurdu gibi kendi içinde var ettiği Avroseptisizmi de dinamik ve değişken kılmıştır. Bu sebeple Avroseptisizm ortaya çıktığı zamanda ifade ettiği anlamın çok ötesine geçmiş, yere, zamana, siyasi partinin politik duruşuna, ortaya çıktığı toplumun bakış açısına göre değişiklik arz eden, Avrupa bütünleşmesi karşısında eleştiriden, çekinceye, şüpheden karşıtlığa uzanan çok çeşitli ve karmaşık bir “anlamlar bütünü” halini almıştır. Kavramının ilk kullanılmaya başlandığı yıllardan çok yakın geçmişe kadar Avroseptisizm yalnızca siyasi partiler ile anılan (Avrupa bütünleşmesinin iktidarların inisiyatifinde elitist bir proje olarak yorumlanmasının etkisiyle) bir kavramken, bugün vatandaşlar ve medya Avroseptik çalışmaların konusu olmakta, Avroseptisizmin Avrupa siyasi sisteminin bir parçası haline gelmesi sebebiyle yalnızca ulusal düzeyde değil, ulusüstü seviyede, AB kurumları bazında da ele alınması gerektiği de akademik çalışmalar tarafından dile getirilmektedir. Zaman içerisinde Avroseptisizmin aktörleri çeşitlenirken bu aktörleri Avroseptik davranışlara yönelten sebepler de çeşitlenmiş, her geçen gün söz konusu nedenlere bir yenisi eklenmiştir. Başlangıçta “pazar karşıtlığı” temelinde ekonomik kaygılar ile ortaya çıkan itirazlar, Maastricht Antlaşması sonrası ortaya çıkan gelişmelerle “milliyetçi” bir boyut kazanmıştır. Avrupa Birliği’nin gittikçe karmaşıkleşan yapısı kavramın anlaşılmasını zorlaştırdıkça ortaya çıkan bilgi eksikliği Avroseptik hassasiyetleri manipölasyona açık hale getirmiştir. Dolayısıyla popölistler, Avroseptisizmi bir araç olarak kullanır hale gelmiş, bu da birbirini doğuran Avroseptik bir döngü meydana getirmiştir. Tüm bu sebepler Avroseptisizme yönelik akademik çalışmaları artırmakta, kavramın yeniden yorumlanması ihtiyacı da artmaktadır. Başlangıçta tüm akademik çalışmaların temeli sayılan Taggart ve Szczerbiak’ın sert/yumuşak Avroseptisizm ayrımı, günümüz Avroseptisizminin karmaşık yapısını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Avroseptisizmin; yeni aktörleri, güncel sebepleriyle

yeniden yorumlanması, Avrupa bütünleşmesinin yeni kurumları, yeni politika alanları ve yeni düzenlemelerine karşı alınan tavırların en olumludan en olumsuzaya yeniden değerlendirilmesi ihtiyacı ile alternatif kavramlar ve tipolojiler üretilmektedir. Bugün Britanya'nın AB üyeliğinden ayrılma girişimlerinin ve Avrupa Birliği'nin geleceğinin tartışıldığı uluslararası gündem göz önünde alındığında Avroseptisizm, hem uluslararası kamuoyunun hem de akademik çalışmaların popüler konusu olmaya devam edecektir.

Avroseptisizm terimi uluslararası ilişkiler literatürü açısından yeni bir ifade olmasına rağmen, Britanya'nın Avrupa çapındaki bütünleşme fikirlerine karşı olan mesafeli/muhalif tavrını ifade etmesi açısından bütünleşme girişimleri kadar eskidir. Britanya Avroseptisizmi birinci bölümde ele aldığımız kavramsallaştırma çalışmaları ekseninde incelediğimizde, Britanya'nın Avrupa Birliği üyeliğinin kısmen veya tamamen sonlandırılması fikrini barındırması sebebiyle “sert Avroseptik” karakterli olduğu açıkça ifade edilebilir. Tarihi ve coğrafi gerekçelerle Britanya'nın üstünlüğü ve farklılığı iddiasına sıkı sıkıya bağlı bir üstün millet algısı etrafında şekillendiği ve Avrupa Birliği'ne devredilen yetkilerin egemenliği aşındıracağı endişesi barındırdığı için “milli egemenlik temelli Avroseptik” özelliklerle karakterizedir. Gerek Britanya'daki yönetici elitler gerek Britanya kamuoyu çoğunlukla Avrupa Birliği'ni bir kazanç/kayıp bakış açısıyla değerlendirir. Bu yönüyle de Britanya'da Avroseptisizmin kuvvetli “faydacı Avroseptik” özellikler taşıdığını söylemek yanlış olmaz. Britanya'nın Avrupa Birliği konusunda şiddetle karşı çıktığı en önemli şey federalist girişimlerdir. Bu yönüyle Britanya'da Avroseptisizm siyasi Avroseptik özellikler de barındırır.

Britanya'nın AB ile ilişkilerine genel olarak bakacak olursak, Britanya AB'yi önce yok saymış, değişen ulusal ve uluslararası şartlara bağlı olarak AB'ye ilişkin söylem ve politikalarını değiştirmiştir. Britanya'da Avroseptisizm parti içi kamplaşmalardan oldukça etkilenmiş, AB meselesi dış politik bir mesele olmanın

ötesinde parti için bütünleşmeyi sağlayacak bir harç gibi zaman zaman kullanılmıştır. Britanya kamuoyunda tarihi birtakım sebeplerle var olan Avroseptisizm, kamuoyunu, siyasi partilerin olduğu kadar medyanın da manipölasyonuna açık hale getirmektedir. Bu da Avrupa yanlısı politikalar izlemek isteyen siyasetçilerin, Avrupa'ya ilişkin olumlu fikir ve politikalarını açıkça ifade edip uygulayabilmelerini engellemektedir. Avroseptik kamuoyu ve medyanın kuvvetli baskısı siyasilerin Avrupa meselesi konusunda özgürce karar verip uygulamasının önüne geçmektedir.

Avrupa Birliği üyeliğinin referanduma götürölmesi de Britanya için yeni bir tecrübe değildir. İşçi Partisi'nin 1975'te AET üyeliğinin yeniden müzakere edilmesi ve AET üyeliğinin devamına karar verilmesi amacıyla referandum sözü vermesi ile bugün Cameron'ın referandum kararının altında benzer sebepler ve kaygılar yatmaktadır. İşçi Partisi 1974 seçimlerinde nasıl iktidara gelmek için referandum kartını oynadıysa bugün Cameron, Avroseptiklerin artan oyu ile gittikçe yükselen UKIP'in, Muhafazakâr Parti oylarını böleceği endişesi ile referandum kararı vermiştir. Haziran 2016'da yapılan referandumda seçmenlerin %51,9'u Britanya'nın AB üyeliğinin sonlandırılması yönünde oy kullanmıştır. Bu kararın iç siyasi kaygılarla alındığı, sürecin şu anki durumundan açıkça anlaşılmaktadır. Brexit diye anılan, Britanya'nın AB üyeliğinden çıkması sürecine ilişkin bilinen (Britanyalı siyasilerin söylemlerinden anlaşılaçağı üzere) tek şey geri adım atılmamak üzere Britanya'nın AB'den ayrılacağıdır. Ayrılığın ne zaman, nasıl ve hangi şartlar altında olacağına dair herhangi bir uzlaşa henüz yoktur ve kısa vadede de mümkün görünmemektedir. Her ne kadar Britanya'da kamuoyunun Avroseptik eğilimi biliniyor olsa da belli ki Cameron referandumun çıkma lehine sonuçlanacağına ihtimal vermemiştir. Bu sebeple Brexit'in Britanya'ya maliyeti ve olası sonuçlarının hesaplanmadığı anlaşılmaktadır. Oysaki Muhafazakâr Parti kamuoyunun Avroseptik dönüşümünün mimarıdır. Thatcher'dan bu yana Avroseptiklere ihtiyaç

duydukları politik zemini ve Avroseptiklerin propagandalarına hâkim olacak dili Muhafazakâr parti vermiştir. Bu sebeple Britanya’da referandumun sonucu şaşırtıcı değildir.

Tüm bu gelişmeler sebebiyle UKIP’in Avroseptik söylemi kullanarak Britanya siyasi arenasında kendine yer bulması ve desteğini sürekli olarak artırması kesinlikle tesadüfi değildir. 1993’te bir baskı grubu olarak ortaya çıktığında siyasi ortam, Maastricht Antlaşması’nın getirdiği federalizm tartışmaları nedeniyle UKIP’in AB karşıtı muhalif kampanyasının tohumlarının yeşerebilmesi için uygun bir zemine sahipti. 2004 yılına kadar UKIP’in AB karşıtı propagandası, Muhafazakâr Parti içerisinde gelen Avroseptik muhalefetin gölgesinde kaldı. 2004 yılında AB’nin Doğu genişlemesi gündeme geldiğinde UKIP, göçmenlik ve milli egemenlik meselelerini AB ile ilişkilendirerek, tek sorun partisi olduğu eleştirilerine karşı parti politikasını genişletme arayışına girdi. Britanya’da seçmen tabanındaki değişiklik UKIP’in desteğini artırmasına olanak sağlamış, görece eğitimsiz, yaşlı, mavi yakalı, eski seçmen kitlesinin yeni düzene duyduğu tepki UKIP tarafından iyi okunmuş ve yönlendirilmiştir.

UKIP siyasi varlığını sürdürmek amacıyla her ne kadar tek sorun/tek adam partisi olmadığını ispat etmek için alternatif politika alanlarına yönelse de çıkma kararı ile birlikte partinin varoluş amacını gerçekleştirdiği ve siyaset sahnesinden silineceği yönündeki iddiaların yersiz olmadığı anlaşılmıştır. Referandum ve Farage’ın istifası sonrası partinin desteğini kaybetmesi ve Farage’ın Brexit Partisi’nin oy oranları ve son seçim sonuçları göstermektedir ki parti, Avrupa karşıtı siyasete ve Farage’ın karizmatik liderliğine sıkı sıkıya bağlıdır ve bunlar olmadan varlığını sürdürmesi oldukça zor görünmektedir. Ne var ki bu tespit Avroseptik hareketin sonu anlamına gelmemektedir. Brexit Partisi Avroseptik mücadelenin bayrağını UKIP’in elinden almış görünmektedir ve Brexit gerçekleşene Britanya AB’den ayrılana kadar bırakmayacağı da açıktır.

Ayrıca ıkma gerçekleşse dahi Brexit ile yeniden gündeme gelen İskoçya’nın bağımsızlık hareketi ve İrlanda’nın sınır sorunu, Avroseptisizmin milli egemenlik temelinde varlığını devam ettireceğinin emareleridir.

Lizbon Antlaşması ile Birlik Antlaşmalarına giren “Birlikten ayrılma” ilk defa Britanya ile uygulanacaktır. Sonucu henüz kestirilemeyen bu süreç AB’nin geleceğı tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Britanya’nın birlikten ayrılmasının diğere üye devletlerdeki Avroseptik hareketler için emsal teşkil etmesi endişesinin yerinde bir endişe olup olmadığı bugünden görüp yorumlanabilecek bir ihtimal değildir. Bu durum Britanya’nın ayrılma sürecinde elde edip edemeyeceğı ayrıcalıklar ve ayrıldıktan sonraki ekonomik ve siyasi başarısı ile oldukça ilgilidir. Şayet Britanya müzakere sürecinde kopardığı “farklılaştırılmış iş birliğı” mekanizması gibi AB’nin kimi alanlarından yararlanmayı sürdürürse diğere üye devletlerin de Birliğın bütünlüğünü tehdit edecek ölçüde talepleri olabilecek, bu da AB’yi “seçimlik Avrupa”ya dönüştürebilecektir. Bu ihtimallerin gerçekleşip gerekleşmeyeceğı üye devletlerin Bütünleşme ruhuna uygun olarak birlikte hareket edebilme irade ve kabiliyetine bağılıdır. Bu irade ve kabiliyetin gösterilmemesi, Avrupa apında Bütünleşme idealinin zaten kaybedildiğinin açık bir göstergesi olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- Adam R., (2019), **Brexit Causes and Consequences**, Springer, Cham
- Aitken J., (2013), Margaret **Thatcher: Power and Personality**, Bloomsbury Publishing, Londra
- Aldous R. ve Lee S., (1999), **Harold Macmillan: Aspects of a Political Life**, Palgrave Macmillan, Londra
- Akbaba S., (2013), Post-National Dimension In The European Union And Euroscepticism: The Case Of Eurosceptic Party Groups In The European Parliament, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi
- Anderson C. J., (1998), “When In Doubt: Use Proxies, Attitudes Toward Domestic Politics and Support for European Integration”, **Comperative Political Studies**, C.31, S.5, s.569-601
- Aras İ., (2014), Avrupa **Birliği ve Türkiye’de Avroseptisizm: Siyasi Partilerndüzeyinde Bir İnceleme**, İstanbul
- Bale T. ve diğerleri, (2010), “If You Can’t Beat Them, Join Them? Explaining Social Democratic Responses To The Challenge From The Populist Radical Right In Western Europe”, **Political Studies**, C.58, S.3, s.410–426
- Baronia N., (2017), “Not Laughing Now”: Nigel Farage, European Identity, and Euroscepticism in the EU”, **Undergraduate Conference on the EU Institute of European Studies University of California**, Berkeley
- Brown T., (2016), **What’s in a phrase? The United Kingdom and Ever Closer Union Institute of International and European Affairs**, Dublin
- Cabral C.N.C., Gonçalves J.R., Rodrigues N.C., (2017), **After Brexit Consequences for the European Union**, Palgrave Macmillan, Lizbon
- Curchill W., (1950), “Conservative Mass Meeting: a speech at Llandudno, 9 October 1948’, **Europe Unite: Speeches 1947 & 1948**, London: Cassell, p. 416-418
- Csergo Z. ve Goldgeier J. M., (2004), “Nationalist Strategies and European Integration”, **Perspectives on Politics**, C.2, S.1, s.21-37
- Costa O. ve Brack N., (2012), “Beyond the Pro/Anti-Europe Divide: Diverging Views of Europe within EU Institutions”, **Journal of European Integration**, C.34, S.2, s.101-111
- Çöpoğlu M. O., (2017), “Avrupa’da Yükselen Popülist Aşırı Sağ Partiler: Özgürlükler

- ve Uluslar Avrupası (ENF) Grubu Üzerine Bir İnceleme”, **International Journal of Social and Educational Sciences, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, C.4, S.7, s.1-17
- Daddow O., (2006a), “Eurocepticism and History Education in Britain”, **Government and Opposition**, C.41, S.1, s.64-85
- Daddow O., (2006a), “Eurocepticism and the Culture of the Discipline of History”, **Review of International Studies**, C.32, S.2, s.309-328
- Daddow O., (2013), “Margaret Thatcher, Tony Blair and the Euroceptic Tradition in Britain”, **British Journal of Politics and International Relations**, Political Studies Association, C.15, S.2, s.210–227
- Davis R., (2016), “Eurocepticism and Opposition to British Entry into the EEC”, 1955-75, **Revue Française de Civilisation Britannique French Journal of British Studies**, C.22, S.2, s.1-15
- Di Mauro D. ve Memoli V., (2016), **Attitudes Towards Europe Beyond Eurocepticism**, Palgrave Macmillan, Cham
- Donnelly B., (2016), “Britain and European Federalism”, **Britain and Europe: A New Settlement**, European Policy Center, Issue 23, 80-85
- Dorey P., (2017), “Towards Exit from the EU: The Conservative Party’s Increasing Eurocepticism since the 1980s”, **Politics and Governance**, C.5, S.2, s.27–40
- Ermağan İ., (2012), “Avrupa Birliği Entegrasyonunda Şüphencilik”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.7, S.2, s.145-168
- Esen E.ve Şekeroğlu D., (2017), **Brexit: Elveda Avrupa Britanya’nın AB’den Ayrılmasından Sonra Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye- AB İlişkilerinde Fırsatlar ve Tehditler**, Ankara
- Evans G. ve Melon J., (2016), “Working Class Votes and Conservative Losses: Solving the UKIP Puzzle”, **Parliamentary Affairs**, C.69, S.2, s.464–479
- Flood C., (2002), “Eurocepticism: A Problematic Concept”, **UACES 32nd Annual Conference and 7th Research Conference Queen's University**, Belfast
- Flood C. ve Usherwood S., (2005), “Positions, Dispositions, Transitions: A Model of Group Alignment on EU Integration”, **55th Annual Conference of the Political Studies Association**, University of Leeds
- Ford R., Goodwin M. ve Cutts D., (2012), “Strategic Euroceptics and Polite Xenophobes: Support for the UK Independence Party (UKIP) in the 2009

- European Parliament Elections”, **European Journal of Political Research**, C.51,S.2, s.141-287
- Ford R. ve Goodwin M., (2014), **Revolt on the Right**, Routledge Studies, New York
- Ford R. ve Goodwin M., (2014), “Understanding UKIP: Identity, Social Change and the Left Behind”, **The Political Quarterly**, C.85,S.3, s.277-284
- Forster A., (2002), **Euroscepticism in Contemporary British Politics: Opposition to Europe in the British Conservative and Labour Parties since 1945**, Londra
- Gaffney J., (1996), **Political parties and the European Union**, Routledge, New York
- Galphin C. ve Trenz H., (2016), “The Spiral of Euroscepticism: Media Negativity, Framing and Opposition to the EU”, Cainani, Manuela ve Guerra Simona, **Euroscepticism, Democracy and the Media**, Palgrave Studies in European Political Sociology,
- George S., (2000), “Britain: Anatomy of a Eurosceptic State”, **Journal of European Integration**, C.22, S.1, s.15-33
- Gezer Y., (2013), Contemporary Far Right In Europe And Transnational Cooperation: Case Of Uk Independence Party, Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara
- Gifford C., (2008), **The Making of Eurosceptic Britain Identity and Economy in a Post-Imperial State**, Ashgate Publishing, Cornwall
- Goodwin M. ve Heath O., (2016), “The 2016 Referendum, Brexit and the Left Behind: An Aggregate-Level Analysis of the Result”, **The Political Quarterly**, C.87, S.3, s.323-332
- Goodwin M. ve Milazzo C., (2015), **Inside the Campaign to Redraw the Map of British Politics**, Oxford University Press, New York
- Harmsen M., Spiering M., (2004), **Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration**, European Studies, Amsterdam, New York
- Hartleb F., (2011), **A Thorn in the Side of European Elites: The New Euroscepticism**, Centre for European Studies, Brüksel,
- Hawkins B., (2014), “Fantasies Of Subjugation: A Discourse Theoretical Account Of British Policy On The European Union”, **Critical Policy Studies**, C.9, S.2, s.139-157
- Hobolt S., (2016), “The Brexit Vote: A Divided Nation, A Divided Continent”, **Journal of European Public Policy**, C.23, S.9, s.1259-1277

- Hooghe L. ve Marks G., (2007), "Sources of Euroscepticism", **Acta Politica**, C.42, S.2, s.119–127
- Ignazzi P., (1997), "The Re-emergence of the Extreme Right in Europe", Peter H. Merkl P.H ve Weinberg L, **The Revival of Right Wing Extremism in the Nineties (Terrorism & Political Violence)**, Routledge, New York, s.47-64
- Jones A. (2008), **A Glossary Of The European Union**, Edinburgh University Press, Edinburgh
- Jones E., (2016), "Avrupa'da Kemer Sıkma Dönemi ve Politika Karşıtlığı", **Analiz Dergisi**, C.59, s.13-17.
- Kasonta A., (2015), **British Euroscepticism**, The Bruges Group, Londra
- Katz R., (2008), "Euroscepticism in Parliament: A Comparative Analysis of the European and National Parliaments", Taggart P. ve Szczerbiak A. **Opposing Europe: Euroscepticism and Political Parties**, New York, s.151-181
- Kopecky M., Mudde C., (2002), "The Two Sides of Euroscepticism Party Positions on European Integration in East Central Europe", **European Union Politics**, C.3, S.3, s.297–326:
- Krouwel A. ve Abts K., (2007), "Varieties of Euroscepticism and Populist Mobilization: Transforming Attitudes from Mild Euroscepticism to Harsh Eurocynicism", **Acta Politica**, C.42, S.2, s.252–270
- Küçükkural Ö., (2005), "Dynamics Of Youth Euroscepticism", Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Le Conte C., (2010), **Understanding Euroscepticism**, London, Palgrave Mcmillan
- Lees C., (2002), "Dark Matter': Institutional Constraints And The Failure Of Party-Based Euroscepticism in Germany", **Political Studies**, C.50, S.2, s.244–267
- Lubberbs M. ve Scheepers P., (2005), "Political versus Instrumental Euro-scepticism Mapping Scepticism in European Countries and Regions", **European Union Politics**, C.6, S.2, s.223–242
- Lynch P. ve Whitaker R., (2012), "Rivalry On The Right: The Conservatives, The UK Independence Party (UKIP) and the EU Issue", **British Politics**, C.8, S.3, s.285–312
- Lynch P., Whitaker R. ve Loomes G., (2012), "The UK Independence Party: Understanding A Niche Party's Strategy, Candidates And Supporters",

Parliamentary Affairs, C.65, S.4, s.733–757

- Macshane D., (2015), **Brexit How Britain Will Leave Europe**, Ibtauris, Londra
- McCrary K., (2016), “Brexit: An Analysis of Eurosceptic Mobilisation and the British Vote to Leave the European Union”, Doktora Tezi, College of Middle Tennessee State University,
- Mclaren L., (2007), “Explaining Mass-Level Euroskepticism: Identity, Interests, and Institutional Distrust”, **Acta Politica**, C.42, S.2, s. 233-251.
- Meijers J.M., (2017), “Radical Right and Radical Left Euroscepticism”, **Jacques Delors Institute Policy Paper**, C.191, Berlin
- Melus M., (2016), “The Reasons of Possible “Brexit” From the European Union”, **Proceedings of the 3rd International Conference on European Integration 2016**, Technical University of Ostrava
- Minkenberg M. ve Perrineau P., (2004), “The Radical Right in the European Elections 2004”, **International Political Science Review**, C.28, S.1, s.29–55
- Mudde C., (2004), “The Populist Zeitgeist”, **Government and Opposition**, C.39, S.4, s.541-563
- Namusoke E., (2016), “A Divided Family: Race, the Commonwealth and Brexit”, **The Round Table**, C.105, S.5, s.463–476,
- Neumayer L., (2007), “Euroscepticism in Central Europe”, **Kirschbaum J, Central European History and the European Union**, s.159-178
- Neumayer L., (2014), “Euroscepticism as a Political Label: the Use of European Union Issues in Political Competitions in the New Member States”, **European Journal Of Political Science**, C.47, S.2, s.135-160.
- Polgar I., (2016), “Euroscepticism, An Increasing Phenomenon Among The Member States”, **Road to Brexit, Revista Română de Geografie Politică Year**, C.19, S.2, s.83-93
- Prowe D., (1994), “Classic Fascism and the New Radical Right in Western Europe: Comparisons and Contrasts”, **Contemporary European History**, C.3, S.3, s.289-313
- Riishoj S., (2007), “Europeanization and Euroscepticism: Experiences from Poland and the Czech Republic”, **Nationalities Papers**, C.35, S.3, s.503-535
- Rovny J., (2004), “Conceptualising Party-Based Euroscepticism: Magnitude And Motivations”, **Does Euroscepticism Have A Passport?**, Collegium, College of

Europe, C. 29, s.31-48

Rydgren J., (2018), **The Oxford Handbook Of The Radical Right**, Oxford University Press, New York

Sefer Ö., (2014), “Birleşik Krallık-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Bir İnceleme”, **Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.6, s.46-61

Skinner M., (2010), “Political Culture, Values and Economic Utility: A Different Perspective on Norwegian Party-based Euroscepticism”, **Journal of Contemporary European Research**, C.6, s.299-315

Sol T.K. ve Gifford C., (2015), **The UK Challenge to Europeanization The Persistence of British Euroscepticism**, Palgrave Macmillan, Londra

Sorensen C., (2006), **Types of Euroscepticism**, Danish Institute for International Studies, Kopenhag

Sorensen C., (2008), “Love me, Love Me Not: A Typology of Public Euroscepticism”, **EPERN Working Paper**, C.19, s.1-29

Spiering M., (2015), **A Cultural History of British Euroscepticism**, Palgrave Macmillan, Londra

Sutcliffe J.B., (2012), **The Roots and Consequences of Euroskepticism: An Evaluation of the United Kingdom Independence Party**, Geopolitics, History, and International Relations, C.4, S.1, s.107–127

Taggart P., (1998), **A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems**, European Journal of Political Research, C.33, s.363-388

Taggart P. ve Szerbiak A., (2008), **Opposing Europe? The Comparative Party Politics Of Euroscepticism Volume 2**, Oxford University Press Inc., New York

Taggart P. ve Szerbiak A., (2013), “Coming in from the Cold? Euroscepticism, Government Participation and Party Positions on Europe”, **JCMS**, C.51,S.1, s.17–37

Taraktas B., (2008), “A Comparative Approach to Euroscepticism in Turkey and Eastern European Countries”, **Journal of Contemporary European Studies**, C. 16, S. 2, s.249–266,

Topaloff K.L., (2012), **Political Parties and Euroscepticism**, Palgrave Studies in European Union Politics, Londra

Usherwood S., (2008), **The Dilemmas Of A Single-Issue Party: The UK**

Independence Party, University of Surrey, Guildford

Usherwood S. ve Startin N., (2011), **Euroscepticism as a Persistent Phenomenon**, At the University Association of Contemporary European Studies 41st Annual Conference (Exchanging Ideas on Europe) at Robinson's College, Cambridge

Usherwood S., Leruth B. ve Startin N, (2018), **The Routledge Handbook of Euroscepticism**, Ruotledge, Londra

Vasilopolou S., (2009), "Varieties of Euroscepticism: The Case of the European Extreme Right", **Journal of Contemporary European Research**, C.5, S.1, s.3-23

Vasilopoulou S., (2010), **Euroscepticism and The Radical Right: Domestic Strategies And Party System Dynamics**, Doktora Tezi, The London School of Economics and Political Science, Londra

Vasilopoulou S., (2013), "Continuity and Change in the Study of Euroscepticism: Plus Ça Change?", **JCMS**, C.51, S.1, s.153-168

Vasilopoulou S, (2016), "UK Euroscepticism and the Brexit Referendum", **The Political Quarterly**, C.87, S.2, s.219-227

Vasilopoulou S. ve Talving L., (2017), **Issue-Based Euroscepticism: Public Attitudes on EU Freedom of Movement**, EUSA Fifteenth Biennial Conference, Miami Florida

Vreese C., (2007), "A Spiral of Euroscepticism: The Media's Fault?", **Acta Politica**, C.42, S.2, s.271–286

Vreese H. C. ve Boomgaarden H., (2005), "Projecting EU Referendums: Fear of Immigration and Support for European Integration", **European Union Politics**, C.6, S.1, s.59-82

Wall S., (2016), "Britain's European Problem", **Challenge Europe Britain and Europe: A New Settlement**, European Policy Center, C.23, s.7-11

Çevrimiçi Kaynaklar

Amaro S, (2019), **EU Agrees To Give The UK a Brexit Extension Until January 31**, CNBC, <https://www.cnn.com/2019/10/28/the-eu-discusses-three-month-brexit-extension.html>, (Erişim Tarihi: 03.11.2019).

Barret M, (2012), **Boris Signs The People's Pledge For An In/Out EU Referendum**, Conservative Home, <https://www.conservativehome.com/thetorydiary/2012/03/boris-johnson-signs-the-peoplespledgeeu-for-a-european-referendum.html>, (Erişim Tarihi 05.11.2019).

BBC News, (2011a), **Mps To Vote On Call For Referendum On UK Leaving The EU**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-15354203>, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).

BBC News, (2013a), **UKIP Says It Has Signed Up 13,000 New Members In 2013**, <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-25562198>, (Erişim Tarihi: 13.11.2019).

BBC News, (2016a), **Brexit: UK and EU Agree Delay To 31 October**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47889404>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

BBC News, (2011b), **David Cameron Blocks EU-Wide Deal To Tackle Euro Crisis**, <https://www.bbc.com/news/uk-16104275>, (Erişim Tarihi: 01.11.2019).

BBC News, (2013b), **South Shields By-Election: Labour Wins As UKIP Makes Big Gains**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-22393094>, (Erişim Tarihi: 02.11.2019).

BBC News, (2016b), **EU Referendum: Cameron Sets June Date For UK Vote**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-35621079>, (Erişim Tarihi: 07.11.2019).

BBC News, (2013c), **Local Elections: Nigel Farage Hails Results As A 'Game Changer'**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-22382098>, (Erişim Tarihi: 03.11.2019).

BBC News, (2007), **Where Member States Stand**, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3954327.stm>, (Erişim Tarihi: 06.11.2019).

BBC News, (2009), **European Election 2009: Uk Results**, http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/elections/euro/09/html/ukregion_999999.stm, (Erişim Tarihi: 03.11.2019).

BBC News, (2017), **Article 50: UK Set To Formally Trigger Brexit Process**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39422353>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

BBC News, (2019), **Cameron Demands Lisbon Referendum**, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/8078637.stm, (Erişim Tarihi: 02.11.2019).

- BBC News, (2019), **İngiltere Seçimleri: Şu ana Kadar Neler Yaşandı, Gelen Sonuçlar Ne Anlama Geliyor?**, <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-dunya-50765864> (Erişim Tarihi: 20.12.2019).
- [/hi/uk_news/politics/8078637.stm](https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-dunya-50765864), (Erişim Tarihi: 02.11.2019).
- Bingham J, Whitehead T, (2016), **General Election 2010: Ukip Challenge 'Cost Tories A Commons Majority'**, The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/7693877/General-Election-2010-Ukip-challenge-cost-Tories-a-Commons-majority.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2019).
- Boyraz, H. M, (2019), **5 Soru: İngiltere’de 2019 Erken Genel Seçim Sonuçları**, <https://www.setav.org/5-soru-5-soru-ingilterede-2019-erken-genel-secim-sonuclari/>, (Erişim Tarihi: 20.12.2019).
- Boyraz, H. M, (2019), **Brexit Kaosunda İkinci Erken Seçim**, SETA, <https://www.setav.org/brexit-kaosunda-ikinci-erken-secim/>
- Britannica, (2010), **British General Election of 2010**, <https://www.britannica.com/topic/British-general-election-of-2010>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).
- Britannica, (2019), **United Kingdom**, <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom>, 30.11.2019 Erişim Tarihi.
- Brown C, (2007), **Brown Assailed By Accusations Of Betrayal Over EU Treaty Deal, Independent**, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brown-assailed-by-accusations-of-betrayal-over-eu-treaty-deal-397614.html>, (Erişim Tarihi: 03.11.2019).
- Cameroon D, (2013), **GOV.UK, EU speech at Bloomberg**, <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-speech-at-bloomberg>, (Erişim Tarihi: 20.10.2019).
- Campbel S, (2015), **Now David Cameron 'Will Campaign To LEAVE The EU If He Doesn't Get His Way On Immigration'**, Express News, <https://www.express.co.uk/news/politics/624460/David-Cameron-leave-EU-European-Union-immigration-curbs-benefits>, (Erişim Tarihi: 08.11.2019).
- Churchill W, (1948), **Winston Churchill, Speech Delivered At The University Of Zurich, 19 September 1946**, Council of Europe, <https://rm.coe.int/16806981f3>,
- CIB, **History of Campaign For Independent Britain**

- <https://campaignforanindependentbritain.org.uk/history-of-the-cib/>, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).
- Clare S, (2013), **Nigel Farage: Britain would prosper outside EU**, BBC News, <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-24163335>, (Erişim Tarihi: 10.11.2019).
- Corbet R, (2007), **Britain and the Constitutional Treaty**, EU Observer, <https://euobserver.com/opinion/23871>, (Erişim Tarihi: 11.11.2019).
- Cowburn A, (2016), **Theresa May says 'Brexit Means Brexit' And There Will Be No Attempt To Remain Inside EU**, Independent, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-brexit-means-brexit-conservative-leadership-no-attempt-remain-inside-eu-leave-europe-a7130596.html>, (Erişim Tarihi: 10.11.2019).
- Cracknell R, (2019), **European Parliament Elections: How Has The UK Voted In The Past?**, House of Commons Library, <https://commonslibrary.parliament.uk/parliament-and-elections/elections-elections/european-parliament-elections-how-has-the-uk-voted-in-the-past/>, (Erişim Tarihi: 20.11.2019).
- Curtice J, Evans G, (2015), “Britain and Europe”, **British Social Attitudes**, Natcen Social Research 32, https://www.bsa.natcen.ac.uk/media/38975/bsa32_eu.pdf, (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Dale I, (2013), **Don't Mock Ukip – It's The New Dustbin Of British Politics**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/mar/08/dont-mock-ukip-dustbin-british-politics>, (Erişim Tarihi: 10.11.2019).
- Daniel P, (2018), **Hidden Histories 15: The Founding Of UKIP**, <https://medium.com/@politicscurator/hidden-histories-15-the-founding-of-ukip-c8e463e3f0d>
- De Gaulle C, (1963), **French President Charles DeGaulle's Veto on British Membership of the EEC**, Internatioanl relations and Security Network (ISN), https://www.files.ethz.ch/isn/125401/1168_DeGaulleVeto.pdf, (Erişim Tarihi: 25.10.2019).
- Devlin K, (2013), **Cameron changes Europe speech date to avoid clash**, The Herald, <https://www.heraldscotland.com/news/13088172.cameron-changes-europe-speech-date-to-avoid-clash>, (Erişim Tarihi: 21.10.2019).
- DW, (2019), **İngiltere’de Seçimi Başbakan Johnson’ın Partisi Kazandı**,

<https://www.dw.com/tr/ingilterede-se%C3%A7imi-ba%C5%9Fbakan-johnson%C4%B1n-partisi-kazand%C4%B1/a-51652968>, (Erişim Tarihi: 20.12.2019).

Elgot, j, (2019), **What Is Prorogation And Why Is Boris Johnson Using It?** The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2019/aug/28/what-is-prorogation-prorogue-parliament-boris-johnson-brexit>, (Erişim Tarihi: 13.11.2019).

ERS (2005), **Worst Election Ever**, Electoral Reform Society, <https://warwick.ac.uk/fac/soc/pais/people/kettell/cloud/election2005.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.10.2019).

EUCO 1/16 (2016), **European Council meeting**, European Commission <https://www.consilium.europa.eu/media/21787/0216-euco-conclusions.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.11.2019).

European Comission, (2017), **Brexit Negotiations, Information On The United Kingdom's Withdrawal And Its Future Relationship With The European Union**, 2017, European Commission, https://ec.europa.eu/commission/brexit-negotiations_en, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).

European Communities, (2005), **Treaty Establishing a Constitution for Europe**, https://europa.eu/europeanunion/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_en.pdf, (Erişim Tarihi: 15.10.2019).

European Council, (2001), **European Council Meeting In Laeken 14 And 15 December 2001** <https://www.consilium.europa.eu/media/20950/68827.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

European Council (2016), **European Council meeting (18 and 19 February 2016) – Conclusions**, 2016, <https://www.consilium.europa.eu/media/21787/0216-euco-conclusions.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.11.2019).

Gaitskell H, (1962), **Speech by Hugh Gaitskell against UK membership of the Common Market**, CVCE, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/05f2996b-000b-4576-8b42-8069033a16f9/publishable_en.pdf, (Erişim Tarihi: 12.10.2019).

Gaitskell H, (1962), **Speech by Hugh Gaitskell Against UK Membership Of The Common Market (3 October 1962)**, 2017, CVCE, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/05f2996b-000b-4576-8b42-8069033a16f9/publishable_en.pdf (Erişim Tarihi: 02.10.2019).

- Gifford C, (2015), **Democratic Audit UK, The UK's 'Brexit' Referendum Represents A Victory For The Forces Of Populist Euroscepticism**, 2015, <http://eprints.lse.ac.uk/80918/1/democraticaudit.comThe%20UKs%20Brexit%20referendum%20represents%20a%20victory%20for%20the%20forces%20of%20populist%20Euroscepticism.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.11.2019).
- Goodwin M, Heath O, (2017), **Why Theresa May's Gamble At The Polls Failed**, <http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/why-theresa-mays-gamble-at-the-polls-failed>, (Erişim Tarihi: 13.11.2019).
- Graham G, (2014), **Nigel Farage: People Will Not Vote For 'One Man Band' Ukip In A General Election**, The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/nigel-farage/10846511/Nigel-Farage-People-will-not-vote-for-one-man-band-Ukip-in-a-general-election.html>, (Erişim Tarihi: 12.11.2019).
- Grant, Charles, (2008), "Why is Britain Eurosceptic?", **Centre for European Reform Essays**, <https://www.cer.eu/publications/archive/essay/2008/why-britain-eurosceptic>, (Erişim Tarihi: 27.10.2019).
- Helm T, (2009), **Ukip leader Nigel Farage Boasts Of His £2m In Expenses**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2009/may/24/mps-expenses-ukip-nigel-farage>, (Erişim Tarihi: 07.11.2019).
- Gupta S, ve diğerleri, (2017), "Two-stage opening of the Dover Strait and the origin of Island Britain", **Nature Communications**, <https://www.nature.com/articles/ncomms15101>, (Erişim Tarihi: 07.11.2019).
- Hope C, (2013), **Local Elections 2013: Nigel Farage's Ukip Surges To Best Ever Showing, Winning 150 Seats**, The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/10036463/Local-elections-2013-Nigel-Farages-Ukip-surges-to-best-ever-showing-winning-150-seats.html>, (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
- Hough A, (2010), **David Cameron Becomes Youngest Prime Minister In Almost 200 Years**, The Telegraph, 2010, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/david-cameron/7712545/David-Cameron-becomes-youngest-Prime-Minister-in-almost-200-years.html>, (Erişim Tarihi: 02.11.2019).
- Hunt A, (2013), **David Cameron Speech: UK And The EU, 2013**, BBC News, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21013771>, (Erişim Tarihi: 28.10.2019).

- Hunt A, (2014), **UKIP: The Story Of The UK Independence Party's Rise**, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21614073>
- Hunt A, Wheeler B, (2019), **All You Need To Know About The Uk Leaving The Eu**, BBC News, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
- Kirkup J, (2009) **David Cameron To Tell Voters: No Vote On Lisbon Treaty**, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/6488240/David-Cameron-to-tell-voters-no-vote-on-Lisbon-Treaty.html>, (Erişim Tarihi: 12.11.2019).
- Kirkup J, Swinford S, (2014), **UKIP Storms European Elections**, The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/10855972/Ukip-storms-European-elections.html>, (Erişim Tarihi: 04.11.2019).
- Labour Party (1950), **Manifesto by the National Executive Committee of the British Labour Party on European unity (May 1950)**, CVCE, https://www.cvce.eu/obj/manifesto_by_the_national_executive_committee_of_the_british_labour_party_on_european_unity_may_1950-en-626bf849-0be2-499c-a924-d768c9f05feb.html, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Labour Party (1964), **1964 Labour Party Election Manifesto**, <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1964/1964-labour-manifesto.shtml>, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Labour Party (1966), **1966 Labour Party Election Manifesto**, <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1966/1966-labour-manifesto.shtml>, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Labour Party (1974), **February 1974 Labour Party Manifesto** <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1974/feb/1974-feb-labour-manifesto.shtml>, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Labour Party (1983), **1983 Labour Party Manifesto**, <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1983/1983-labour-manifesto.shtml>, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Labour Party (1987), **1987 Labour Party Manifesto**, <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1987/1987-labour-manifesto.shtml>, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Labour Party, (1950), **Manifesto by the National Executive Committee of the British Labour Party on European unity (May 1950)**, CVCE, https://www.cvce.eu/obj/manifesto_by_the_national_executive_committee_of_the

- [british labour party on european unity may 1950-en-626bf849-0be2-499c-a924-d768c9f05feb.html](http://www.ecfr.eu/publications/summary/the_british_problem_and_what_it_means_for_europe311252), (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Leonard M, (2015), “The British Problem And What It Means For Europe”, European Council on Foreign Relations (ECFR), https://www.ecfr.eu/publications/summary/the_british_problem_and_what_it_means_for_europe311252, (Erişim Tarihi: 15.10.2019).
- LSE (2018), **In the LSE Library archives, The founding of the Anti-Federalist League**, London Schools Of Economic, <https://blogs.lse.ac.uk/lsehistory/2018/09/26/in-the-lse-library-archives-the-founding-of-the-anti-federalist-league/>, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).
- MacAskill E, (1999), **Happy Hague Cashes In On Pound**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/1999/jun/15/uk.politicalnews4>, (Erişim Tarihi: 26.10.2019).
- Macmillan H, (1961), **Address given by Harold Macmillan on the United Kingdom's Application For Membership To The EC 31 July 1961**, CVCE, https://www.cvce.eu/content/publication/2002/9/3/a5c95873-aca0-4e9f-be9353a36918041d/publishable_en.pdf, (Erişim Tarihi: 17.08.2019).
- Mason R, (2014), **Two More Tory Mps Set To Defect If Ukip Wins In Rochester**, Says Reckless, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2014/nov/19/two-tory-mps-defect-ukip-wins-rochester-reckless>, (Erişim Tarihi: 06.11.2019).
- Mckerdy E, Nield B, (2016), **David Cameron To Resign, Markets Tumble**, CNN, <https://edition.cnn.com/2016/06/24/europe/uk-eu-referendum-results/index.html>, (Erişim Tarihi: 08.11.2019).
- Merrick R, (2017), **UKIP: A Timeline Of The Party's Turbulent History**, Independent, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/ukip-timeline-party-westminster-alan-sked-nigel-farage-conference-key-events-brexit-leadership-a7974606.html>, (Erişim Tarihi: 28.10.2019).
- Mullholand H, (2011), **Cameron Urges Backbenchers To Resist EU Referendum**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2011/oct/24/cameron-backbenchers-resist-eu-referendum>, (Erişim Tarihi: 12.11.2019).
- Nicks G, (2013), **EU Have To Be Joking!**, Daily Star, <https://www.dailystar.co.uk/news/latest-news/eu-have-to-be-joking-18585090>,

(Erişim Tarihi: 03.11.2019).

Nugent C, (2019), **It's Complicated: From the Roman Empire to Brexit**, Britain Has Always Struggled to Define Its Relationship With Europe, Time, <https://time.com/5563689/britain-europe-relationship-history/>, (Erişim Tarihi: 13.11.2019).

Parris M, (2014), **UKIP Isn't A National Party. It's A Tory Sickness**, The Spectator, <https://www.spectator.co.uk/2014/05/ukip-isnt-a-national-party-its-a-tory-sickness/>, (Erişim Tarihi: 09.11.2019).

Payne D, (2018), **Hidden Histories 15: The Founding of UKIP**, <https://medium.com/@politicscurator/hidden-histories-15-the-founding-of-ukip-c8e463e3f0d8>, (Erişim Tarihi: 06.11.2019).

Picheta R, (2019), **Everything You Need To Know About The UK General Election On December 12**, CNN World, <https://edition.cnn.com/2019/10/30/uk/uk-election-explainer-gbr-intl/index.html>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

Pollard S, (2013), **Cameron's Dither Over The EU Can't Go On Any Longer**, Express News, <https://www.express.co.uk/comment/expresscomment/370768/Cameron-s-dither-over-the-EU-can-t-go-on-any-longer>, (Erişim Tarihi: 26.10.2019).

Sabbagh D, (2019), **What Now For Brexit After May's Deal Is Rejected For Third Time?**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2019/mar/29/what-now-for-brexit-after-theresa-may-deal-turned-down-for-third-time>, (Erişim Tarihi: 16.11.2019).

Shuman R, (1950), **Declaration of 9th May 1950 delivered by Robert Schuman**, Foundation of Robert Schuman, <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-204-en.pdf>, (Erişim Tarihi: 19.08.2019).

SimmsB, (2016), **Britain and Europe: A Long History Of Conflict And Cooperation**, The Conversation, <http://theconversation.com/britain-and-europe-a-long-history-of-conflict-and-cooperation-61313>, (Erişim Tarihi: 15.10.2019).

Standard Eurobarometer, (1974-2015), European Commission Public Opinion, https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb_arch_en.htm, (Erişim Tarihi: 18.09.2019)

Stokes B, (2016), **Euroskepticism Beyond Brexit Significant Opposition in Key**

- European Countries To An Ever Closer EU**, Pew Research Center, <http://www.movimentoeuropeo.it/images/pew-research-center-brexite-report-final-june-7-2016.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2019)
- Straw W, (2013), **In or out? It's a Question For Europhiles Too**, 2013, <https://www.telegraph.co.uk/news/newstopics/eureferendum/9800578/In-or-out-Its-a-question-for-Europhiles-too.html>, (Erişim Tarihi: 11.09.2019).
- Telegraph View, (2009), **David Cameron Has Kept His Promise On The EPP Grouping**, The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/comment/telegraph-view/5604749/David-Cameron-has-kept-his-promise-on-the-EPP-grouping.html>, (Erişim Tarihi: 11.10.2019).
- Thatcher M, (1988), **Margaret Thatcher- Speech to the College of Europe**, ("The Bruges Speech"), Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=D_XsSnivgNg
- Thatcher M, (1988), **Speech to the College of Europe ("The Bruges Speech")**, Margaret Thatcher Foundation, <https://www.margaretthatcher.org/document/107332>, (Erişim Tarihi: 11.10.2019).
- The European Coal And Steel Community Treaty, (1951), <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11951K:EN:PDF>, (Erişim Tarihi: 17.08.2019).
- The Guardian, (2019), **EU Referendum: Full Results And Analysis**, <https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2016/jun/23/eu-referendum-live-results-and-analysis>, (Erişim Tarihi: 21.11.2019).
- Topping A, (2010), **UK Election Results: UKIP Fails To Secure Seats**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2010/may/07/ukip-election-results>, (Erişim Tarihi: 18.10.2019).
- Treaty of Rome, (1957), <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>
- UKIP, (2015), **About Us**, United Kingdom Independence Party, <http://www.ukip.org/page/ukip-history> [Erişim Tarihi:13 Mayıs 2015], (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- UPA, (2019), **Emekçinin Kalesi: İşçi Partisi, 2019**, Uluslararası Politika Akademisi, http://politikaakademisi.org/2019/05/25/emekcinin-kalesi-isci-partisi/#_ftn43, (Erişim Tarihi: 16.10.2019).
- Usherwood S, (2012), **The Conservative Party and Euroscepticism**, E-International

- Relations, <https://www.e-ir.info/2012/11/11/the-conservative-party-and-euroscepticism/>, (Erişim Tarihi: 12.10.2019).
- Usherwood S, (2016), **Is There Still a Point to UKIP? The Future of British**, LSE, <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2016/08/17/is-there-still-a-point-to-ukip-the-future-of-british-euroscepticism-post-brexite/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2019).
- Ürdünöl P, (2018), **Brexit'e Giden Yol**, TÜRKSAM, <http://turksam.org/brexit-e-giden-yol>, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).
- Watt N, (2012), **Nigel Farage: UKIP is now Britain's third party**, The Guardian, <https://www.theguardian.com/politics/2012/nov/30/nigel-farage-ukip-third-party>
- Whitnall A, (2016), **Nigel Farage's 4am Victory Speech**, Independent, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-nigel-farage-4am-victory-speech-the-text-in-full-a7099156.html>, (Erişim Tarihi: 10.11.2019).
- Wilson'in H, (1971), **Speech By Harold Wilson On Britain's Membership To The EEC** (17 July 1971), CVCE, https://www.cvce.eu/content/publication/2005/4/7/c610eb85-fcb9-487b-8704-179006a9442f/publishable_en.pdf, (Erişim Tarihi: 10.08.2019).
- Yanatma S, (2019), **İngiltere'de 4 Aylık Parti AP'de Oyların Nasıl % 32'sini Aldı?: 5 Soruda Brexit Partisi**, Euronews, <https://tr.euronews.com/2019/05/29/ingiltere-de-4-aylik-parti-ap-de-oylarin-nasil-yuzde-32-sini-aldi-5-soruda-brexit-partisi>, (Erişim Tarihi: 25.11.2019).
- Yıldızoğlu E, (2018), **İngiltere'de Brexit bilmecesi: 'Fanteziden gerçeğe'**, BBC News, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46302083>, (Erişim Tarihi: 15.11.2019).

ÖZET

Bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Avroseptisizm kavramının anlaşılması amacıyla literatürde yer alan tanımlar ışığında Britanya’da yükselen Avroseptik direncin açıklanması, Brexit’e giden süreçte UKIP’in yükselişi ve referandum kararı üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

Tez konusu olarak Avroseptisizm ve Britanya örneğinin ele alınması ve sürecin, Britanya’daki en sert Avroseptik Parti UKIP ile ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılması iki önemli nedenden ileri gelmektedir. Bunlardan ilki Brexit süreci ile yaşanan belirsizlik ve AB’nin geleceğine ilişkin kaygıların Avroseptisizm kavramının önemini artırarak akademik anlamada daha fazla incelenmesi ihtiyacını doğurmuş olmasıdır. Avroseptisizm kavramının doğum yeri olan Britanya’nın AB ile tarihsel Avroseptik ilişkisi bağlamında UKIP’in yükselişinin incelenmesi bugün Britanya’yı AB’yi terk etme aşamasına getiren sürecin anlaşılmasını mümkün kılar.

Tez üç ana bölüm halinde yazılmıştır. Birinci bölümde Avroseptisizm kavramı literatürde yer alan tipolojiler ekseninde tanımlanmış, ikinci bölümde Britanya’da Eurseptisizm Britanya’nın AB ile olan tarihsel ilişkileri çerçevesinde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Britanya’yı Brexit’e götüren süreçte etkin bir aktör olan UKIP’in yükselişi ve sürece etkisi incelenmiştir.

Tez genel olarak Britanya’yı AB’den çıkma aşamasına getiren nedenlerin Britanya’da siyasi parti, kamuoyu ve medyada başından beri var olan Avroseptik bir direncin sonucu olduğunu, bu süreçte yükselen UKIP’in sert Avroseptik propagandasının ülke içi siyasi dengeleri değiştiren bir unsur olarak belirmesinin Brexit’e giden süreçte belirleyici olduğunu savunur.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Şüphecililiği, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi, Brexit, Avroseptisizm, UKIP.

ABSTRACT

In this study, which is prepared as a master's thesis, the explanation of the rise of Eurosceptic resistance in the UK, the rise of UKIP in the process of leading Brexit and its impact on the referendum decision are discussed in order to understand the concept of Euroscepticism under the light of the definitions in the literature.

The subject of the thesis: the consideration of Euroscepticism and the UK, and the process are explained by linking it with UKIP, the UK's harshest Eurosceptic party due to two important reasons. The first of these, uncertainties experienced with the Brexit process and the concerns about the future of the EU have increased the importance of Euroscepticism and thus necessitated further study in the academic field. The study of the rise of UKIP, in the context of the UK's historical Eurosceptic relation with the EU, the birthplace of the Euroscepticism, makes it possible to understand the process, which brought the UK to the stage of leaving the EU today. The thesis is written in three chapters. In this first chapter, Euroscepticism is defined in the axis of typologies in the literature. In the second chapter, British Euroscepticism is discussed within the framework of the historical relationship between the UK and the EU. In the third chapter, the rise and the effect of UKIP, which is an active actor in the process that leads the UK to Brexit is examined.

The thesis generally argues that the reasons that brought the UK out of the EU are the result of the Eurosceptic resistance that has existed in the political party, public opinion and media, and that the Eurosceptic propaganda of the rising UKIP appearing to be a factor that changes domestic political balances is decisive in the process leading to Brexit.

Keywords: European Union, Euroscepticism, United Kingdom Independence Party, Brexit, UKIP